

سالی هه‌شتم
ئازاری ٢٠١٦

www.iqra.ahlamontada.com

منتدی اقرأ الثقافي

93

به‌که‌مین گۆفاری کارگێری و گه‌شه‌پێدانی
مرۆی له‌ کوردستاندا

مانگانه‌یه‌کی تایبته به کارگێری و گه‌شه‌پێدانی مرۆی

با خۆمان له جوانی ئهم به‌هاره

مه‌حروم نه‌که‌ین!

خۆت ژمێریاری خۆت به!

نیگارکێشی به‌خشنده

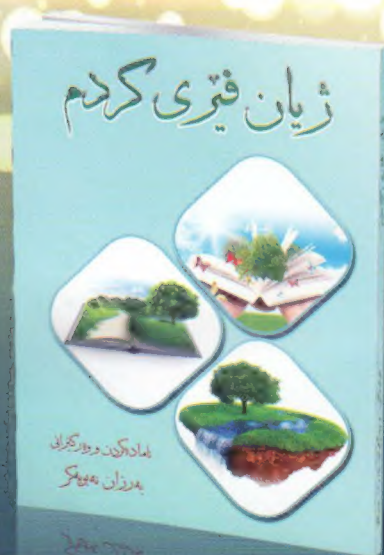
دایکی من له‌دایکی تۆ ده‌وله‌مه‌ندتره!

کۆیله‌ی پاره!

وزهی وره!

هه‌اوده‌می پوچ

زنجیره کتیبه‌گانی برپار ئەو چرایانە ی هەمیشە دەدرەوشێنەو!

بەم زووانە
دەبنە میوانی ماله کانتان

چیدی به دیار هه‌وال و سیاست و شه‌ه‌قسه‌ی
مرو‌فه بیر‌کورت‌ه زمان‌دریژ‌ه‌کان‌ه‌وه دام‌ه‌نیشه‌!
ببه به هاور‌یی مرو‌فه خاوه‌ن ئامان‌چو هیواو
ئاواته به‌رز‌ه‌کان!

No: 93

نازار
2016

بەرپوهنېرک نووسین

بهريزان نه بوبه کر

دهستېک نووسه ران

نه سکه ندهر پره حيم

بيگه رد فارس

زاهير زانا

گولان همه نه مين

مهمه د ميروگه يي

مهمه د هاشم

وه هاب حه سيب

يه حيا مهمه د

خاوه نې ټيمنتياز

نه نديازار:

مه سعوود تاهير روژبه ياني

سهر نووسه ر

د. عادل مهمه د شيخاني

sarnosar@yahoo.com

پراويز کارک ياسايي

پاريژهر: نازاد محيدين

بهشي هونهرکو ديزاين

جمال دهرويش

پشتيوان عبدالرحمن

ناونيشاني گوشار

سليمانی: شقامی سالم -

ته لاری جه مالی حاجی علی- نهومی چواره- نزيك پردی خه سره و خال

۰۷۴۸۰۱۱۲۷۸۷ - ۰۷۷۰۲۱۷۸۶۸۲

هه وئير: ۰۷۵۰۴۴۶۳۲۳۰ - ۰۷۵۰۵۲۵۳۰۳۵

تايپ

كه لسوم جه لال

bryarmagazine

bryarmagazin@gmail.com

نرخ: 2500 دينار

دابه شكردن: پيك / 07708649210

چاپ: پيرهميرد

بازار

مانگانه یه کی تایبه ته به کارگێری و گه شه پیدانی مرۆیی

سالی هه شته م - ژماره 93 - نوماری 2016

کارگێری و بازارپساز

با خۆمان لە جوانى ئەم بەھارە مەحرۇم نەكەين!

نۆزەن بىكەرەمە!

تۆ زۆر دەۋلەمەندىت، بەلام ھەستى پى ناكەيت!
ۋا دەزانى گەنجىنەكەت، تەنھا گىرفانە چكۆلەكەتە!
تۆى مەرۇف، خاۋەنى ھەموو ئەم زەۋىيەيت! بۇجى
سەعادەتو خۇشى خۇت، داۋەتە دەست كەسكى ۋەك خۇت!
ئەگەر پىشتر رىگات دابوو، كە كەسكى دى،
سنوور بۇ بوۋلەكانت دابىن، ئەمەرۇ ھەرگىز رىگا مەدە،
لە جوانى ئەفسوۋنى ئەم بەھارە مەحرۇمەت بىكات!
دلىياپە مەرۇف گەر كارامەو بەھرمەند بىت،
كامەرانى زۆرى تى ناچىت، دىل پىۋىستى بە پاروۋى
چەور نىيە، خۇ دىل نان ناخوات، دىل ھەستى پاكو
خۇشەۋىستىو ئارامىو رىزو مېھرىبانى دەرۋىت!
با ئەم بەھارەت لە ھەموو بەھارەكان خۇشتر بىت،
بەھرەكانى خودا ئەۋەندە زۆرن، كەس ناتوانىت ھەموۋيان
زەۋەت بىكات!

لە مىندالىمەۋە دەمبىست، گەرەكان ئاۋا لە خودا
دەپارانەۋە: خۇدايە نىعمەتەكانى خۇتمان لى نەشارىتەۋە!
دلىيام ئەگەر چاۋەرپى دەستى خوداۋەند بىكەين؛ ئەۋا
ھەرگىز نىعمەتەكانىمان لى نەشارىتەۋە.

من ناھىلەم كەس بەھارم لى بىزى، من ناھىلەم خەمەكانم
لە جوانى بەھار مەحرۇمە بىكەن، تۆش ھەر ۋا بە!
باۋەرپىشم ۋايە، ۋەكو ئىمامى شافىعى دەفەرمۇئ:

إِذَا مَا حُكَّتْ ذَا قَلْبٍ قَرَعَ فَأَنْتَ وَمَالِكُ الدُّنْيَا سَوَاءٌ

خۇ ناكىرىت ھەمىشە خەمەكانمان بىدەين بە كۆلەمانداۋ
شەۋانە لەگەل خۇماندا، بىيانبەينە ژىر پەتۈكانىشمان!
نا، ئازىزم نا، بەم كارە گەرەترىن خودكوۋى بەرامبەر
بە ھەموو خۇشىۋ جوانىيەكانى ژىانمان ئەنجام دەدەين.
با رىگە نەدەين، ھىچ كەس بتوانىت خەندەكانمان لى
بشارىتەۋە سۆماى چاۋمان ۋەھا لىل بىكات، كە نەتوانىن
ئەۋ ھەموو جوانىيە پىسنوۋرى سىروۋشت بىينىن!
با ھەموو خۇشىيەكانمان لەۋ دوو سى دىلۋپە
سەرابناسايەدا نەبىنن، كە بە پارەۋپوۋلى دۇنيا نىۋ دەبرى!
تەنھا چاۋىك ھەلپەرە نىگايەك بلىندكە؛ دەزانىت
خوداۋەند چەند نىعمەتى زۆرى پىشومارى، بىبەرەمبەر پى
بەخشىۋىت!

لەگەل خۇپىندەۋە ئەم چەند دىرەدا لە زوۋرەكەت
ۋەرە دەرىۋ سەپرىكى ئاسمانى شىن ۋەۋرى پاكو بىگەردى
بەھار بىكەۋ بىينە چۆن پەرۋەردگار شاخۋداخو دۆلۋ دەشتى
بە فەرشى گۆلۋ سەۋزەگىيا رازاندۇتەۋە بۆت.

سەۋزەگىياكە ھىندە نەرمە، پىلاۋت ھەر ناۋىت!
تىشكى خۇر ھىندە ھىمە، ئاۋو ھەۋا ھىندە خۇشە،
پەستەك ۋەرەنجىت پى ناۋى!

بەھار گۆلبارانەت دەكاتو بە بۆنى نىرگىزو گۆلۋلەۋ
ۋەنەۋشەۋ گۆلەباخ مەستت دەكات.

بىلەھانىك ھەلگىرە تا بەھار دەگوزەرى، بە كىنگرو
كاردۆۋ نالەكۆكۈ پىشۋكۈ تۆلەكەۋ دۈمەلەن، تەندروۋستىت

كارگىڭىرى بە گوفتار

1
هيووا ئاوات بەيى كارگردن، جگه له خهوبينين شتىكى دىكه نىيه،
كارگردنیش بهيى هيووا ئاوات، تهنها بهفیرۆدانى كاته، بهلام هيووا ئاوات
لهگهل كارگردن، نهو دوو شتهن، كه دهتوانن جيهان بگۆرن.
جۆيل پاركه

2
فهلسهفهيەكى سادەى ژيان: كاسه بهتالهكان پر بكه، پرهكانيش
بهتال بكه، پاشان لهو جيگايه نه داياى بنى، كه ههست
دهكهيت، پيوسته لهويدا دابنرين.
ايس رووزفيلت لونجورپ

3
پلهكانى پهيزه، نهو نامانجه نىيه، كه مرؤف لهسهرى رابووستيتو
بمىنيتهوه، بهلكو بۆنهوهيه؛ قاچهكانت خۆى بگريتهو له گاتى پيوستدا،
بتوانيت به قاچهكهى ديكهت، بجيته سهر پلهيهكى سهرتر!
تۆماس هاكسلى

4
بهريوهبهري نوئ، پيوسته يهكهه كارى برىتى بيت له
كۆبوونهوهيهكى بهپهله، لهگهل كارمهندهكانيدا؛ تا نيگه رانىو
دلهراوگيى نيوانيان، كهه بكا تهوهو نهيهيلىت.
جۆرج فولر

5
هيچ دامه زراوميهك پيش ناكه ويتهو گهشه ناكات، نهگهر سهرهتا
كارمهندهكانى بهرهو پيش نه باتو گهشيان پى نه دات!
تاريق سويدان

كۆيلەي پارە!

لەم چىرۆكەۋە فېر دەبىن:

- ۱- خۇشى ژيان، ئەۋدىيە كە سوود لە بەھرەو خەلاتەكانى پەرۋەردگار ۋەربىگىرىت، نەك ببىت بە كۆيلەي پارەۋوۋل سەرۋەتى دونيا.
- ۲- نابىت خۇشەۋىستىو خولىاي پارەكۆكردنەۋەو زۆركردنى، وامان لى بىكات، كە ئاگامان لە رۇخى خۇشمان نەمىنىتو خودى خۇشمان بىر بىچىتەۋە.
- ۳- ئەو كاتەي مەرۇف دەبىت بە كۆيلەي پارە، لە مەرۇفایەتى دەشۆرىتو ھەستو نەستى دەمرىتو ھەست بە نازارى كەس ناكاتو چاۋى كەس نابىنىت.
- ۴- مەرۇفە ماددىو پارەپەرستەكان، ئەگەر لە قورگى شىرىشدا گىريان خواردبىت؛ لەتاۋ پارەكانىيان ئاگاپان لە خۇيان نەماۋە، جا دەبىت چۆن ئاگاپان لە كەسانى دى مابىت.
- ۵- ھەرگىز باۋەر بە خۇشەۋىستىو دۇستايەتتى مەرۇفى ماددىو پارەپەرست مەكە؛ چۈنكە ئەو جگە لە پارە، دۇستىكى دى نىيە!
- ۶- بە ۋوگەش فرىو مەخۇ، ژيانى ئەم جۆرە دەۋلەمەندانە، جگە لە دەردەسەرىو خەمۇ خەفەتو دۆزەخىكى گەرۋك، چىدى نىيە!

دەگىرنەۋە؛ لە دىر زەماندا كابرايەكى دارىر لە گوندىكدا دەژيا، بەلام بە رۇدىو چىروۋكى ناسراۋ بوو، رۇژ تا ئىۋارە، خەرىكى دارىرېن بوو، ھەموو ئەو پارانەشى كە دەستى دەكەۋەتن، كۆى دەكردنەۋەو دلى نەدەھات خەرجيان بىكاتو بەردەوام پاسەۋانى دەكردن.

رۇژىكىان كاتىك بە رىگادا دەرۇشت بۇدار بىرېن، پلىنگىك ھىرشى بۇ ھىناۋ پرى پىدا كىردو قەبى كىرد بە جەلەكانىداۋ فراندى.

كۆرەكەي زۆر دوور نەبوو، چاۋى بەم كارە كەۋت، بۇ رىزگار كىردنى باۋكى، بەپەلە راي كىرد و تەۋرەكەي ھەلگىرت، لەبەرئەۋەي پلىنگەكە بارى قورس بوو، ھەر زوو توانى بىگاتە سەرى، باۋكىشى زۆر نازارى نەبوۋبوو؛ چۈنكە پلىنگەكە بە جەلەكانى ھەلگىرتىۋو!

كاتىك باۋكى بىنى، وا كۆرەكەي نىزىك بوۋدەۋەو دەپەۋىت پلىنگەكە بداتە بەر تەۋر، ھاۋارى كىرد؛ كۆرەكەم ئاگادارىبە، چەرمى پلىنگەكە بىرىندار نەكەي، ئەگەر دەتۋانى بەيئەۋەي چەرمەكەي كۈن بىكەيت، بىكۆزىت؛ ئەۋا زۆر باش دەكەيت؛ چۈنكە چەرمەكەي پارەي باشمان بۇ دەكات، بىكۆزە، بەلام بىرىندارى مەكە!!

تەنھەپ سەرگەردە كان

يەكەم بەرپەرسىيائىتى سەرگەردە، دىيارىكىردى ئاستىيەكانە، كۆتا بەرپەرسىيائىتىشى، سوپاسكىردى كەسانى دىكەيە، ئىدى ئەۋەى لەو ئۆمىندەدا دەمىنئەۋە، ئەۋمىيە كە سەرگەردە، خۇى بە خزمەتكارى نىشتمانەكەى بزانئىت!

ماكس دىبىرى

01

سەرگەردە ئەۋ كەسەيە، شارمىزى رىگايە، لەو رىگەيشىدا دەمىنئەۋە، بۇ شۆپىنكەۋتوانىشى روون دەكاتەۋە، جى لە رىگادا ھەيە!

ماكس دىبىرى

02

ترسناكتىرەن ئەفسانەى كۆن كە قسە لەسەر سەرگەردە دەكات، ئەۋمىيە كە پىيى وايە: سەرگەردە لەدايك دەبىت، واتە: سەرگەردايەتىكىردن بۇماۋەيىيەۋ بە مىرات بۇت دەمىنئەۋە، لە راستىدا ئەم قسەيە، نەك ھەر ماناى نىيە، بەلكو پىچەۋانەكەى راستە، سەرگەردە خۇى خۇى درووست دەكات، واتە: سەرگەردايەتى بەدەست دەھىنرەت، نەك لە رىگەى بۇ ماۋەۋە ۋەرى بگرەت!

ۋارن بىنىس

03

ئەۋ كەسەى نازانئىت، چۆن ئەركو فەرمانەكان جىيەجى بكات، ناگونجەت بېيىتە سەرگەردەيەكى سەرگەۋتوۋ!

ئەپستۆ

04

شانازىكىردن بە رابوردوۋەۋە، واتە: تۆ، ھىچ بەرنامەيەكت بۇ ئايندە نىيە: چۈنكە ھەموو ياساكانى يارىكىردن، گۇراۋن!

جۈيل باركر

05

چۆن دەبىت بە سەرگىردە؟

بەشى يەكەم

بەرتۆمبەردەكان سەرگىردايەتى دىكەن

رەجەتە نووسراۋىكى ئەفسۇسناۋىمان بۇ سەرگىردايەتى نىيە؛
چۈنكى سەرگىردايەتى، ھۈنەر، پىشەيە، لىھاتوۋىيى بەھرىدە..
بىرىك كەس لە زگماكەۋە، ئاكارى سەرگىردايەتتىيان تىدايە.. بىرىكى
دىكەش، قىرى سەرگىردايەتى دەين. كۆمەلە گەسىكىش ھەن،
ئاتوانن جەلەۋەكەى بگرن، دەستەيەكى دىكەش ھەن، نەك ئاتوانن
بىن بە سەرگىردە، بەلكو ھەر بىرىكىشى لى ئاگەنەۋە.
جا ئەگەر تۆ، لە دواھەمىن جۇرى؛ ئەۋا گۆشەى سەلىقەى
كارگىرى مەخۇنەرەۋە.

ھەر سەرگىردەيك بگىرى بىھاتوۋا تاقانەيە

لە ئاكامدا، دەبىت ھەموو سەرگىردەيك، شىۋازىكى تابىت
يە خۇى ھەبىت؛ چۈنكى سەرگىردەيك دەبىنن، چوستو توندو
پىرچۇشۇخۇشە، لە كاتىكىدا سەرگىردەيك دىكەمان بەرچاۋ
دەكەۋىت.. لەسەرخۇ، ھىۋاشو نەرمونىانە. سەربازى ئەۋەش،
ھەردوۋىكان لە ھەمان ئاستى لىھاتوۋىيدان.
تۇش تەنھا پىشتىۋانى كارمەندەكانت بەدەست بەيئەۋ
دەسكەۋتەكانىش بە چوستو چالاكىيەۋە بەدى بەيئە.
بەلام وىراى جىۋازىي شىۋازو رىگانا، چەند رەۋىشتو
تايىبەتمەندىيەك ھەيە، سەرگىردە چاكەكانى پى جىا دەگىتەۋە،
دەتوانىت بىرىك لەم ئاكارو تايىبەتمەندىيەنە، لە ھەندىك سەرگىردەدا
بەۋزىتەۋەۋە پەيداي بگەيت. ۋەك: عومەرى كورى خەتتاب،
سەلاحەدىنى ئەيىۋى، مەھاتما گاندى، چەرچل، چۆن كەندەى.
لىرەدا، وات دىتە بەر چاۋ، تۆ ئامادەسازىي تەۋاۋت نىيە؛ تا
ھاۋشۋەى ئەۋانە بىت، بەلام بۇئەۋەى بىت بە بەرتۆمبەرىكى
سەرگەۋتو، گەر تۆزىك ئومىدت ناۋەتە سەر يەكو ھەندىك
ھىۋات پاشەكەۋت كىردوۋە؛ ئەۋا گور بەرمە بەر خۇت؛ چۈنكى
ئەركى سەرشانت، ھەۋلەنەۋ ھىچى دى. بەكوردىيەكەكەى؛
بەرەكەت، ۋا لە ھەرەكەتدا.
لە بەشى ئاينەدا، چاۋەپى «چەند رەۋىشتو ئاكارى
سەرگىردە» بە.

چاۋ لە كۆمەلىك مىروۋەلە بگە، كە لە نىزىكتەۋە پۇل پۇل
پى دەكەن، يەكەمجار بەرتۆمبەرىك، يان سەرگىردەيك، بۇ ئەۋ
كۆمەلە بەرچاۋ ئاگەۋىت؛ تا چىي شايستەۋ پىۋىستە، لەسەر
لەشكى مىروۋەلەكان، پىيان رابگەيەنەت.
بىگومان كارو فەرمانى مىروۋەلە، بە بەرنامەيەۋ لە مىشكى
ھەرىكەيەنەدا ھەلگىراۋە.. ھەموو مىروۋەلەيەكەش بە سروۋىشتو
خوداكردى خۇى، كارى خۇى بەئەنجام دەگەيەنەت.
بەلام خۇ ئىمە، مەۋقەن مىروۋەلە نىن، ئىمە بەدەيەنەۋ
خولقەنراۋىكى ئالۋىزىن، ھەر يەكەمان خاۋەنى بىرگىردەۋەى
خۇيەتو لە ھەمبەنەى خۇى، گۈزى دەۋمىرىت.. لەبەر
ئەمەيە، پىۋىستەمان بە سەرگىردەيك ھەيە؛ تا لە بەدەيەنەنى
ئامانچەكانماندا، يارمەتىمان بەت.
چەند كەسەك لە چاللىكى قوۋلدا دابىنى، ئەركىكىشىان
بەخەرە سەر شان، بۇ نەۋنە: داۋايان لى بگە، تەنھا لە چالە
قوۋلەكە بىنە دەرو ھىچى دى.. دواتر تىك دەچىرەۋ دىكەن
بە جەنجالى، ھەرىكەيەن دەبىت بە بەردى سەر رىي ئەۋى
دىكەيەن، تا ئەۋ دەمەى سەرگىردەيك لە ناۋاياندا سەر ھەلدەت،
پاشان دەلىت: ھالان كەس، ئەۋنۇت بەخەرە سەر زەۋى.. تۆ، فىسار
كەس، بەسەرىدا پىشت بەمىنەنەرەۋە.. بەللى، بەم شىۋەيە.. تۇش،
بەسەرىاندا ھەلگەپىرەۋ دەرىچۆ. ئىدى بەم چەشەنە، ھەموۋىان
دەبىنى، بەخىرايى لە چالەكە ھاتوۋنەتە دەرەۋە.
ياخود كۆمەلىك مىندال، لە دەۋرى خۇت خىر بگەرەۋەۋ تۆپىك
ھەلەدەۋ بلى؛ دەى يارىي پى بگەن.
سەرمتا دەبىنى، ھەموۋان وروۋم بۇ تۆپەكە دەبەنۋ
پالەپەستۋىانە، بىسەروپەر ھەر مىندالەۋ شەقو شۋوت لە تۆپەكە
ھەلدەدا، تا ئەۋ كاتەى مىنداللىك لەناۋاياندا، تۆپەكە دەگىرەۋ دەلىت؛
با بىبىن بە دوو دەستەۋە.. ھەيەھەيا دەكەن دەبىن بە دوو تىپ.
مىندالەكانىش بە خواستى دلىان دەكەنۋ بەخۇشى يارى دەكەن.
لىرەدا ئەۋ كەسە، يان ئەۋ مىندالە، دەۋرى بەرتۆمبەرى، يان
سەرگىردە دەبىنەت.

كارى كەمو ئەنجامى مەزن

نامۇزگارى بۇ دەستكەوتى گەورە

ن: عبدالله العثمان و: جەلال عبدوللا

ھەلۋىستە بىكەين، ئاۋى زىندۋىتى تىدا بخۋىنەۋەو خۇراگى پىۋىست بخۋىن، بۇ بەردەۋامبۈۋىن لە گەشتەكەمان، بىنيادەم كاتىك نوۋىز بەجى دەھىنەيت، ھەستى ئارامىو بەرەكەت دى دەگىرەيت، ئارمىۋى زىاتىر دەكات، خۇشەۋىستى بۇ دەستكەوتى گەورەترو سىنەسافىو ئارامىى دەروۋىنى پروۋى تى دەكات، ئاگادارى وىستەكەگى گۈپرايەلىي ھەرمانى خودا بە، خىرىكى دىارىكرەۋە لەسەر رىگەي گەشتەكەمان.

۲۹- بەيۋەندىي خىزمايەتى.

لەو ھەرمانىنەي ئاينى ئىسلام ئامازى بۇ كىردۈۋەو بەگىرەك وەسقى كىردۈۋە، بىلگەشەي بۇ دەكات، پەيۋەندىي خىزمايەتىيە، گىرئ دراۋە بە ھەرشى خوداۋە، ھەر كەستىك بىگەيەنەيت، خودا دەيگەيەنەيت، (من وصلها وصله الله)، پەيۋەندىي خىزمايەتى، سوۋدى زۆرى ھەيە، بەرەكەت دەخاتە كاتەۋە، ھىمەت زىاد دەكات، تەمەن دىرئ دەكاتەۋە، خۇشەۋىستىرو ھىزو خۇشىو شادى دەھىنەيت، كەسوكارت باشتىرەن كەسانىكەن، ھاۋىەشيان بىكەيت لە سەركەۋەنتەكانتەدا، ئەۋانن لەگەلتەدا دەۋەستىن، تۆ بە ئەۋانەۋە ھەيتو ئەۋانەش بە تۆۋە، سىلەي رەحەم سوۋدى زۆرى ھەيە، بەلام لەو كارانەيە، كە ئەنجامى گەورەي ھەيە لەسەر تۆۋ ئەۋانى تىرىش.

۳۰- دوو كار لەيەك كاتەدا.

خەلكى دوو كۆمەلەن، كۆمەلەي يەكەم ھەزىيان لە تەركىزكەرنە لەسەر يەك كار، تا تەۋاۋى دەكەن، كۆمەلەكەي تىر، ھەزىيان لە ئەنجامدانى زىاتىر لە يەك كارە لە يەك كاتەدا، خۋىندەۋەي زىاتىر لە كىتەيىكەم بەم شىۋەيە، رىگەي خۇت بىۋەزەۋە بىگىرە بىر، ئەۋانەي لە كۆمەلەي دوۋەمەن، بىيانەۋەيت تەركىز لەسەر يەك كار بىكەن، ئەۋا خۇيان لەناۋ دەيەن ھەست بە بىزىرى دەكەن، ھەردوۋە ھالەتەكە ئاسايە، دەتۋانەيت تەركىز لەسەر كارىكە بىكەيت، يان دوو كار لەيەك كاتەدا، يان دوو پىرۋە لەھەمان كاتەدا، ھەردوۋە ھالەتەكە سەركەۋەتوۋە بەگۈپىرەي كەستىيى مەۋقەكە.

۲۶- رۆزى لاپەرەيەك بنوۋە.

نوۋىسەنەۋە بىكە بە نەرىتىكى رۆزانە، پەيمان بەدە بە خۇت، رۆزانە لاپەرەيەك بنوۋىستەۋە، يادەۋەرىيەكانت، بىرو بۇچۈۋەكانت، ئارمىۋەۋەكانت، دەستكەۋەكانت، جى ھىرەۋىت، بىرى داھىنەرانە، ھەستو سۆزىت، رۆزەكەت چۈن بوو، ھۇنراۋەكانت، يادگارى وئارەكانت بنوۋەسەرەۋە، بۇنەۋەي پاشەكەۋىتىكى رۆزانەت ھەبىت لە نوۋىسەن، بۇنەۋەي تىبىنى پىشكەۋەتەكانت بىكەيتو ئىستە لە كۈپدايت بەرەۋە كۈي دەجىت؟ كەي دەگەيتە جى؟ پىرسىارو تىپرامانەكانت بنوۋە، نامەي پىر ھەستو خۇشەۋىستى بنوۋەسە بۇ ئەۋەكەسانەي خۇشت دەۋىن، سوپاسى ئەۋەكەسانە بىكە، يارمەتەدەرت بوۋىن، نامە بنوۋەسە بۇ خودى خۇت، خۇشەۋىستىرو رۆزى خۇتى بۇ دەرىبە.

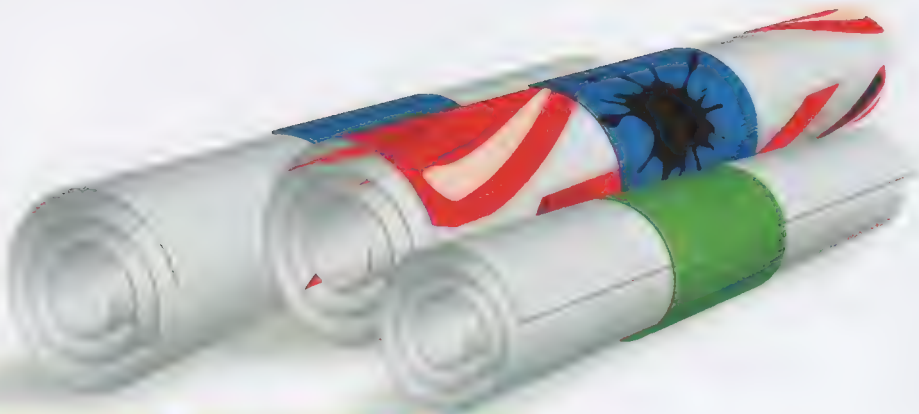
۲۷- رىكخستىن و كەمكىردنەۋە.

لەو كارە گىرەكانەي دەتۋانەن لە رىگەيانەۋە، كاتەمان دەست بىكەۋەيت، رىكخستىن و كەمكىردنەۋەيە، لە سەرەتادا كاتى پىۋىستەۋە لەسەر دەروۋىنمان كەمىك ھۆرسە، بەلام دواتر زۆر جۋانەۋە ھەست بە ئەنجامەكەي دەكەيت، باشتىرەن رىگا بۇ كەمكىردنەۋەي كاغەزەكان، پىرسىارگىرنە لە خودى خۇت، ئايا پاش پىنج سالى تىر، پىۋىستىت بەم كاغەزە ھەيە؟ ئەگەر وەلامەكەت «بەئى» يە؛ ئەۋا دەتۋانەيت ھەئى بىگىرە، ئەگەرنا ئەۋە ھىرىي بەد، ھەروەھا كەمكىردنەۋەي جىلۋەبەرگ، ئەگەر جىلۋەبەرگى زىادەت ھەبۋە؛ دەتۋانەيت كەمى بىكەيتەۋە، ھەلبەت بىغىرەدانى نا، بەلكو بە بەخىشىنى بەۋەكەسە ھەزارانەي پىۋىستىيان پىيەيتى، دواتر ھەست بىمارامىو دىلخۇشى دەكەيت.

۲۸- نوۋىزو خوداپەرستى.

خوداپەرستى، رۇحمان دەمەزەرد دەكاتەۋە، وزەكان بارگاۋى دەكاتەۋە ھاۋسەنگى دەگىرەيتەۋە بۇ لەش، لە رۇحمانو لە ئارمىۋەۋە راستەيەنەكانمان نىزىكان دەكاتەۋە، يارمەتىمان دەكات بۇ تىپەربۈۋىن بەم ژانەدا. پىۋىستە لەسەر كانىاۋە ئىمانىيەكان،

پىلان

سامان كەرىم
بەشى ھەتتە

كۆدى خىزانى و كۆدى تايىت

چىن. واتە: دىتوانىن بەپىي ئەو پىداۋىستىيانەي كە ھەر خىزانىك ھەيەتى، چىنەكانى كۆمەلگا بەشىۋىيەكى زانستى دىبارى بىكەين، بەپىي ھەر ناۋچەيەكى نىشتەجىيۋون كار بىكەين بۇ نەھىشتىنى چىنە كەمداھاتەكان؛ چۈنكە تاكو بەم پۇلىنە خىزانەكان دىبارى نەكەين، ئاستى چىنايەتىمان بۇ دىبارى ناكرىت. ۋەك لەم خىشتەيە خوارەودا دىردەكەۋىت.

زمارە	بەشىۋىيە	ئەپىي
۱	دەۋلەتمەند	كەسى بىكىشەۋ بىناگا لە برىسى
۲	ناۋىرستى بالا	بەم خىزانە دەۋىرەت كە زىاتەر، پىان دەۋىندە بەرەۋ زۋورى ناۋىرستى ھەيەت.
۳	ناۋىرست	بەم خىزانە دەۋىرەت، كە خانۋوى خۇي ھەيەت، ئوتومبىلى تايىت بەمخۇي ھەيەت، ئەم برە بودجەيە كە بەدەستى دەھىنەت، بەشى پىداۋىستى خىزانى بىكاتو تۈنەي پاشەكەۋىتى ھەيەت.
۴	ھەزارى پەلە دوو	بەم خىزانە دەۋىرەت، كە كرىچى پەت، بەلام ناتۋىنەت ھىچ پاشەكەۋىت بىكات، ھەر بەشى كرىتو مەسرەھى خىزانى خۇي دەكەت.
۵	ھەزارى پەلە يەك	بە كەسىك دەۋىرەت، كە كرىچى پەتو ئەم برە بودجەيە كە بەدەستى دەھىنەت، پۇشايەكانى ژيانى پە نەكەتەۋو نەندامانى خىزانى زۇر پەتو زۇر كاتىش ھەرزارە.

روونكرەنەۋى گرنگ لەسر ئاستى ژيان:

يەكەم: لەرىي ئەم بەشەۋە پىژەى ھەمۋو چىنەكانى كۆمەلگا بەپىي ژمارەى دانىشتۋانۋو شۋىنى نىشتەجىيۋون دەزانىن.

دوۋەم: كە پىژەى چىنەكانى كۆمەلگامان زانى، بەشىۋىيەكى زانستى بەپىي ژمارەى دانىشتۋانۋو ناۋچەكانى نىشتەجىيۋون؛ ئەم كات لەرىي پلانى ناۋەدانكرەنەۋە، كار بۇ نەھىشتىنى چىنەكانى خوارەۋە دەكەين؛ لەبەر كرىچىتەيىيانۋو لەپلانى ئابۋورىدا، گرنگى بەم چىنەنە دەدەين، كە ئەم كاتە ئەۋەش روون دەكەينەۋە، چۈن داھاتيان زىاد بىكەين.

سەيەم: ئاستەكانى ژيان، بەشىۋىيەكى فەرمى دەكرىن بە سى بەشەۋە (دەۋلەتمەند، ناۋەند، ھەزار) بەلام لە ئىستادا، چىنەكانى كۆمەلگا زۇر بوون، كە دەپىت لەرىي ئەم پلانىۋە، كار بۇ نىزىكۋونەۋە چىنەكان بىكرىت لەيەكتەر، لەبەرەۋە خەرىكە ۋاى لى بىت چىنايەتى زۇر، پەيۋەندىي كۆمەلەيتى نەھىلەت.

چۈرەم: لەئىستادا ئەم پىنج پەلەيە، زۇر دەپىرەت لەناۋ كۆمەلگا، ئەگەرنا چىنەكان لە پىنج زىاتەر، ھەرىەشىكىش لەو چىنەنە، دەين بە چەند بەشىكى تەرەۋ، گەر بەشمانەۋىت ھەمۋو

گرنگى ئەم سى بەشە لەم دوو خالەدا شى دەكەينەۋە:

يەكەم: بەم سى بەشە، فۇرمىكى ۋىنەدار درووست دەكەين بۇ ھەر تاكىك، لەگەل ھەمۋو زانىيارىيەكانى پىشۋو كە باسما كرىن، دەين بە ناسنامەى گىستى ھەر تاكىك بۇ ھەر فەرمانگەيەك، كە پىۋىست بەم بەلگەنامانە بىكات، گرىتى ھەمۋو ھاۋلاتىيەك چارەسەر دەكات بۇ ھەمۋو شۋىنەك، لەبەرەۋە ھاۋلاتى رىزگارى دەپىت لەو شىۋازە تەقلىدە، كە ھەرىەكەك لەم سى بەلگەنامانەمان پىۋىست بىت بۇ ھەر فەرمانگەيەك دەپىت كۆپى ھەرىەكەك پى بىت، بۇيە بەم رىگايە بىنەپرى ئەم ھالەتە دەكەين.

دوۋەم: لەرىي ئەم سى بەشەۋە، نىۋەى ئامارەكانمان بە راستو درووستى جىيەجى دەكەين، ئەمەش خالىكى گرنگە، لە رىيەۋە ھەندىك كىشە پى چارەسەر بىكەين.

دەكرىنەۋە سەر خىشتەى سەرەكىۋو چەند بەشىكى تر، بۇ خىشتەكەمان زىاد دەكەين:

دىن	نەتەۋە	ئاستى ژيان
+		

دەين: ئەم بەشە گرنگە؛ بۇنەۋەى پىژەى ھەمۋو ئەدپانەكان بىزانىن بەپىي ژمارەى دانىشتۋان، بىزانىن چۈن بەسەر ناۋچەكاندا دابەش بوون.

نەتەۋە: گرنگى ئەم بەشە، بۇنەۋىيە كە پىژەى نەتەۋەكانى تر بىزانىن بەپىي ژمارەى دانىشتۋان، بىزانىن بەسەر ناۋچەكاندا چۈن دابەش بوون، ئەم بەشە تەنھا ئەم كەسانە دەكرىتەۋە، كە لەدىر زەمانەۋە لىرە نىشتەجىن، نەك ئەۋانەى كە بەھۋى خرابى بارى ئەمنى، يان ھۇكارىكى تەرەۋ، لىرە نىشتەجىن، دەپىت ھەمۋو مافىكىان ۋەك كورد ھەيەت، ۋەك: (توركان، يەزىدى، كىلو ئاشورىۋو ئەۋانى ترىش).

ئاستى ژيان: مەبەستمان لەم بەشە (دەۋلەتمەندىۋو ناۋەندو ھەزاريە)، واتە: چىنايەتى كە ئىستا چىنايەتى بوۋە بەكىشەيەكى زۇر باۋى كۆمەلگا بەشىۋىيەكى ئاراستەۋخۇ، كە دەپىت كار بىكەين بۇ بىنكرەندى ئەم دەردە؟ چۈن؟ بەپىي خالىبەندىيەك كە لە جىيەجىكرەندى ئەم پلانىدا، پەيۋەى دەكەينۋو پىژەى چىنەكانى پى دىبارى دەكەينۋو كار بۇ نەھىشتىنى چىنە پەراۋىزخاۋەكان دەكەين.

بۇلىنكرەندى ئاستى ژيان:

دەتۋانىن ئاستى ژيان، بىكەين بە پىنج بەشەۋە، يان زىاتەر: لەبەرەۋە لە ئىستادا، چىنەكان زۇرتەر لە پىنج، بەلام بۇنەۋەى ئالۇزتر نەپىت لەمە، بۇيە ئاستى ژيانمان دابەش كىرەۋە بۇ پىنج

چېنەكان بەزانستى بزانين؛ دەبىت زياتر لە پىنج جين بنووسين. بۇ نموونە: (حەوت، يان نۇ)؛ بۆنەمەى كارەمەكان زانستى دەربجىت، گەر پىوېستىشى كرد؛ ژمارەى چېنەكان لە پىنج زياتر دەكەين. دەگەر پىنەمە سەر خستەى سەرەكىو چەند بەشىكى تر، بۇ خستەكەمان زىاد دەكەين:

	دەگەز	بارى خىزانى	سەرۆك خىزان	زىندوو يان مردوو
+				

رەگەز: ئەم بەشە، بۇ زانينى پىژەى نىرو مەيه، بەپىي ژمارەى دانىشتووانى ھەر ناوچەيەكو بۇ چەند ھالەتەىك، سوود لە زانينى ئەم نامارە وەردەگرين، لەوانە دامەزراندنو ھەلى كار، كە ھەندىك ھەلى كار ھەيە، لەگەل رەگەزى نىردا گونجاوترەو ھەندىك كار لەگەل رەگەزى مەيدا، دەبىت بۇ دامەزراندنو زۆر شتى تىرش، كار لەسەر بنەماى رەگەز بىكرىت.

بارى خىزانى: ئەم بەشە، بۆنەمەى كارى جەلدى لە داھاتوودا بۇ ئەو كەسانە بکەين، كە تەمەنيان چۆتە تەمەنى ژيانى ھاوسەرى ھىشتا ھاوسەريان نييە، كە زۆرەنى خۆى لە نەبوونى شوينى نىشتەجىبووندا دەبىتەمە، كە دواى چارەسەرەكردى كىشەى كرىچىتى، دەبىت يەكەى نىشتەجىبوون بۇ ئەو گەنجانە بىكرىت، كە تەمەنى ھاوسەرگىريان تىپەراندووو خىزان درووست ناكەن، ئەك ھەر ئەم ھۆكارە، بگرە چەندان ھۆكارى تىرش چارەسەر بىكرىت، لەگەل ئەمەشدا چەندىن پىژەى تر بۇ دانىشتووان ديارى دەكەين. ئەمەى سەرمەو كە وتەن، سەلت بوو لەوانە (سەلت، خىزاندار، بىوومۇن، بىووپىا) (ئەو كە ژنى ھەبوو نەيماو، يان لىي جىباوئەو ئىستا بىژنە)، دەگراندانار؛ بۆنەمەى پىژەى ئەم بارە خىزانىيانە بەشىمەىكى زانستى بزانين.

سەرۆك خىزان زىندوو: وەلامى ئەم بەشە، بە بەلئو نەخىر دەبىت؛ بۆنەمەى بزانين چەند خىزانى بىباوكو بىسەرپەرشت ھەيە؛ تاكو حكومت خۆى بىت يە سەرپەرشتىكارى راستەوخۆى ئەو خىزانانەو ھەموو پىداوېستىيەكان دابىن بكات؛ بۆنەمەى سازش بۇ ھىچ كەس نەكەن؛ تاكو لىكەوتەى خراپى كۆمەلەيتى لى نەكەوتەو، گرنگى ئەم رىگايش، ئەو پە كە نەينى ھەموو خىزانىكىش بارىزاو دەبىت.

زىندوو، يان مردوو: ئەم بەشە، بۇ ھەموو تاكىكە، بۆنەمەى كاتىك ھەر تاكىكى كۆمەلگا دەمىت، لە ژمارەى دانىشتووانى گشتى دەربىرىت، كە ئەم كىدارەش بە شىوازىكى ئۆتوماتىكى ئەنجام دەمىت، بەشىو كاتىك دەنووسىت (مردوو)، راستەوخۆ لە ژمارەى خىزانو دانىشتووان دەردەكرىتو دەجىتە خستەى مردووانەو، كە لەو خستەمەيدا، بەروارى مردنو جۆرى مردنو ھۆكارى مردن، بەخستەمەىكى جىاواز ديارى دەمىت، لەرگەى زانيارىيەكانى پىزىشىكى دادەربەيەو؛ بۆنەمەى سالانە پىژەى مردنو شىوازەكانى ديارى بکەينو چارەسەر بۇ ھەر يەك لەو شىوازى مردنە بکەين.

گرنگى خالى زىندوو مردوو:

يەكەم: ھەرگات ھاوالتىيەك دەمىت، لە سەرژمىرى گشتى دانىشتووان دەردەمىنرىت؛ چونكە ئەم ھالەتە، ئىستا بوونى ھەيە، كە مردوو لە سەرژمىرى دانىشتووان دەرناھىنرىت، ئەو كە جىي داخە ناشتووان چارەسەرى بکەن، كە بەم پلانە، زۆر ناسان چارەسەر دەمىت.

دوو: لەم رىگايشەو بەپىي كىردارى پالاوتن (فيلتەرمىشن)

پىژەى مردنى سال، يان وەرز، يان مانگ، يان ھەر كاتىك كە بەنەوېت ديارى دەكەين، بەشىوېمەك كە بەروارى مردنو جۆرى مردنو ھۆكارى مردن، بەپىي شوپتەكانى نىشتەجىبوون دەزانينو دەتوانين كار بۇ چارەسەرەكردى ھۆكارەكانى مردن بکەين، ھەر جىي بىت بۆنەمەى ئەو دياردانەى مردن نەمەيلن، يان كەم بکەينەو.

سەيەم: خالىكى گرنگ ئەومە، كە ئىستا بىنيو مانە ھاوالتىي مردوو، ناوى دىتەو بۇ دەنگدانو ناوى لەكۆبوونى خۆراكدا ھەيە، كە بەرەستى دەتوانين، بەم پلانە ئەم كىشانەو زۆر كىشەى تىرش چارەسەر بکەين.

دەگەر پىنەمە سەر خستەى سەرەكىو بەم دوو بەشە، كۆتايى بە خستەكەمان دە:

	ژمارەى مۇبايل	جگەرەكىش
+		

ژمارەى مۇبايل: ئەم بەشە بۇ پەيوەندىكرنە بە ھەر ھاوالتىيەكەو لە كاتى بوونى ھەلەيەك لە زانيارىدا، يان ھەر بەشىك كە پەيوەندىي بەم بەشەو ھەبىت، وەك دۆزىنەو ھەلى كارو دامەزراندن چەندىن بوارى تر.

جگەرەكىش: ئىستا كۆمەلگا بەدەست ئەم دەردوو چەندىن دەردى تروە دەنالىنن، كە ھەر يەكەيكىيان پەيوستە بە ھۆكارىكەو، بۆيە پىوېستە، ئەم پىژەى بزانينو كار بۇ نەھىشتى ھۆكارەكانى بکەين، واتە: دەبىت لەرپى ئەم پلانەو، ھۆكارەكان بزانينو چارەسەرى بکەين، كە چەندىن رىگا ھەيە بۇ چارەسەر، گەر كەسەىك خۆى مەبەستى بىت.

چەند تىببىيەكى گرنگ، لەسەر تەواوى بەشەكان

يەكەم: ھەموو ئەم بەشەكانى كە نامازەمان بە ھەر دانەيەكى كردو شىكرنەو دەمان بۇ كرد، بىرىتى بوون لە فۆرمى خىزانى، كە دەتوانين بلىين (بانكى زانيارى)، كە پىوېستە، ھەموو زانيارىيەكانى راستو درووست بن؛ بۆنەمەى نامارىكى راستو درووستمان ھەبىت؛ چونكە گەر راست نەين؛ نامار لەسەر بناغى درۆ درووست ناكىت. گەر زانيارى ھەر خىزانىكىش ھەلە بوو؛ خۆى زەرمەند دەبىت. **دوو:** ھەندىك بەش ھەن، كە شىكرنەو دەمان بۇ كردن، رىنگە ھاوالتى بىرسىت، گرنگىيەكى لەجىدايە، گرنگى لەمەدايە، كە بۇ پلانەكانى ترو لە شوپنو جىگەى تردا، سووديان لىووردەگرين؛ چونكە ئەم پلانە گشتىيەو زۆرەنى پلانەكانى تر، پەيوەندىيان بەم پلانەو ھەيە.

سەيەم: لەرپەى ئەم پلانەو، دەتوانين بەنەبرى زۆر كىشەى ھەلەسراو بکەين، كە چەندىن سالە بەدەستيانەو دەنالىنن؛ بۆيە دەتوانين بەم پلانە بلىين: (دايكى پلانەكان).

چوارەم: يەكەى تر لە گرنگىيەكانى ئەم پلانە، ئەومە كە بەپىي ناسنامەى ھەر ھاوالتىيەك، ھەر كەسەىك ون بىت، يان تووشى ھەر ھالەتەىك بىت، دەتوانين بىگەرپىنەو بۇ شوپنى خۆى، بەپىي ناسنامەكى، دەزانين خەلگى ج ناوچەيەكى سەر بەپىزىگانى كوردستانە.

پىنچەم: گەر دىقەتتان دابىت، ھەموو بەشەكان، بەپىي شوپنى نىشتەجىبوون مامەلەمان لەگەل كرد، واتە: ھەموو نامارەكان، بەپىي شوپنى نىشتەجىبوون دەزانينو كارى لەسەر دەكەين، بۆيە ھەر لەسەرمتاوە، ئەو كۆدەى كە كارمان پى كرد، بەپىي شوپنى نىشتەجىبوون، كارمان لەسەر كرد.

خۆت زۆمبیری خۆت به !

حامید حسین

بهشی یهكهم

له جیهانی تهگنه لۆجیای نه مرۆدا، پێویسته بهرپۆمهردکان بیر له به سیسته مکردنی دامهزراوهکانیان بکه نهوه، بۆ ئهم کارهش، تهنها پێویستیان به ههلبژاردنی سیسته مێکه، توانای وهلامدانهوهی پرسپاری بهرپۆمهردکانی ههیهت.

بهگشتی سیسته مێکی تۆکه وه ستاندارد، نه مرۆ دهتوانیت بیرو هۆشت له جهنجالیو ئالۆزیی کارهکان بپاریزیتو جوولهو کاری رۆژانهت بهباشی بۆ رابگریت، بهجۆریک گهر داتاو زانیارییهکانی به درووستی تیدا تۆمار بکریت، دهتوانیت به رێژهی ۱۰۰% وهلامی درووستت بدهاتهوهو بریاردانت خیراترو گونجاوتر بکات.

لهراستیدا ههلبژاردنی سیسته مێکی گونجاو، پێویستی به چهند تایبهتمهندییهکی سههرکی ههیه، که بریتین له:

- * ناسانی بهکارهێنانو خیرایی کارهکان.
- * یهکگرتوویی و وردبینی و پشتگیری جووله بازارگانی و خزمهتگوزاری کارگرییهکان.
- * چاودیری و دلنایی؛ بۆ پاراستنی زانیارییهکان.
- * خزمهتگوزاری و رێنمایی و فێرکاری پێویست، لهلایه دامهزێنههر.

بریارده تۆش سیسته مێکت ههیهت

پیتر دراگر دهلیت: «بناغهی بهرپۆمهردنی داهاتوو، لهسههر بریاردانو تیگهیهشتنه لهم پرۆسهیه».

بریاردان، له پرسه ههره گرنگهکانی کارگریو ئیدارهی ههر دامهزراوهو رێکخراویکه، لهم رووهوه ههموو بیرمهندنای بهرپۆمهردن، رایان وایه که بریاردان، یهکسانه به بهرپۆمهردن، یان گرنگترین بهشو ناومرۆکیهتی.

روونه که بریاردان، به شیوهی کاریگهرو کارا، بهتایبهت لهم جیهانی پر له گۆرانو ئالۆژندا، پێویستی به زانیاری وردو تهکنیکی ههیهو له راستیدا زانیاری، نامرازو وهسیلهیهکی ستراتیژیی گرنگه بۆ بریاردان له بهرپۆمهردنداو بێگومان کاریگهری بریاری بهرپۆمهردیش پهیموندیی به راستی و روونی زانیارییهکان ههیه، که له کاتی بریاردانا بۆی بهردمستن.

بهرهلاوی گۆرانکاری و ئالۆزییهکانی ناوخۆ و دهردهی دامهزراوهکانو کۆمهلهگا، ورددورده نیازی بهرپۆمهردکان بۆ بریاردانی ئالۆژتر دهخاتهروو، بهشیومهک که نه مرۆ بهی بهردمستبوونی سیسته مێکی زانیاری بهرپۆمهردن، بریاردان به واتای زانستی، مهسههر نابیت.

0772 142 00 42 - 0750 123 67 95
Facebook / Day Computer
kurd.info@daycomputer.net

دهی کۆمپیوتەر
بۆ ژمیریاری و بهرپۆمهردن

رۆلى پەرۋەردەو فىرگەردن، لە

گەشەسەندى ئابوریدا

نا: سەلاح عىسا - خوتەندىكارى ماستەر- تۈركىيا

بەشى دوۋەم

ئىمانئۇئىل گانت پىي واپە، پەرۋەردە بەرزكەردنەۋەو پىشخستى سەرچەم شىۋەكانى كەمالە، كە دىكرىت، لەپىگەى مەۋقەۋە ئەمە بىكرىت. بەلام جان جاك رۆسۇ لەو باۋمەردا بوۋە: پەرۋەردە ئامادەكەردن رەخساندىن ھەلە مەۋقەۋەكانە؛ بۇئەۋى مىنال گەشە بىكات، لە روانگەى ئارمىۋو مەبەستەكانىيەۋە. ھەرۋەھا كۆمەلناسى بەناۋىانگ ئەمىل دۆركەپەم، بەو شىۋە پەرۋەردە دىبىنىت، كە پىكەتۋە لە پىكەتۋە كۆمەلەيەتتى تاكەكان، ئەم كەرش لە پىگەى ئەو ھەۋلەنەۋە بەرجەستە دىبىت، كە چىنە رېنمەۋنىكارەكانى پىشۋو بە ئەنجامىان گەياندوۋە، بۇ ئەو چىنەنى تر كە لە ئاستىكى باشى پىگەپىشتۋىيەدا نەبۋن، ھەرۋەھا پىي واپە ئەو مەۋقەى كە پەرۋەردە، كارى لەسەر دىكات، جىاۋازە لەو مەۋقەى سەۋىشت بۇمانى دروۋست كەردوۋە؛ چۈنكە مەۋقەى پەرۋەردەكراۋ مەۋقەىكە كۆمەلگە چۈنى وىستۋو، ناۋا دروۋستى كەردوۋە.

ھىرېرت سېنسىرىش، پىي واپە پەرۋەردە ھەمەۋ ئەو شتانەپە، نىمە لە پىناۋى خۇماندا ئەنجامى دەدەپن گىشت ئەو شتانەپە، كە ئەۋانى دىكە لە پىناۋى نىمەدا دىكەن.

پىغەسە رافە تەھتاۋى دەلېت: پەرۋەردە بونىدانى پەۋشۋى مىنالە، بەشىۋەك كۆمەلگەيەكى چاكو سەرىستى لى دروۋست بىت، كە تىپىدا گەشە بىدەپن بە خوۋ پەۋشۋە چاكەكانى تاكو دوۋر بىكەۋىنەۋە لە پەۋشۋە خراپەكان. {پونىيە اونىر، ۱۹۷۹، ۲۲}.

بەلام لە ھەرھەنگى زاراۋەكانى كۆمەلناسىدا، پىناسەى پەرۋەردە بەم شىۋە ھاتوۋە، كە ئامانجى ئامادەكەردنى تاكەكانە، بۇ ئەنجامدانى ئەركە كۆمەلەيەتتىكەيان لە شوۋن كاتىكى دىپارىكراۋدا، كە پىكەت لە چەند قۇناغىك چەند نىۋەندىك كە بە دوۋ شىۋە ئەنجام دەدەپت، يەكەمىان بە شىۋە ئافەرمى، كە خىزان ھۆكەردەكانى راگەياندن مەلەكانى پەرسىشۋ دەزەكانى دىكە كۆمەلگە دىكرىتەۋە، شىۋە ھەمىش ئەۋەپە كە پەرۋەردە بەپىي ھەلسەفەۋ ئامانجەلەكى دىپارىكراۋ پوۋن پىۋات بەپىۋە، ۋەك قۇتابخەنەكان ۋەزگا پەرۋەردەيەكانى تر كە ئەركى پەرۋەردە ھىرگەردنى تاكەيان لە ئەستۋە، پەرۋەردە يارمەتتى تاك دەدات بۇ بەدەپنى خاۋستەكانى ئەۋىش لە پىگەى كەردارى ھىرېۋەنەۋە؛ چۈنكە تاك لەو پىگەيەۋە دەۋانېت سەرچەم زانستۋ ئەزمۈنەكان ۋەزىكرىت. {مىراۋەلى، ۲۰۰۷، ۹۱}.

ماناى پەرۋەردە

پەرۋەردە، راھىنانى بىرو پەۋشۋە، نەرخاندى كەسپىتى تاكە لە دەزگا ھەرمىيە ھىرگەريەكانى ۋەك قۇتابخەنەۋە دامەزراۋە پەرۋەردەيەكانى ترەدا، ھەر يەك لەو دەزگا پەرۋەردەيەكانە، بۇ پەرۋەردەكەردنى تاك، بەرپەرسىيارىتتىكە ھەلدەكەرت؛ تا بىگۈنچىت لەگەل كۆمەلگەۋ دەۋرۋەزەكەپەدا، بۇيە ھەرىكەت كەمانە، پىۋىستە رۆلى خۇيان بەباشى بىپىن؛ تا پەرۋەردەيەكى باشۋ تەندروۋست، پىشكەش بە تاك بىكەن؛ چۈنكە لە داھاتوۋدا، لە بەرھەمى ئەمانەۋە، مەۋقەىكى پەرۋەردەكراۋ گۆشكراۋ بە زانىارىيەكان دروۋست دىبىت.

ماناى پەرۋەردە، ھىندەى فراۋانىي كۆمەلگاكان فراۋانە، ئەمەش بەو ماناىيە دىت، كە ھەر كۆمەلگەيەك دىكرىت پەرۋەردەيەكى تايىمەت بەخۇى ھەبىت، جىاۋازىشە ھىندەى جىاۋازى بىپىرانۋ ھەسەكەرانى ئەو بۋارد، ھەرۋەھا فرمەنگە بە قەد فرمەنگى ئەو دامەزراۋە سىستەمانەى كە بەرجەستەى كارى پەرۋەردە دەكەن.

لە پەرتوۋو ھەرھەنگى ھەلسەفەدا، واتاى پەرۋەردە بەم شىۋە ھاتوۋە: بىرىتتە لە (گەياندنى شتىك بە پەلى كەمالۋ تەۋاۋەتى)، ھەرۋەك چۈن پىناسەى زاراۋەيى بۇ كراۋو بە ماناى زاراۋەيەكەى واتە: (پەرەپىدانۋ گەشەپىدان)، پەرەپىدان لە لايەنەكانى جەستەيۋ بىرى رەفتارىيەۋە، تاكو تاك تۋاناي زىبانۋ خۇگۈنجاندىنى ھەبىت لەگەل زىنگەۋ دەۋرۋەزەكەپەدا. {نېپراھىم ناسر، ۲۰۱۳، ۲۲}.

چۈن سىۋارت مىل، پىي واپە ھەرشىتىك كە بەسەر تاكدا كارىگەرى ھەبىت، ئەۋە بە پەرۋەردە دادەنرىت، بەلام چۈن دىۋى ۋاى دىبىنىت: بەگشتى پەرۋەردە كۆمەلە پەۋسەپەكە، گروۋپ، پان كۆمەلگەپەك - ج گەۋرە بىت، پان بچوۋك - دەسلەتەكانى خۇى را دەگۈنرىتەۋە؛ تا بىتۋانېت گەشەى بەردەۋامىي خۇى مەۋگەر بىكات. ماكس فېبەرىش پىي واپە، كە مەبەستى ھەر سىستەمىكى پەرۋەردەيى، ئەۋەپە خۇنىدكاران بۇ بەپىۋەردىنى جۇرىكى زىبانى تايىمەت راھىنىت، ئەم جۇرە تايىبەتەش بەپىي پەۋ پىگەۋ راۋەى دەسلەتە كۆمەلەيەتتى ھەر تاكەكە، لەنىۋ پىكەتەى كۆمەلگەكەپەدا. {نامىدىان، ۲۰۱۳، ۱۵۱}.

بەشى پىنچە

چەمكە

پەيوەندىدارەكان بە

نېتۈركى ماركىتىنگ

و: ئانا ھەورامى

بۇئەھەي ھاوشىۋەسازى، كارىگەر بېت؛ پىۋىستە ئەم
بىنەمايانەي خوارەو ھەين:

۱- پىۋىستە سىستەمىك لى كاردا بېت:

ئەم تايىبەتمەندىيە يارمەتتى ھەموو كەسەكان دەدات بۇ
پەيرەۋىكردى شىۋازىكى سەرگەوتن، كە پىشتەر پىشەنگو
پىشەۋاكان تىيان پەراندوۋە. ئەم كار، لەسەر بىنەماي ئەھەي كە
رېگايەك بۇ پىشكەوتن ھەراھەم دەكات، بەتايىبەت بۇ ئەندامانى
نۆئ سوۋدەمەند دەپت.

سىستەمەكە، بەستراۋ بە پىشەۋاكانى كۆمەلەكەۋە، لەۋانەيە
سادە، يان ئالۋزىيەت. لەۋانەيە ئەم بابەتەنەي خوارەو لەخۇ
بىگىت:

- كۆيۈنەھەي فېركارى، خولى جياۋاز، سىمىنارو بابەتى فېركارى.
- شىۋازىك بۇ ۋىتاكردى پىشنىيارى دانەھەي قەرز.
- خۈيەندەھەي بابەتى خۈيەنراۋ سوۋدەمەند گىرتن لى ھۆكارى
بىستراۋ-بىنراۋ.

-پاداشتو رېزلىنار.

۲- پىۋىستە پەيرەۋىكردى سىستەمەكە ئاسان بېت.

ئەم پىۋىستە، بەھايەكى فراۋانى ھەيە؛ چۈنكە ئەندامانى
كۆمەلەكە، لە رۋانگەي پىشنىيەي خۈيەندە، بارى نابوۋرى،
ئەزمۇۋى، رادەي ھۆشيارى بىرۋانامە لى ناستى جياۋازدان.
بە مەبەستى بۇنيادنانى كۆمەلەكەي گەۋرە، پىۋىستە ھەموو
كەسەك لى كۆمەلەكەدا، تۋاناي پەيرەۋىكردى سىستەمەكەي
ھەپت.

۲-پىۋىستە سىستەمەكە لى ھەموو جىگايەكدا يەكسان بېت
جاۋپۇشكىردن لى ۋلات، يان پىگەي جوگرافىيەي، سىستەمەكە
پىۋىستە لى ھەموو جىگايەكدا يەك شىۋە بېت. ئەم يەكشۋەيەيە،
زۆر گىرگە بۇ دىئايى لى جوۋلەي ھەمىشەي بازارگانيەكەو
ناسنامەي كۆمەلەكە. ئايا دەتۋانن بېيىنە بەرچاۋتان، كە
چى رۋى دەدا، ئەگەر ھىماي بازارگانيۋ پىكەتەي ماكىدۇنالدى
(McDonald) لى شۋىنە جياۋازەكانىدا، جياۋاز بۋايە؟
بەدلىيەيەۋە ئەم بابەتە سەرى دەكشا بۇ تىكچۈۋى شىۋاۋى.

"گەۋرەتەن دەرفەت"

لەم ھۇناغەدا، ئەھەي گىرگە، تىگەپىشتە لەم جەمكە
جۇراۋجۇرانەي پەيوەندىيان بە نېتۈركى ماركىتىنگەۋە ھەيە.
ئەم كارە يارمەتت دەدات كە بىرپارىكى دروۋست، لەبارەي ئەم
بازرگانيەۋە بەمىت، ھەروەدا يارمەتت دەدات، كە بىرۋاباۋەت
بەم بازارگانيەي پەۋەتر بېت؛ تا بە سەرگەوتن گەۋرەتر بىگەيت.

كەشەي تۋانست، يان سەرگەوتن:

ئەلبىرت ئەنشتاين، كەشەي تۋانستى بە ناۋنىشانى ھەشتەمىن
سەمەرى دۇنيا داناۋە. سەرۋەمەركىردن لى ھىزى كەشەي تۋانست
پەيوەندى لەگەن NM. يارمەتت دەدات، ھەتا لىھاتۋى شىۋازى
كارى NM بزانىت. ھەروەك لى بەشى يەكەمەن رۋونمان كىردەۋە،
بە پاشەكەۋتەردى تەنھا يەك سەنت رۋزانەۋ دوۋبەراپەركىردى
ئەۋ پارەيە، لى كۋتايى رۋزى سىۋى يەكەمەدا، زياتر لى دە مىليۇن
دۆلارتان دەپت.

بە گىشتاندى ئەم بىنەمايە، بەسەر كەسانى ناۋ كۆمەلەكەتاندە
دەتۋانن ھىزى بىسۋورى كەشەي تۋانست بەدەست بېيىت. ھەر
بەھەي ئەم ھۆكارىيە، كە پىشەۋاگەلەك لى كارى NM تۋانويانە
بۇ خۇيان كۆمەلەكەلەي گەۋرە، لى ئەندازەي چەند ھەزارى، يان
دەيان ھەزارى، ياخۇد سەدان ھەزار كەسى بۇنياد بىنن.

نېتۈرك ماركىتىنگ، بازارگانيە ھاوشىۋەسازىيە:

بازرگانيەكى ئاسان، كە تىيدا كەسانى ئاسايى دەتۋانن
داھاتەگەلى زۆر زىاد بەدەست بېيىن. بۇ گەپىشتن بە سەرگەوتن،
پىۋىستە چاۋلىپىرە پەسەن بىتۋە كەسانى تىرىش فېرېركىر. كە
ھەر بەۋ شىۋەيە بىن. پىۋىستە رەۋتەي ھاوشىۋەسازىي گونجاۋ
لە كارەكەدا ھەپت؛ تا ھەركەسەۋ لى كۆمەلەكەدا، ج تازەكارو ج
كۆنەكار، تۋاناي پەيرەۋىكردى سىستەمەكەي ھەپتە ھەمان ئەۋ
كارانە بە ئاسانى ئەنجام بەدات.

NM بازارگانيەكى جىھانيەۋ پىۋىستە بۇ ھەموو كەسەك
لە ناۋ تۋرە ئەلەكتىرۋىيەكەدا، بە چاۋپۇشى لى پىشنىيەي
خۈيەندە، ئەزمۇۋى شۋىنە جوگرافىيەي، سىستەمەكى سادەي
بۇ پەيرەۋىكردن ھەپت.

لە سەردەمی کۆلۆنێل ساندەرس (Sanders)دا، دامەزرێنەری Kentucky Fried Chicken هەتا ئێستا، مافی نوێنەرایەتی بەباشی جینگای خۆی کردووە. لە راستیدا، لە سەرمتادا مافی نوێنەرایەتی، هەم لەلایەن زۆرینەی خەڵکو هەم لەلایەن بەرپرسانی دەوڵەتەوە، کەوتۆتە بەر هەلەمتو هێرشەوه. خۆشەختانە، مافی نوێنەرایەتی توانی بەسەر ئەم هێرشانەدا سەرکەوتوو بێت و لەم سەردەمەدا هەزاران کۆمپانیای بازرگانی، لەژێر ناوی چەمکی نوێنەرایەتیدا، سەرقاڵی جالاکین. مافی نوێنەرایەتی، چمکی بەهێزو سەرکەوتوو.

نەگەر هەر بازرگانیک، تەنها لەیەک شوێندا سنوورداری بێت؛ توانای گەشە نایب، بەلام بە هەبوونی هەزاران گروپی هاووشیوه، کە لە ژێر نێمناویکی هاووشیوهدا جالاکي دەکەن، نەگەرێکی بەهێزی گەوره درووست دەبێت، کە دەتوانین لە ماکدۆنالد، KFC، Seven Eleven، و نەوه بێنین.

گەشە لە نوێنەرایەتیەکاندا، هێندەش خێرا نییه؛ چونکە لە سەر بنەمای گەشە هێڵی، ئەمەش بەهۆی ئەو برە زۆری پارمەیه، کە بۆ ئەم کارە پێویستە. لە نیتۆرکی مارکیتینگدا، گەشە کۆمەڵە، لەسەر گەشە توانست، یان سەرکەوتن بونیاد نراوه، بەوش هەمگەس دەتوانیت بە پارمەیکسی زۆر کەمی سەرمەتاوه، بازرگانی خۆی دەست پێ بکات. مەترسیەکی زۆر کەمە. لە ئەنجامدا، بە ناوێتەبوونی مافی نوێنەرایەتیو گەشەو سەرکەوتن، لەحالی حازردا، بەپارمەتی ئێنترنێت، NM شیوهیهکی بازرگانیه، کە دەبێت بە جیدی و مەبگیریت.

چەمکی بەرزبوونهوه، لە هەر جۆرە جالاکیهکی بازرگانیدا گرنگە. دوو هۆکاری بەناو بانگی بەرزبوونهوه هیه، "کات" و "پارە". هەمگەسێک، یان دامەزراوێک، لە پووی کاتو پارووه سنوورداری. لەبەر ئەوه پێویستە لە هۆکاری بەرزبوونهوهی کاتو پارە کەسانی تر، سوود و مەبگیریت.

بە وتە (و. کالمنت ئاستۆن)، "باشترین پارەیک کە دەکریت لە بازرگانیهکدا، سوودی لێ وەرگیریت. OPM".

(پارە کەسانی تر Other Peoples Money). لە NM

دەتوانین لەم هۆکاری بەرزبوونهوهی تریش سوود و مەبگیرین:

OPT کە کورتکراوی ئەم دەستەواژانە خوارەوهیه:

کاتی کەسانی تر (Other Peoples` Time)

توانای کەسانی تر (Other Peoples` Talent)

تەکنیکی کەسانی تر (Other Peoples` Techniques)

OPE کە کورتکراوی ئەم دەستەواژانە خوارەوهیه:

وزە کەسانی تر (Other Peoples` Energy)

ئاستی خۆپەندنی کەسانی تر (Other Peoples` Education)

تەمەزڕۆیی کەسانی تر (Other Peoples` Enthusiasm)

نیتۆرکی مارکیتینگ، دەرراوی هیزی کەسەکانە. کەسانی تر

گەورەترین سەرجاوێکانی ئێمەن. سەرجاوێکەلیک کە بەهراوانی

دەست دەکەون.

کات

هەموو کەسێک - هەزار، یان دەوڵەمەند - لە شەوو

پۆژیکدا تەنها ۲۴ کاتژمێر کاتی لە بەردەستدایە. بۆ زۆریه

خەلکی، بەهۆی پادە کەر، یان کاری زیادە، ۸ کاتژمێر کار، کاتی ستانداردی کارکردنە. بەم شیویمە، ئێمە بەپی زۆرینە، ۸ کاتژمێر کارکردن، لەبەرچاو دەگرین. ئەگەر لە هەفتەیهکدا ۵ پۆژ کاربکەیت، ۴۰ کاتژمێر؛ کاتی بەسوود لە بەردەستدایە. بەم پێی، لە ۵۰ هەفتە سالددا (دوو هەفتە بۆ پشوودکان دەخەینە لاد)، ۲۰۰۰ کاتژمێر کات هیه. بەدریژایی ژیاختان، ئەگەر ماوهی ۴۰ سالی کار بکەیت، تەنها ۸۰۰۰ کاتژمێر لە بەردەستدایە. کاتیکی زۆر نییه. بەتایبەت ئەگەر تۆ ئێستا لە نیووی تەمەنەندا بیت. لە نیتۆرکی مارکیتینگدا، ئەگەر تۆ دواي چەند سالی، ۲۰۰۰ کەست لە کۆمەڵەکەدا هەبیت و دابنریت کە هەریەکە لەوانە لەپۆژیکدا تەنها ۸ کاتژمێر کاربکەن، تەنها کاتژمێرێکانی کارکردنیان لە یەک پۆژدا دەکاتە تیکرێ دوو بەرابەری تەمەنی تۆ. واتە: ۱۶۰۰۰ کاتژمێر. هیچ کات نایب بە سوودوهرگرتن لە کاتی خۆت، بە ناوا ژمارمەیک بگەیت. ئەمەش کرۆکی بەرزبوونهوهیه. ئێستا ج لەبارە کاتەوه بەکار بهێنریت، ج لەبارە پارووه.

داهاتی تیکەل

لە بنەختا سن جۆر داهات هیه:

۱- داهاتی هێلی (Linear Income)

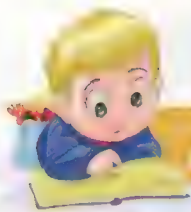
۲- داهاتی پاشماوه (Residual Income)

۳- داهاتی تیکەل، یان بەرکاری (Multiplex or Passive Income)

کەسێک کە داهاتی هێلی هیه، ناچارە کە کاتەکە لەگەڵ پارەدا ئالوگۆر بکات، هەتا کاتی زیاتر دابنریت؛ داهاتیکی زیاتری دەبێت. هەلەمەتە نرخ کاتی ئەو، بەپێی ئەزموونه، ئاستی خۆپەند، بارودۆخو شایستەیی ئەو کەسە جیاوازه، بەلام بە هەرحال، هەرچەندیش کە داهاتی هەبیت، پێویستە بۆ بەدەستپێانی داهات، کاتی خۆی بفرۆشیت. ئەم کەسانە هەم ئەوانە دەگرتەوه، کە بۆ کەسانی تر کار دەکەن، هەم ئەوانەش دەگرتەوه، کە بۆ خۆیان کار دەکەن. ئەوهی کە لەبارە ئەم کەسانەوه راستو چەسپاوه، ئەوهیه کە هەر کاتیک کە دەست لە کاربکێشیت، راستەوخۆ داهاتیان دەووستیت.

ئەوانە کە داهاتی پاشماویمان هیه، بارودۆخیان باشتره؛ چونکە ئەگەر کارمەشیان بوستین، دیسانەوه هەر داهاتیان دەبێت. گەرچی کە دواي چەند پۆژیک، داهاتی ئەوانیش دەووستیت. نمونەیهکی پوونی ئەم کەسانە، بریتیه لە کەسانی بیمەکراو کریکارانی پیشەسازی Unit Trust.

لە شیوازی نیتۆرکی مارکیتینگدا، کاتیک کە بەسەرکەوتن بگەیت، توانای بەدەستپێانی داهاتی تیکەل دەبێت. ئەمە بەو مانایه، کە هەرکات "هێلی لوولە"ی تۆ ئامادە بیت، واتە: کۆمەڵەکە بۆ بە ئەندازی کافی گەورەو بەهێز بووه، ج کار بکەیت، ج کار نەکەیت، سەرجاوهی داهاتی تۆ، هەمیشەیی دەبێت، ئەم بازرگانیو داهاتە قابیلی گواستەوهش هیه، دەتوانن بیگوازنەوه بۆ هاوسەر و منداڵەکانیشتان. لەبەر ئەم هۆکارمە، کە زۆر کەس درکیان بە بەهێزیو جیاوازی کارو پیشە NM کردووهو بەشیویمەیک، کە پوو لە زیادبوونه، مامەلە لەگەڵدا دەکەن.

فېربوونى زمانىكى دىكە

دايەۋو ھەۋالى خولەكەيان لى پىرسى پىيان گوت: ئايا ۋانەكانت قورسە؟

نېرگىز گوتى: بە پىچەۋانەۋە، ۋانەكانمان زۆر بەسوودن، من زۆر سوودم لەو خولە بىنيوھ..

ئىدى سەنارىيا گوتى: منىش بە باۋىك دەلىم: كە مۆلەتم بدات لەگەل تۆ بىم بۇ خولى فېربوونى زمانى ئىنگىلىزى..

بەلام ھىزا ھەزى نەكرد، بەشدارى خولەكە بىكات، وتى: من ھەست دەكەم، كە زمانى ئىنگىلىزى بۇ من سوودى نىيە.

ئىدى لەو پۇژە بەدۋاۋە، سەنارىيا نېرگىز، پىكەۋە دەپۇشتن بۇ خويۇندى زمانى ئىنگىلىزى گىرنگى زۆرىيان بى دەداۋ زۆر سووديان لى دەبىنىۋ دۋاجار دەپانتۋانى پىكەۋە بە زمانى ئىنگىلىزى بدوین..

پۇژىكى ھەينى، ھەروەكو نەرىتى خۇيان، لە مالى باپىرەۋ داپىرە كۇبۋونەۋە، كچان پىكەۋە لەگەل پىشەلەكەيان لە باخچەى مالىكەيان يارىيان دەكرد، ھىزا قوتۋوپەكى دۇزىيەۋە لەسەرى نووسىراپو (This Eating For Cats)، ھىزا نەيزانى ئەۋە ج مانايەكى ھەيە، كەلەسەر قوتۋەكە نووسراۋە، سەپىرى كىرد ناۋ قوتۋەكە خواردنى تىدايە، دەستى كىرد بە خواردنى بە لايەۋە خواردنىكى بەتامو خۇش بوو، بانگى سەنارىيا نېرگىزى كىرد گوتى: سەپىركەن جىم دۇزىيەۋە، خواردنىكى زۆر خۇش بەتامە لىي بخۇن، بزانن چەند خۇشە!

بەلام كاتىك سەنارىيا نېرگىز سەپىرى قوتۋەكەيان كىرد نووسىنەكەيان خويۇندەۋە، گوتيان: ھىزا، ئەمە خواردنى ئىمە نىيە، خواردنى پىشەلەيە، ئايا لىت خواردۋە؟

پىش ئەۋەدى ۋەلام بداتەۋەمۇ بلىت: بەلن، ھاۋارى كىرد ئاي سىكەم، ئاي سىكەم، ئاھ، ئاھ.. داپكى بەدەمىيەۋە ھاتو بەپەلە بىردى بۇ نەخۇشخانە.. ئەۋ كاتە بىرى كىردەۋە گوتى: ئەگەر منىش لەگەل نېرگىز سەنارىيا بىرۇشتەمايە بۇ فېربوونى زمانى ئىنگىلىزى: ئەۋا خواردنى پىشەلەكەم نەدەخوارد!!

ھەموو پۇژانىكى ھەينى، نەۋەكانيان دەھاتنەۋە بۇ لايان ۋەۋە پۇژەيان بە كۆمەل لە مالى باپىرەۋ داپىرە زۆر بەخۇشى بەسەر دەبىرد.. ھىزا زۆر ھەزى بە پۇژانى ھەينى دەكرد، لەبەرئەۋەى چاۋى بە كچە مامەكەى نېرگىز كچەپوۋرەكەى سەنارىيا دەكەۋتو ئەۋ پۇژەيان پىكەۋە بەسەر دەبىردو لە مالى داپىرەۋ باپىرەيان، بە يارىۋ گالئەكردن قەسەى خۇش، تا خۇراۋابوون بە خۇشى بەسەر دەبىرد..

ھەينىيەكەيان ھەموان نامادەبوون، بەلام باۋىكى نېرگىز ھاتو نېرگىزى لەگەلدا نەبوو، ھىزاۋ سەنارىيا بەپەرۋشەۋە رۇشتن بۇ لاي مامەيان پىيان گوت: مامەكەيان نېرگىز لە كۆپىيە؟ بۇچى لەگەل خۇتدا نەتەنناۋە؟

مامەيان گوتى: گولەكانم، نېرگىز چوۋەتە خولى فېربوونى زمانى ئىنگىلىزى، رەنگە كەمىكى دىكە لەگەل داپكىدا بىت بۇ لاتان.

سەنارىيا گوتى: بۇچى ئىنگىلىزى دەخوينىت، زمانى ئىنگىلىزى زمانىكى قورسو نامۇيە؟

مامى گوتى: نا، سەنارىيا.. ھىچ شتىك بۇ فېربوون قورس نىيە، مەۋف گەر بىەۋىت شتىك بە دەست بەيىت، گەر ۋەرى بەمرز بىتو مەمانەى بە خۇى ھەبىت، بە دلتىايەۋە دەتۋانىت فېربىت، لەگەل ئەۋەشدا فېربوونى زمان بەسوودەۋ مەۋف چىزى لى دەبىنىت.

ھىزا گوتى: مامە بۇچى؟ ئايا زمانى داپكى بەس نىيە، قەسەى بى بەكەين تىيدا شارەزا بىن؟ بۇچى زمانى بىگانە فېر بىين؟ مامى گوتى: نەخىر، بەلگەۋ فېربوونى زمانى دىكە، وات لى دەكات، بتۋانىت ئەۋ كىتبانە بخوئىتەۋە، كە بە زمانى ئىنگىلىزى دانراۋ، دەتۋانىت سوود لە زانىستو ئەزمۋونى گەلانى جىهان ۋەربىگىت، مەۋف چەند زمان بزانىت: ئەۋەندە كەسە! لەۋ كاتەدا نېرگىز لەگەل داپكىدا ھاتن بۇ مالى باپىرەۋ سلاۋى لىكردن.

ھەموان بەخىرھاتنىيان كىردن بەگەرمى ۋەلامى سلاۋەكەيان

گه شه پیدان

پۇشپىرىس تەندىرۇستى!

نەخۇشىيە سىڭىسىيە كان ۲۱۱

ن: د. حسان شىمسى پاشا
و: يەحيا محەممەد عەلى

سوتانەمە لەگەل مىزگىردن.. لە ئافرىتانىشدا دەپىت بەھۇى ھەوگىردنى
ملى مىندالان ھەوگىردنە درىژخايەنەكانى ھەوزو نەزۇكى.
۲. نەخۇشى زوھرى (silihpys):
دەگوزىتەمە لەرپى ئەنجامدانى سىڭىسى رېپىتەدراو، ھەرومە
لەرپى ماچىردن لەگەل كەسك لىوى تووشبوويىت.
ئەندامىك نامىنىت لەلەشدا ئەم نەخۇشىيە نەپىرەتەمە، ھۇكارى
ئەم نەخۇشىيە، بەكتىرپايەكە بەناوى (mudillap amenoperT).
يەكەم نىشانەى تووشبوون دەرگەوتنى بىرىنكى ھولە لەسر ئەو
ئەندامەى لەرپەمە سىڭىسەكە ئەنجام دراو، پاش (۹۰-۱۰) رۇژ لە
ئەنجامدانى.

زوھرى خۇى لە دوو قۇئاغا نىشان دەت: تىژ (etucA) و
درىژخايەن (cinorhC)، گەر لەقۇئاغى تىژ چارەسر نەكرىت؛
دەپتە قۇئاغى درىژخايەن، پاش چەند سالىك ھىرش دەكاتە سەر
ھەموو ئەندامەكانى لەش.
زىاتىرەن ولاتىش كە ناسراو بە زوھرى بەردەوام لە زىادىبوندايە
رۇسيە!

۳. نەخۇشى ترايىكۇمۇناس (esaesid sanomohcirT):
بلاوترىن نەخۇشى سىڭىسىيە لە ئافرىتاندا، بەجۇرىك (۷۰)
مىلۇن) كەس دەگىرتەمە لە جىھاندا.
بەھۇى مەشەخۇرى (silanigav sanomohcirT) ھەو
رۇودەتات دەگوزىتەمە لەرپى سىڭىسى رېپىتەدراو، دەپتە ھۇى
ھەوگىردنى زىو مىلى مىندالان مىزەرۇ، لە پىاوانىشدا ھەوگىردنى
مىزەرۇ پىرۇستات.

۴. ھەوگىردن بە كلايمىدىا (sitiretU laidymalhC):
نەخۇشىيەكى باژو، دەپت بەھۇى ھەوگىردنى مىزەرۇ مىلى
مىندالان دەورەپەريان، دەرھاپىشتى كىچە جەرەت.
يەكىكە لە گىرگىرتىن ھۇكارەكانى نەزۇكى، دوگىيانىبونى دەرەو
مىندالان ھەوگىردنى درىژخايەنى ھەوز.
سالانە (۹۸ مىلۇن) كەس تووش دەپن لە جىھاندا، لەوانە (۴۰)
مىلۇن) پان لە باشوورو رۇژھەلاتى ئاسيا رۇو دەپن، كە بارو جىگەكانى
داونىپىسى زۇر بەربلاو.
لە ئەمىرىكا: (۴ مىلۇن) كەس، سالانە تووش دەپن، (۵-۲۰%)
لاوانىيان دەگىرتەمە. زىانى ئابوورى بۇ ئەمىرىكا سالانە (۲ مىلار) دۆلارە.
زىاتر ئەم نەخۇشىيە لە لاواندا رۇو دەتات، بەتاپىت ئەوانەپان
كە ھاسەرگىرىيان نەكرەو.

* پىشەكى:

گومانى تىدا نىيە داونىپىسى بەدەرەوشتى، دەپن بەھۇى
گەلىك نەخۇشى دەردى كوشنىدى جۇراوچۇر، بەلام پاكداونىنىو
ھاسەرگىرىيەكى رېژدارانە، ھەرگىز نابىن بەھۇى ھىچ كام لەم دەردانە.
جىتى سەرسامى نىيە، دوو دەردى زۇر كوشنىدە باژو لە ئەمىرىكا
نەوروپا، نەخۇشىيە سىڭىسىيەكانو دووگىيانىبونى ئاشەرى (لەدەردەو
بازنەى ھاسەرگىرى) ئەو كىشانەى بەھۇى ئەم دوو دەردەو
سەرچاودەگىرن، لە ترسانكىرتىن ئەو كىشانەن، كە بەرۇكى ئەمىرىكا
گىرتەو.

توژىيەنەمەكان دەپتەخەن:

• سالانە زىاد لە (۹۰۰۰۰۰) كچە ھەرزەكارى ئەمىرىكى، بەشپەيەكى
ئاشەرى دووگىيان دەپن.
• خويندەكانى ئامادەپى ئەمىرىكا، سى پەكىيان كەھول دەخۇنەو،
(۵۲%) پان ماربىجوانا بەكار دەپن، (۶۱%) پان ماددە ھۇشبەرەكان بەكار
دەپن.

• (۶۲%) ى ھەرزەكارانى ئەمىرىكا، داپكو باوكىيان تاوانبار دەگەن
بەھۇى لەسر زىانەكانى ماددە ھۇشبەرەكان ھەپان بۇنەكرەوون!
با ئەو كەسانە ئاگادار بن كە شەپداى شارستانىتى ئەمىرىكىن،
دەپنەوت داھاتووى مىندالەكانىيان بەرەو كوى پروت؟
كىشەش ئەوئە ئەم نەخۇشىيەنە دەرگىت لە باوكو داپكەو
بەگوزىتەمە بۇ مىندالە بىگوناھەكانىيان! ئەم نەخۇشىيەنەى لە خوارەو
باسىيان دەكەپن، ئەم نەخۇشىيەنە دەرگىتەمە، كە بەھۇى مىكرۇبەو
رۇو دەپن لەرپى سىڭىسى ئاشەرىيەمە دەگوزىتەمە.

۱. نەخۇشىيە گوزارەكان لەرپى سىڭىسەو

(sesaesid dettimsnart yllauxeS)

۱. نەخۇشى سەپان (aehrroG):

لە جىھاندا، بە بلاوترىن نەخۇشىيە سىڭىسىيەكان دادەنرىت،
بەجۇرىك سالانە زىاد لە (۲۶ مىلۇن) كەس تووش دەپت لە جىھاندا،
نىوئە تووشبوون لە باشوورى رۇژھەلاتى ئاسيا رۇو دەتات، بەھۇى
زۇرى ئەو گەشتىارانەى بۇ ئەنجامدانى سىڭىسى نەخوارا، رۇو لە
تاپلەندو چوارەدورى دەكەن.

ئەم نەخۇشىيە، لە رپى پەيەمەندىيە سىڭىسىيە نەخواراۋەكانەو
دەگوزىتەمە، تەنەمەت زىادەپىكرىن لە ماچىردن لە باوشىگىرتن
رەنگە بىگوزىتەمە.

ئەم نەخۇشىيە ھۇكارى سەرەكى ھەوگىردنى مىزەرۇيە لە
پىاواندا، لەئەنجامدا كىچە جەرەت دپتە دەرەو ھاروئ بە ئازارو

كارى

Curry

بە دۇ ئۆگىنىۋەلگەن، كار لەسەر دابەزاندنى ئاستى كۆلىستىرۇلى زىيانبەخش دەمكەت، دواترىش پارىزگارى لە تەندرووست ھېستىنەۋە دىل دەمكەت، ھەروەھا بەھۇى بوۋنى ماددەى كىوركىومىنى كىمىيى دىمىت بەھۇى پىگىرىكىردن لە رەقىبۋىنى خوينبەلەمەن.

شەشمە: رېنگىرى لە سېبىۋىنى قىز دەمكەت: گەلەى كارى دەرگەۋىنى موۋى سېى كەم دەمكەتەۋە، ھەروەھا چارسەرى لاۋازى موۋەكە دەمكەت بەھۇى بەھىزگەرنى سەلەكى موۋەكە، زىندوۋىتى بۇ دەگەپىنەۋە، سەرەمپى چارسەرى گىرىشى سەر، بەھۇى خواردىنى كارىيەۋە بىت، يان لە رېگەى چەۋرگەرنى پىستى سەر بىت ھەر بەسۋود دىمىت.

ھەۋەتەم: بۇ چارسەرى سەرنىشە: كارى، بۇ چارسەرى سەرنىشە لە ئىسپىن باشىرە، كە بۇ ۋانەسەر بەكار دەھىنرىت، ھەروەھا لە بەرزىۋەنەۋەى گۈشارى خوين دىمپارىزىت.

ھەشتەم: كارى دۇى شىرپەنچە كار دەمكەت: خواردىنى ھارۋەى كارى لە سىستەمى خۇراكى، بەشىۋەيەكى پىكۋىنكۋ پىكخراۋ ئەگەرى پاراستىنى دۇى شىرپەنچە ھەيە، بەپى لىكۋىنەۋەيەك لە ئۆكتۋىرى ۲۰۱۲ لە گۇفارىكى كۆرى، باس لە سوۋدى كارىۋ زەردەچەۋە دەمكەت دەلەت: تۋانەى ۋىستانىنى شىرپەنچە ھەيە، كاتىك لەسەرەتەى ۋۇناغەكانىدا بىت، لىكۋىلەران ھەۋلى ئەۋە دەمەن، كارىۋ زەردەچەۋە بەشىۋەيەك لە شىۋەكان، ۋەك دەرمانى سىروۋىتى بۇ نەخۇشى شىرپەنچە گەشە پى بىدەن، لەبەر ئەۋەى كارى، لە تۋانەيە كار لە كرۇمۇسۇمىك كە دەبىت بەھۇى دروۋستىۋىنى ھەۋەردىن شىرپەنچە گەشە گىرى سەر جەگەر.

نۆيەم: بۇ چارسەرى ئازار ھەۋەردىن: كارى رەۋىستى دۇمەۋەردىنى تىدەيەۋ ھەۋەردىنكە جالاك بىتە تەشەنە بىكات كەمى دەمكەتەۋە، بەتەيەۋى ھەۋەردىنى جۈمگەكان، سەرەمپى كەمەردەۋەى ئازارىش، ھاشىۋەى ئەسپىرىنۋ باشىر لە ئەسپىرىنىش كار دەمكەت كارىگەرى لاۋەكى نابىت، ئەگەر زۇر بەكار بەھىنرىت بەۋەرد بە ئەسپىرىن، كە زۇر بەكارەيتانى كارىگەرى لاۋەكى ھەيە. بىگۈمان بەكارەيتانى ماددەى ئەندامى زۇر بەسۋودتەر لە بەكارەيتانى ماددەى كىمىيى ۋەك دەرمان، ھەروەھا ئەۋ بەكتىرپانەى لە پىخۇلەدا دەبىن بەھۇى ھەۋەردىن لەناۋ دەبات، بەتەيەۋى كۆۋن.

www.rjeem.com

healthyeating.sfgate.com

www.livestrong.com

كارى Curry بەكىكە لەۋ بەھاراتەى كە چىشتەخانەكانى ئاسىي پى جىا دەمكىتەۋە، بەتەيەۋى ھىندىستان، ئەۋەش بەھۇى ئەۋە تامۋ بۇنە تەيەۋەى كە نەپنى خۇشى خواردىنەكەيە، بەم دۋايانەش بەشىۋەكى بەرەۋان لاۋىۋىۋە لە ئەۋروپا بەھۇى بەكارەيتانى لە بۋارى پىشكىداۋ بوۋنى پىكەتە سوۋدەخەكان تىدە زىاتەر پەرى سەند.

رۇۋناۋايەكان چەند بەھاراتىك تىكەل دەمەن: بۇ ئەۋەى ھەمان تامى كارى بدات، پى دەگۋىرتى (ماسالا)، ئەۋ بەھاراتانەش (زەردەچەۋە، زەمەران، تۋى كۈنجى، مېخەك، كەرمۋى وشكى ھارۋ، زىرە) تىكەلگەرنى ئەمانە، تەنھا بۇ ئەۋەيە بەھاراتىك پىك بىت، ھەمان تامى كارى ھەبىت.

بەھەى خۇراكى لە كارىدا: گەلەى كارى چەندىن توخى خۇراكى گىرى تىدەيە، ئەۋانېش: كالىسىۋم، مەگنىسىۋم، فسفۇر، مىس، ئاسن، فېتامىن A، فېتامىن B، فېتامىن C.

سوۋدەكانى كارى

يەكەم: باشىرىن چارسەرى نەخۇشى زەھامەردە: لە نوپىرىن لىكۋىنەۋەدا دەرگەۋەۋە، كارى بەناۋانگىرىن بەھاراتە لاى ھىندىۋ چىنەيەكان، تەنھا لە بۋارى خواردىنلا بەكارى نەپىن، بەلگۋ لە بۋارى پىشكىشدا زۇر بەكارى دەھىن، كارى ھانى كۆنەندامى پەرگىرى دەتات، بۇ لەناۋىردىنى ئەۋ ترشە ئەمىنەيەكان، پاشانىش پى دەگىر لە شىۋانۋ تىكچۋىنى زانىارى ھەلى تۋوشىۋون بە نەخۇشى زەھامەر كەم دەمكەتەۋە، لىكۋىنەۋەكەش باس لەۋە دەمكەت ھىندىستان لە يەكەمىنەكانى ئەۋ ۋلاتانەن، كە زۇرتىرىن بەكارەيتانى كارى ھەيە لە ھەمان كاتىشدا كەمىرىن تۋوشىۋى بە نەخۇشى زەھامەر ھەيە.

دوۋەم: چارسەرى شەگەر: كارى يارمەتىنى دابەزاندنى ئاستەكانى شەگەر ھىستىنەۋەى لە بارىكى چىگىردا دەتات، ھەروەھا كارىگەرى لەسەر جالاكى ئەنسىۋىن لەخۋىنداۋ كەمى دەمكەتەۋە. **سېيەم: پاراستن لە كەم خۋىتى:** كارى دەۋلەمەندە يە ئاسنۋ ترشى ۋەلىك. ئەۋانېش يارمەتىنى لەش دەمەن لە ھەمىۋى كەمى ئاسن، زۇر جالاكىشە لە چارسەرى كەمخۋىنى.

چۈۋەم: باشىردىن كىدارى ھەرس: كارى رېگەى مۇزىنى چەۋرى لەلەيەن لەشەۋە دەگۋىرت، ئەۋەش ھانى زىندەگەردەكان لە لەشدا دەماتۋ يارمەتىدەرۋ جالاكىمەرى دابەزاندنى كىشىشە، سەرەمپى ئەۋەش خواردىنى كارى كۆنەندامى ھەرس تەندرووستۋ جالاك دەمكەت. **پىنچەم: بۇ دىل بەسۋودە:** كارى، پىكەتەيەكى دەۋلەمەندە

و: ئاسيا سەلاخ

خۇيان شۈيىنكەوتەي بىن؟ نەخىر ھەرگىز، سۈيىند بەخۇدا ئىمەش پىشېركىيان لەگەلدا دەكەين چۇن پىش بىركىيەك، ھەتا بزانن، كە پياۋى مەردىيان لەپاش بەجىماۋدا" بەلى، ئەبو موسلىم راست دەكات، ھەر يەككىكتان دەتوانن يەككىك بىت لەو پياۋانە، كە پەيمانى گەنجانى كورانو كچانى ئەم نەتەۋەيە تازە دەكاتەۋە، بە شۈيىنكەوتنى ئايىنۋ پەيامبەرە دەستپاكەكەي.

لەۋانەيە بلېن: چۇن بىين بەو نەۋنەيە دەبىت جى بگەين؟ گرتنە پى ئەو شارپىيە، ئاسانۋ روۋون جۋانە، دەتوانم لەم جەند خالەي خوارمۇدا، ئامازە بە رۋالەتەكەنى بىدەم:

• ھەمىشە نەۋمتان لەبىر بىت، كە داھاتوۋ چارەنۋوسو ھەموو كاروبارىكتان لە دەست خوداى زۇر بەبەزەيۋ نەرمونىيان بەخىشەندى بەھىزۋ زۇر مېھرىباندايە، ھەمىشە ئەم جەمكە لە ھىزو نەستى خۇتاندە جىگىر بگەن، لە واتاكەنى تىيگەن.

• ھەركات دەرفەتلىكى كارى چاكەتان ھاتە بەر دەست، لە دەروۋناتىدا بلېن: (ئەم گارە پەرۋەردىگارم رەزامەند دەكات)، پاشان پەلە بگەنۋ چاكەكە بگەن، بۇ نەۋنە: زەردەخەنەيەك بەرپوۋى كەسىكدا، سلاۋكردن لىي، دەستەپان بە سەرى بىياۋكىكدا، خىركردن بە پارمەكى كەم، ماچكردن دەستى دايكۋ باۋك، پىشكەشكردن خەمەتلىك بە ھاورپىيەك... ھتە.

• بۇ داگىرساندىنى گرى تامەزۇرۇبۋون لە دلەكانداۋ ھەستكردن بە ئاسوۋدەيى بەرامەكەنى بەخىشەندى مېھرىبان، شىتىكى تاكانە ھەيە، ئەۋىش لە خەۋەھەسانە بەر لە بەرەبەيانۋ روۋكردنە خوداى گەۋرەيە بە نزاۋ نۆيژۋ پارانەۋە... بەھىۋام ئەم پەرسىشە، بىيەت بە بەشلىك لە بەرنامەي رۇزانەتان، ئەۋسا دەسكەۋتە مەزەكەنى بەدى دەكەن، كە زۇر لايەنى ژيانقان روۋناك دەكاتەۋە، جا ئايا بەنەياز جىيەجىي بگەن؟

• ھىرى ھونەرى ملەكەچكردن، خۇبەكەمزانىنۋ خۇشكاندن بۇ خوداى گەۋرە بىن، تەۋاۋى ئاتاجىي خۇتان بە لىخۇشۋون ھاۋكارىي ئەۋ دەبىرن، زۇر سۈپاسۋ ستايىشى بگەن، ئەۋ ھونەرە بگەن بە ھۇكارىك بۇ ناسكردنەۋەي دلەكانتان.

• بەرگىر بگەن لە ھۇكارەكەنى فرىۋدان ھەرچىيەك كە ھۇشتان لا دەبات لە بىركردنەۋە لە بەخىشەندىۋ گەۋرەيۋ دەسلەۋى خوداى گەۋرە. پىم وايە ئەۋەي كە وتم، ئەركىكى گران نىيە لەسەر شانمان، بەلگۈ دەرفەتلىكە، بۇ بوۋاندەۋەي رۇخۋ زېندۋكردنەۋەي دلۋ ھەستكردن بە خۇشەيەكەنى ژيانىكى نۆي.

نېمە لەسايەي بەخىشەندىي خوداى گەۋرەۋە، نوقمى نىعمەتەكەنى باۋەرو رېنموۋىيەكردن ئەۋىن؟ سۈپاسگوزارىي ئەم نىعمەتە گەۋرەيە، بە كارلىككردن دەبىت لەگەل بەرنامەي خوداۋاۋ بىركىت بە رېيەر بۇ ھەموو بابەتەكەنى ژيان. رۇلەكانەم، دەرنەنجامى ھەموو پەرسىشەكان لە ئىسلامدا، لەيەك شىندا كۇ دەبىتەۋە، ئەۋىش پالېشتىكردن واتى بەندەپىيە لە دەروۋن، ئەۋىل، رەفتارۋ پتەۋكردن پەيۋەندىيە بەخۇداۋە لە باۋەرداردا، كە خوداى خۇش دەۋىت، لىي دەپارپتەۋە، شەرمى لى دەكات، لىي دەترستىۋ ھەست بە پىكەۋىۋونى دەكات، ئەۋەپىر تۋاناي دەخاتە گەر؟ بۇ بەدەستەپاننى رەزامەندى، پابەندى فرمانەكانىيەتى لە قەدەغەكەنى خۇي دەگرتەۋە. مەن نامەۋىت لىردە ئەۋ ھەموۋدەۋ ئايەتەنە بەخەمە روۋ، كە ئامازە بەم جەمكە دەدەن، دەمەۋىت بلېم كە سەربارى بەرەۋ پىشچۋونى جەندىن بوۋارى وشىارى، ھىز، زانستۋ ئابۋورى... ھتە، بەلام لايەنكى زۇر گىرگ ھەيە، كە تۋوشى سىسۋونۋ پۈكانەۋە بوۋە، ئايا دەزانن ئەۋ لايەنە جىيە؟ ئەۋە لايەنە رۇجىيەكەيە، كە ھەستكردن بە پىكەۋىۋونى خوداى گەۋرەي بەدەپىيەنەر دەكەيت، لەگەل ئامادەگىي شۇۋارانەي لە دلۋ رۇخماندا.

ھۇكارى ئەمەش، سەرقالى ئىمەيە بە كاروبارى رۇزانەۋەۋو ئالۋىۋونى ژيانى سەردەمەكەمانە، ھەروەھە ئەۋ ھەموو ھۇكارى كات بەسەربەردنۋ رابۋاردنۋ خۇش كەپىيەي كە ھاتۇتە كايەۋە، لەمەۋىر بەم جەشەنى ئىستە ئەۋەۋە، وپراي ئەمانەش، ئەۋ تەۋزەمە ئارەۋوۋوبزىتەش لەبىر مەكەن، كە خۇي كىردوۋە بە ھەموو مالىكداۋ جىي خۇي كىردوۋەتەۋە.

خۇشەۋىستانەم، مەۋىل ئافەرىدەيەكى لاۋازە، زۇر ئاسانە ھەست بە ترسو ئاۋارەيى بگات، بۇيە ھەمىشە پىۋىستى بە جەترىكى ئاسايىش ھەيە، كە خۇي پى بىبارىزىت لە ھەرشە نادىارمەكانۋ گوشارى ھۇكارە ماددىيەكان، ھىچ شىتىكىش ھىندەي پەيۋەندى بە خوداۋە جىگەي ئەۋ جەترە ناگرتەۋە، مەن ھەۋارەي ئەۋ جەرمەسەرىپانە دەزانم، كە رۇلەكانەم لە ژىر بارىدا دەنالىنن، لەم جىيەنەي كە پىرە لە گومان، ئارەۋوۋەكان، فرىۋدان، ئالۋى... ھتە، ھەر ئەۋەشە كە بەتەۋاۋى ۋاى لى كىردم، جەخت بەخەمە سەر لايەنە رۇجىيەكە، دلنىاش بىن كە ھەموو تۋاناكەنى سەركەۋتن ھەيەۋ گەۋرەن، بەلام بە مەرجىك كە گۈيىستى رېيەرمەكەمان بىيىن، بەپەرۋىشىۋ گىرگىيەدەنەۋە رېنموۋىيەكەنى ۋەربىگىرن. گەلىك لە گەنجانى ئەم نەتەۋەيە، بەكۈرۋ كچيانەۋە، رى دەكەنۋ شۈيىن ۋەي ئەۋموسلىم خەۋلانۋى كەۋتۋون، كە گۈتۋىيەتى: "ئايا ھاۋەلانى پىغەمبەر درۋودى خوداى لى بىت پىيان وايە، تەنھا

ئايادەترسىت؟ : چىمەن لە تىف

بە سادىمى تۇ ئازادىت لەۋى كەسىكى ئاسايى، يان لەسەرۋى ئاسايىيەۋە بىتو ھەست بە ئەمان بىكەيت، يان ئەۋەتا مەۋقەكى گەۋرە دەبىت، ۋوۋبەرۋى ھەندىك ئاستەنگو ترس دەبىتەۋە. ئەۋەتا ژيان لە دەۋرى پەنچەكانت دەگۈزەپنەيت، ترسى ئەۋەت ھەيە ئەۋ ۋاۋەۋە لە دەۋرت ۋوۋ دەۋات، سەرنجى دەۋرەۋەرت ۋادەكشەيت، ياخود جەسۋرەنە دەنگت بىلەن دەكەيتەۋە، بەنەبەردى نەترسەۋە، ۋا دەكەيت دەۋرەۋەبەردەكەت قەبۋولت بىكەن. لە كەتتە نايابەكەيدا (باۋكى دەۋلەمەندو باۋكى ھەۋار)، "ۋەبەرت كىۋساكى" دەلەيت،

گەنگەرتەن بىنەما لە تۈپۋى نەدارانەۋە بىتگەيەنەيت بە چىنى دەستۋىشتەۋەن، ئەۋەت كە لە ھۇشتا ھەۋارى، جۋرى بىرگەندەۋى ھەۋارەۋە شىۋازى مامەلەكەردىن لە ژياندا ۋاز لە بېنەيت، لە ھۇشتا دەست بە جىگەركەندى بىرگەندەۋە ۋەشتى دەۋلەمەندەن بىكەيت، ئەۋى گەنگو پىۋىستە جىبەجى بىكەيت ئەۋەتسە تۈۋر بەدەيت، كە ۋەگە لەۋى سەركەش بىت، ئەۋ ترسە ھەمىشە لە گشت شەككىدا ھاۋەشى خەككەيت، ترسە ۋايان لە دەكات كە ئەۋەتسە ھەلى دەۋرەن، سانا بىت، ۋوۋبەرۋى كەمەرتەن سەركەشيان نەكاتەۋە، لەبەرئەۋە ھەمىشە بەكەمەرتەن پەش ھايلەن.

زۆرەي خەلگى لە ژياندا، ئەۋ ئارەۋەۋە دىارى دەكەن، كە كەمەرتەن بەشى ئاۋاتەكانىان بۇ بەدى بېنەيت، تۈۋشى شەۋان دەبىت ئەگەر ھەست بىكات، مەترسىيەك دەركەي دەكوتى، سەرمەي ئەۋەت لە كاتىكدا دەبىت بە سەركەشى ئەۋ دەركە بىگەيت ۋابىلۋەتەي بەدات.

ئالەم بەدۋى سەركەشىدا بىگەيت، يان بەدەلەكوتى ژيان تەۋاۋ بىكە، بەلام ئاگادارت دەكەمەۋە، بەر لەۋى لەپە تۈۋشى شەۋان دەۋرەۋە بىت، لەبەرئەۋە تۇ بىرات داۋە خاۋەن ئاۋاتى گەۋرە بىت، داھىنەر بىت، بىگومان سەركەشى، ترسە سام بەرەۋە ۋوۋ "ھىرەت بۇ دەكەن" دىن. كەۋاتە: لە ئامادە باشىدا بەۋان.

پۇختە.. دەبىت دۇنيا بىت كە گۇرپانكارى زۆر مەندوت دەكات، لە ھاتى مەترسە، بەلام خۇتى بۇ ئامادە بىكە، لەبەرەي ئىشكەرەندا خۇت بېنەۋە، ئەنجامى ئەۋ بىرپارەش ۋەنەستۇ بىگەر، ۋازى مەبە بەۋى ترس دەستو پەت بېستەيت، ئەۋكات بەرپەگى كەسانى ئاسايىدا ژيان بەرپە دەكەيت.

دۆۋەي تىشك

كاتىك ھەۋ دەۋىن دەۋىن، گازىدەكانەن ئاپاكىمان لەگەلدە دەكەن، ئەۋ چاكانەمان لەدەست دەدەن كە ياۋەرمانن (ۋىيام شىكسپەر).

مەبەستە ئەۋەتە ھەست بەسامو ترس دەكەيت، باش ئەۋەت ۋىستە لە ژياندا شەك بىگەيت، بەشىۋەيەك دۋاتە ھەست بىكەيت، باشترەت لەۋ دۇخەي ئىستات؟

ئەگەر بىرەت لە گۇرپى شەك كەدەۋە، يان كارىكى ئاۋاسايىت كەد؛ سەۋىيە ھەست بە ترسە دەرۋەك بىكەيت، تا سەركەشى زىاتەر بىت؛ دەرۋەك زىاتەر دەبىت، مەترسىيە گەۋرەتر. ترس دەك "زانستى دەۋرەۋەنى دەبىيەت" پاراستى مەۋقە لە ھۇكارى ھەۋەشەۋە مەترسى، تەنھا لە بارۋەكەيدا نەبەيت، كە ترس دەبىت بە بەرپەستىك لەبەردەم ھەلەكەشەۋە بەرەۋە پىشچەۋەندا، ۋەگەرە لەۋى مەۋقە كار بىكاتو تىبەكۋەيت، ئەۋ دۇخە لىرەدا نەخۇشەيە پىۋىستى بە چارەۋە خۇدەبازكەندە.

ئەۋى زانراۋە "جىگەرە" كاتىك كەسەك دەۋەت كار بىكات بۇ گۇرپى شەككى ئاسايى، ۋوۋ بەۋەي سۈپايەك لە ھەستى نەۋىنى "خەپ" ۋە تىكەشكەنەر دەبىتەۋە، كە دەۋەتەۋەت ۋاز لەۋ ئەركە بېنەيت. گەنگەرتەن ھەستكەندە بەترس، ئەۋەتا يان كايەكە دەۋەتەۋە، ياخود دەرۋەك، سامو ترس بەسەرىدا زال دەبىتو كايەكە دەۋەتەنەيت. كەسانى ۋامان تىدايە، كە ژيانى لە دەۋرەۋەرى ئاۋاتە: گەچكەكان بەرپە دەكات، ھەمىشە ترس لە نادىارە، زەندەقى چۈۋە، ئاۋەرت لە دەركەي نۆي بەدات، دەۋرى خۇي گەتۈۋە بەۋى دەۋەتەنەيت لەسەرى ۋاھانەۋە، يان كەسانىكى زۆر بەر لەۋ تاقىيان كەدەۋەتەۋە.

يان ئەۋەتا كەسەكى نەبەردە ئازايە، باۋەرى ۋايە تەنھا چارىك دەۋەت، دۋەبارە ھەلەكى بۇ ھەلەكەۋەت، بە نەبەردەۋە بۈۋى دەۋرى نەۋەتەۋەكان دەۋات، چىز لە تامى تاقىكەندەۋە دەكات، بەلگە چىز لە سەركەشى ۋابىلۋەدانەيت دەبىيەت.

سەربارى ئەمانە، "مارك تۈپەن" نۆۋەرى ئەمەرىكى لەم بارەۋە بە زانباريەك ئاگادارمان دەكاتەۋە، شەككىمان لەۋەپەرى گەنگەيدا پە دەلەيت، ئەۋ كە ژيانىكى دەۋرەۋەرى ژيا، ھەمىشە دلى پەپوۋ لە سامو بىم، بەلام ئەۋ ۋوۋەۋەنەي بەدەرتەۋەي ژيان، ئەۋى ترساندەۋە، ھىچيان ۋوۋەنەي ئەۋ!! ئاگادارمان دەكاتەۋە زۆرەك لەۋ شەنەي لىيان دەترسىن، ھىچكات ۋوۋ نەدەن، دەمەرتەن ھىچيان ۋوۋەۋەۋەمان نەبەۋە!

دەۋرەن ھەمىشە بە ۋەل ئاگادارمان دەكاتەۋە، ھەندەكەمان ھەمىشە خەپترەن سىنارىيۇ بۇ ۋوۋەۋەكان دەۋرەۋە دەكات، بەشىۋەيەك كارىگەرى بەسەر بىرپارەكانى ژيانەۋە دەبىت، ۋايان لە دەكات نەۋەتەن بىرپارى گەنگو چارەۋەۋەسەز لە ژياندا دەركەن. ماۋە بەد، پەسايەكى گەنگە لە پەسايەكانى ژيان پە بىلەم: سەركەۋەن بەرە نىيە، بەلگە بەدەست دىت.

۱- ئايا ھەست بە بېزىرى دەكەيت، كاتىك كار ناكەيت؟

ا- بەلى . ب- نازانم . ج- نەخىر

۲- ئايا رۇژانە كاتىكى زۇر ومىزىش ئەنجام دەدەيت؟

ا- بەلى . ب- نازانم . ج- نەخىر

۳- ئايا ھەست دەكەيت كە پشودانت لەلا قورسە؟

ا- بەلى . ب- نازانم . ج- نەخىر

۴- ئايا رۇژانە ھەموو بەيانىيەك زوو لە خەو ھەلدەستەيت؟

ا- بەلى . ب- نازانم . ج- نەخىر

۵- ئايا بەيانىيەك رۇژانى پشوو، تا كاتىكى درەنگ لە جىگەكەتدا

دەمىنەتەو بە بيانوى ئەوۋى پشوو؟

ا- بەلى . ب- نازانم . ج- نەخىر

۶- ئايا بە دەم نانخواردنەو كاردەكەيت؟

ا- بەلى . ب- نازانم . ج- نەخىر

۷- ئايا لە برى مۇلەتومىرگرتن، ھىچ كات ھەولت داوۋە كارى

زىياتر بىكەيت؟

ا- بەلى . ب- نازانم . ج- نەخىر

۸- ئايا جگە لە كارى فەرمىت، كارى دىكە دەكەيت؟ واتە: لە يەك

كاتدا دوو كار دەكەيت؟

ا- بەلى . ب- نازانم . ج- نەخىر

۹- ئايا كاتىك لە خەو ھەلدەستەيت، نىگەرانى كاردەكەيت؟

ا- بەلى . ب- نازانم . ج- نەخىر

۱۰- ئايا ئەندامانى خىزانەكەت، ھىچ كات سىكالاپان كىرەوۋە لىت،

لەبەرئەوۋى رۇژانە چەندىن كاتىمىر كار دەكەيت؟

ا- بەلى . ب- نازانم . ج- نەخىر

۱۱- ئايا زۇرجار جگە لە كارى فەرمىت، كارى زىادە دەكەيت؟

ا- بەلى . ب- نازانم . ج- نەخىر

۱۲- ئايا دەتەوۋىت لە كاردەكەتدا پەلت بەرز بېيىتەوۋە؟

۱۳- ئايا نۇرە لەگەل ھاورىكەت دەكەيت كاتىك نەخۇشەو ناتوانىت

بە باشى كاردەكەي راپەرىنەيت؟ واتە ھاۋاكارى دەكەيت لە كاتى پىۋستدا؟

ا- بەلى . ب- نازانم . ج- نەخىر

۱۴- ئايا چىز لە كاردەكەت دەمىنەيت؟

ا- بەلى . ب- نازانم . ج- نەخىر

۱۵- ئايا بېيەرامبەر كار دەكەيت، ئەگەر زانىت، ئەو كارە زۇر

بىۋىستە؟

ا- بەلى . ب- نازانم . ج- نەخىر

تېيىنى: بۇ سەرچەم خالەكان، ۋەلامى بەلى (۲ خال) ۋ بۇ ۋەلامى

نازانم (۱ خال) ۋ بۇ ۋەلامى (نەخىر سىفر) دابنى، جگە لە خالى

پىنچەم.. خالى پىنچەم بۇ ۋەلامى بەلى (سىفر) ۋ بۇ ۋەلامى نازانم (۱

خال) ۋ بۇ ۋەلامى (نەخىر ۲) دابنى.

ئەنجام:

۱- ئەگەر كۆى خالەكانت ۳۶- ۳۰ خال بوو.. ئەوا تۆ كار بە پىرۇز

دەزانىت.

۲- ئەگەر كۆى خالەكانت لە نىۋان ۲۲- ۲۵ خال بوو.. ئەوا تۆ

كەسىكى چالاكىت.

۳- ئەگەر كۆى خالەكانت ۸- ۲۱ خال بوو.. ئەوا تۆ كەسىكى

لەسەرو كەسى ئاساپىيەوۋەيت.

۴- ئەگەر كۆى خالەكانت ۱۳- ۱۷ خال بوو.. ئەوا تۆ كەسىكى

ئاساپىت.

۵- ئەگەر كۆى خالەكانت ۹- ۱۲ خال بوو.. ئەوا تۆ كەسىكى لە

خوار كەسى ئاساپىيەوۋەيت.

۶- ئەگەر كۆى خالەكانت ۵- ۸ خال بوو.. ئەوا تۆ كەسىكى

تەمەلەيت.

۷- ئەگەر كۆى خالەكانت ۰- ۴ خال بوو.. ئەوا تۆ كەسىكى زۇر

تەمەلەيت.

ئايا ھەز لە كار كىردن دەكەيت؟

هېڙى به خشين!

جنيه گهوه، به لگو تهنه له سمرچاومكهى خوى، ناو
ومردمگريت. بهو پييهى ناومكهى بيخوردو هازميهو نوى
نابيتوه؛ نهوا نهو خوى ليمو نيشتووانهى هميهتى،
بهسيهتى؛ بونهوهى رېژمكهيان تييدا بهرز ببيتوه،
خهلكيش ناوى «مردوو» يان بهسمردا بريود، له كاتيكدا
نهم دمريايهوه نهوئيش دمرياجهيه.

پاش نهوهى بينهرو بيسهرو خوئنهان نهم چيروكهيان
بو گيردرايهوه، بهلشاوو گرموگورى خوئنيان بهخشي.
نهم چيروكه پهمياميكى هه لگرتووه، نهوئيش؛
نهوهى ببهخشيتو دستگيرويى بكات؛ نوى دمبيتوهوه
دمزيتوهوه.. نهوهشى رژدى بنوئيتو دست بگريتهوه،
دممريتو سهر دهنيتوهوه.

پزىشكنك كه بهرپرسي پرؤهى خوئنبهخشين بوو، بو
نهو نهخوشانهى نهخوشى تالاسيمياو كه مخوئنيان ههيه،
نهم نموونهيهى بو بينهرو بيسهرو خوئنهان گيرايهوه؛
ههموان دمزانين، «دمرياي مردوو»، ههروهها
«دمرياجهى تمبهريه»، له ناوچهى رؤژههلاتى ناومرستان.
ههرچى ناوى دمرياي مردوو، نارؤژته ناو لقو چهمو
جؤگهوه جؤبارى ترمووه له بهريشى نارؤواتو سفير ناكات..
كه چى دمرياجهى تمبهريهيه وا نيهه؛ چونكه ههم لقو
چهمهوهوه جؤگهوه جؤبارى ديكه لى دمبيتوهوه - كه
بهناوبانگترينيان چه مى نوردنه - ههم تى دمريت.
نهمهش وا دهكات، ناوى دمرياجهكه، به بهردوامى نوى
بيتوهوه.. بهلام دمرياي مردوو، نهك نارؤژته ناو هيچ

وه لامي به جي

دايکيک له گهڙ پڙهه کيدا به نيو هه زاران خوده و کلاوي به جيماوي سهربازاني
نيشتمان هه کيدا تيد په پښتو مندا له که له دايکي ده پرسيټ: نه مانه هي کين؟
دايکه که ش له وه لامي ده لټت:
نه مانه هي سهربازگه لټي نه زان بوون، پاريزگاريان له تاوانباريک ده کرد، که نه يده ويست
کورسيه که ي به جي به لټت!

کيږه له يه که له باوکی ده پرسيټ: بابهيان، چ کاتيک تو دلخوش ده بيت؟ باوک گوټي:
کاتيک زهرده خنه له سهر ليوه کانت ده بينم. کيږه له که پرسى: بابهيان، نه ي چ کاتيک دلته نگ
ده بيت؟ باوکه گوټي: هه ر پوژيک، که به ده ستى خالي، ده گه پيمه وه بو مال.
نه مجاره يان باوکی پرسى: کيږي گوتم، چي ده که يت، گه به ده ستى خالي، هاتمه وه بو
مال. کيږه له که گوټي: بابهيان، که به ده ستى خالي هاتمه وه بو مال، خه نده ده خمه سهر
ليوانم؛ تا تو دلخوش بيت!

له عه لي کوري نه بوتاليبيان پرسى: چ شتيک کاروباري گه ليک گه نده ل ده کات؟ نه ويش
گوټي: سځ شتو سځ شت: داناني بچووک، له جي گه وره.. داناني نه زان، له جي زانا.. داناني
شوټکه وته، له جي سهر کرده. جاواي به حالي نه و گه له ي: سامانه که ي له ده ستى پيسکه کانيدايه..
چه که کانين به ده ست ترسو که کانينه وه يه.. پياويلکه کانيشيان، کار به ده ستيان!

گەر مرقۇف ھەر شتېك ئەدەستت بىدات، بەلام دواتر بەوردى بۇي
بگەرېت، جارىكى دى دەيىننېتەو!

ستېنگ بول

ھاوپى راستەقىنەكان. ئەو كەسانەن كە دەتوانى كاترمېر (۴)ى
بەرەبەيان، پەيوەندىيان پىئو بەكەيت!

مارلىن - ئەكتەر

ئەو شتەي كە ئىستا بەدەستت ھىناو، كەمجار تامى ئەو كاتەي
ھەيە، كە ھەولى دەستكەوتنېت دەدا.

بلىنى بچوك - نوسەر

مرقۇفى گەشېين ئەو كەسەيە كە ھەمىشە گلۆپى سەوز دەيىننېت،
رەشېينىش سوور، مرقۇفى داناش ھىچ رەنگىك نابىننېت.

ئەلبىرت شىفاتىز - قەيەسوف

گەرەترىن لاوازى، بىرىتېيە لە ترس لەوەي بە لاوازى دەرېكەوېت.

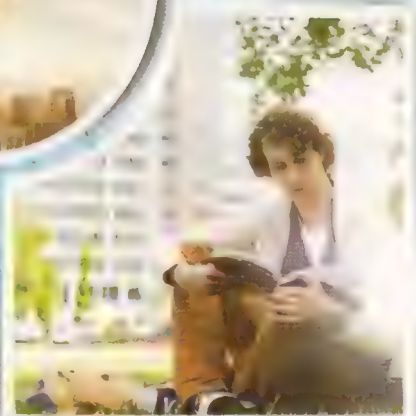
چاك بىن - كەستى

ئەگەر بە درىژايى پۇژ، پووبەرووى شتېكى سەير نەبویتەو، ئەو
پۇژە، پۇژىكى گرنگ نەبوو!

جىە ئىە ويلەز - زائاي فېزىكى

كۆرانى بلى بۇ زيان

مارك تومپن

به ناوی سه‌رنووسه‌رو به‌پژوه‌به‌رو ده‌سته‌ی نووسه‌ران و ستافی هونه‌ریی گوڤاری برپاره‌وه،
چه‌پکه‌گولۍ پیروږزبایی ده‌که‌ینه‌ دیاری برای نازیزمان: "قه‌یدار په‌حیم په‌شید" دیزاینه‌ری
گوڤاری برپار، به‌ بۆنه‌ی به‌ده‌سته‌تینانی پروانامه‌ی ماسته‌ر له (زمان و ئه‌ده‌بی ئینگلیزی) دا،
سه‌ربه‌رزو و سه‌رفرازی له‌ په‌روه‌ردگاری بالاده‌ست به‌ ئاوات ده‌خوازین.

وزەكى ورە!

لەسكىلەر رەجىم

رۇڭك، لاقەكانىي دىمىشلا، بەلام لاقەكانى نە ھەستىكان تىدا بوو، نە دىمىتوانى كۈنتىرۋىلىان بىكات. كەچى بىرپارى بەين رۇشىتى، لە پىشتىر بەھىزىر بوو. ئەو دەمى لەسەر جىگە نىبوايە، لەسەر غەربانەنى دەستى بوو. پاشان لە رۇڭكى پىرشتىگىدا، داپكى بە غەربانەكە، بىردى بۇ ھەوشەى مالىكەيان؛ تا ھەندىك ھەواى پاك ھەلبىزىت. ھەر لەو رۇڭدا، لە جىيى ئەمەى لەسەر غەربانەكەى دابىنىش، خۇى ھەلدەيە سەر زەبىيەكەو لەسەر گۇگىياكە، لاقەكانى بەدووى خۇيدا رادەكىشا، ھەتا گەشىتە دىوارە نىزەكەى جوارىدەمورى باخچەكەيان.

پاش ھەلۋ ماندووبوونىكى زۇر، تۋانى خۇى بە دىوارە نىزەكە بەرزى بىكاتەو، خۇى پىدا ھەلۋاسى، بەدزىزى دىوارەكە، دەستى بەرپاكىشانى خۇى كىرد، لە دلەو بەرواى وا بوو، گەر ئەمجارش ئەبىت، جارىكى دى بە پىيەكانى دەروا.

ئىدى رۇڭانە، ئەم كارەى دەكرد، ھەتا تۋانى بەناسانى بە دەمورى دىوارەكەدا بەروا.

بەھۇ شىلانى رۇڭانەشەو، مىندالەكە تۋانى بەپىيەو رابوشتىت، پاشان بە داشەق دەستى بە رۇشتىن كىرد، دۋاتىر تۋانى بۇ خۇى بەروا. ئەوجا تۋانى راكردن ئەنجام بەت، پاش چەند سالىك، لە زانكۇ، تىپىكى راكردنى پىك ھىنا، دۋاجار لە يەككىك لە گۇرپانەكاندا، ھىشا ئەو مىندالە دىمىنىرت، كە چاومىنى رۇڭانە ھەر نەدەكرا، چاومىنى رۇشتىن، چجاي راكردنى، ھەر نەدەكرا، بەلام بە بىرپارو لىبىران، نكتۇر؛ جىلن كىنگام، تۋانى نازناۋى خىراتىرەن يارىزانى راكردن لە جىپاندا بەدەست بەپىنىت.

سا ئەگەر ھەموو جىپان، بە رۋوتىدا ھاۋارپان كىرد؛ ئەستەمە.. ئەوا ھەر خۇت دەتۋانىت، قەسەكانى ئەوان بەراست بىخەت، يا نا. جا نەكەيت بىنومىدى بەسەرتدا زال بىت، چۈنكە گەر ئومىدەوار بوويت، سەرگەتۋو دەبىت.

لە قوتابخانەى دارىنى گۈندەكەدا، بۇ گەرمبوونەمەى قوتابپان، زۇپاى دارپان بەكار دەھىنا، لەو قوتابخانەىمەشدا، مىندالىكى بچووك ھەموو، ھەموو رۇڭك زو دەھات بۇ قوتابخانەو زۇپاكەى گىر دەدا؛ بۇنەمەى بۇلەكەيان گەرم دابىت. بەمىانىيەكەيان ھەر قوتابپەكان گەشىتە نىزىك قوتابخانە، دەبىن گىر لە قوتابخانەكە بەرز دەپىتەو. خەلكى گۈند ھاتن بەرەو كارەساتەكە، پاش دامىرگاندەمەى ناگىرەكە، مىندالە بچووكەكەيان – كە بىھۇش كەوتىبوو – رۇڭار كىرد. ھەلبەت ئەو مىندالە، مەرك لى نىزىكتىر بوو، تا ژيان. ئىدى بىردىان بۇ نىزىكتىر نەخۇشخانە. لەوكانەى مىندالەكە لەسەر قەروپلەكە راگىشرايوو، بەشىكى زۇرى جەستەى سووتاو بوو، نىوئىكاگو نىوئەبىھۇش بوو، گۈپى لە پىزىشكەكە بوو، كە قەسەى لەگەل داپكىدا دەكردو دىگوت؛ ھىچ چارمەكەمان لەدەست ناپىت، ئەم مىندالە، ھەر مەرك چاومىنىتەو باشتىرەن چارەسەرىشە بۇى؛ چۈنكە وىپراى زىيانىكى زۇر سەروو ناۋقەدەپىيەو، خۋار ناۋقەدەپىش بەتەۋاى سووتاوو. بەلام مىندالەكە نەپىدەۋىست بەرپىت، بىرپارى ژيانى دا، خۇدا دەرووى كىردەمەى لە چىكى مەرك رۇڭارى بوو، بەجۇرەك پىزىشكەكە زۇر سەرسام بوو.

ئەو كاتەشى مەترسىى مەركەۋەرى لە كۆل بوۋەو، دىسان گۈپى لە پىزىشكەكە بوو، كە بە داپكى گوت؛ مەرك بۇ ئەو مىندالەت باشتىرە، چۈنكە چىدى ناتۋانىت بەروا ناگىرەكە ئىسلىك گۈشتى خۋار ناۋقەدى سووتاندوۋو تا ماۋ، بە كەمەندەمى دەپىنىتەو ناتۋانىت پەلەكانى بچوۋلىنىت. جارىكى دى ئەو مىندالە بىرپارى دا، كە ھەركىز كەمەندەم ناپىتەو بەپىيەكانى دەروا.

بەلام بەدەخەو، ھىچ ھىزىكى ئەوتۇى نەبوو، تا بەشى خۋارەو لەشى بچوۋلىنىت؛ چۈنكە گەرجى دوو لاقى بارىكۋ لاۋازى ھەموو، بەلام ژيانى تىدا نەبوو. دۋاجار لە نەخۇشخانە دەرجو، داپكىشى ھەموو

10 زیره‌کترین كەسايەتییەكانی جیهان

تاریخ جووتیار

7 جودیت بلكار Judit Polgár

لەبەرئەوێ خێزاندارەو دایکی كچو كۆرێكە، ھەروەھا تا كاتی زیاتری خۆی بۆ خێزانەكەى تەرخان بىكات، كە لە ۲۰۱۲ پێكى ھىناوو، ئەو ئىستا لە بولگاریا نىشتەجێیەو ھەلساوە بەكرەنەوێ ھوتابخانەيەكى نۆدولەتى (ا ف ب) بۆ پێگەياندى ناوېژيوانو رايھنەرو ياريزانى شارەزاو زيرەكو باومېپێكراوو بليمت لەو بوارە، ھاوكات كتيبي زۆرى نووسيوو چەندىن بەرنامەو پڕۆگرامو يارىي بېرجوولاندى بۆ منداڵان داناو.

نازناووخەلاتەكانى: لە تەمەنى ۹ سالىدا، توانيى پالەوانيتيى نيوپۆرك لە ۱۹۸۶ بەدەست بھيڤت، دواتر لە ھەوت ركا بەريدا سەرکەوت، لە يەكێكياندا بەرامبەر بوو، لە تەمەنى ۱۱ سالىدا، نازناوى «مامۇستاي جيهانى» بۆ شەترنج پى بەخشا كە ئەو كات تەمەنى زۆر بچووكتر بوو. لە كاسباروف دواى ئەوێ تەمەنى گەيشتە ۱۲ سال، خالەكانى زياتر بوونو لە تەمەنى ۱۵ سالىدا نازناوى «گراند ماستەر» و دواتر «مۆزارت»ى پێبەخشا. لە چەندىن پالەوانيتيى جيهانىي تريسدا، بەشداری كردووە لە ھاستينگز ۱۹۹۲، مەدرید ۱۹۹۴، لیون ۱۹۹۶، ولاتە يەكگرتووەكانى ئەمريكا ۱۹۹۸، غەفين ۱۹۹۹، سيگمان ۱۹۹۹، ھەروەھا لە ۲۰۰۶

جودیت بولگارییە، تەمەنى ۴۰ سالە، نازناوى (گراند ماستەر) ی بۆ یاریی شەترنج بەدەست ھىناو، ئاستى زیرەکییەكەى دەگاتە ۱۷۰. زۆرن ئەوانەى شانازی بەو ناو دەكەن كە دەبیستن، ئەو بچووكترین پالەوانە، كە ھەموو سنووریكى تێپەراندووەو ھەموو كۆتو بەندیكى شكاندووەو بوو بە ھیزترین یاریزانى ئافرىقا لە یاریی شەترنج، كە بە بیروھوشى، پارچەكانى شەترنجى جوولاندووەو بە دلو بە ھۆش یاریی كردووە.

ژيانى تايبەتى: لە ۲۲ تەمەزى سالى ۱۹۷۶ لەدايك بوو، باوانى كۆچ دەكەن بەرەو ئیسرايیل، پاشان بۆ كەنەدا، جودیت دواى پێكھێنانى ژيانى ھاوسەرپێتى كۆچ دەكات بەرەو ھەنگاریا، ئەو یەكێكە لەو سێ كچە بەھرمەندانەى یاریی شەترنج، كە گەشتوون بە پلەى بالا لە چەندىن پالەوانيتيدا، گەرەكەيان "سۆزان"ە كە جامى جيهانىي شەترنجى بەدەست ھىنا لەسەر ئاستى خانمان، ناومنجیەكەشیان "صوفيا" نازناوى «مامۇستاي نيوڤولەتى» پى بەخشا.

جودیت لە ۲۰۱۴ لە جاوېكەوتنێكیدا بۆ گۆفارى «تایمز»ى بەریتانى بربارى وازھێنانى خۆى لە یاریی شەترنج راگەياندا؛

رېزبەندىيى شازدەمىمى بەدەست ھىنا، لە نىوان سالاڭى ۲۰۰۴ ۋ ۲۰۰۵ لە رېزبەندىيى ھەشتەمى نۆيەم بوو لەسەر ئاستى جىھانى، پلەي پەكەمى وەرگرت لەسەر ئاستى ئافرىتان، ھەشت جار خەلاتى ئۆسكارى وەرگرتووه، لە سالى ۲۰۰۰ پلەي پەكەمى وەرگرت لە شەترەنج، لە ئۆلۇمپىياتى شەترەنجى سالى ۲۰۱۲ لە ئەستەمبۇل سەرکەوتنىكى ديارى بەدەست ھىنا، لە ۱۰ دانىشتندا، لە پىنجىيان سەرکەوتنو لە پىنجى تىرىش بەرامبەر بوو.

نەزموونى سەرکەوتنى: پەروردەكردنەكەي دەرەنجامى نەزموونى باوكى «لازلۇ بولگار» كە زاناي دەررونى بولگارى نووسەرى كىيىكى پەروردە

بەناونىشانى (بلىمەت پەروردە
بەكە) بووه لەبارەي پەروردەكردنى
بلىمەتەكان، بەر لە پىكەينانى
ژيانى ھاوسەرگىرى لەسەر ئەو
مەبەستە لەگەل دايكى رىك كەوتوونو
بەرھەمەكەي ئەو مندالە بلىمەتە بووه..
ويستى ئەمە نىشانى ھەموو جىھان بدات،
كە بلىمەتى بەھرەپەكەي بىرىيە، دەشى
درووست بىكرىت لە رىكەي پەروردەو،
نەك تەنھا لەرپەكەي بۆماووه.
ھەروەھا ھەولى دا لە ناوماو لە
تەمەنىكى زوووه، فىرى شەترەنجى
بىكات، ھەريۆيە يارىي شەترەنج لاي
نەو، وەرزو ھونەر و زانستو ھەموو
شەك بووه، سەرچاوى خۆشەبەختى
بووه بۆي، سەرەنج و گرنىگىيەكى زۆرى
پىداو، دەلىت: خەونى من ئەو
بوو، يەكەيمان بىيىت بە پالەوانى
جىھانى، كە ئەو پەوى دا، ئىتر
بەروام وابوو كە بەختەومر
دەبەم لەگەل دايكەم ھەموو
ھىزى خۆم كۆكردووه بۆ
ئەم مەبەستە، سەرەتا گومانم

بەرد كە سەرکەوتن بەدەست دەھىنم. بەلەن، جامى جىھانىيى دەبەمەو ھەرچەندە باوكم لە ژيانا ئەمايوو رىكەرييەكەش بەھىزبوو، بەلام شۆرشيكى گەورە بوو لە ژيانم، لە ۲۰۰۲ لە مۆسكۆ تا ئەو بەدى بەيىنم كە باوكم رەنجى بۆ كىشابوو. ھەروەھا دەلىت: من كەسكى ئاواتەخواز مە ئامانجى سەرەكەم

ھەولەدانە بۆ باشتەربوون، كاتىك دەگەم بە پلەيەكى بەرز، ھىشتا ناتوانم بوستەم، سەختە تىبگەين ئەو بەردەوامىيە لەپاي چى؟! تەنھا دەمەو پەي يارى بەكەم خۆشى لى بىيىنم، خۆشحال دەبەم بەو كاردى كە لىكەدانەوى ناخى منە؛ چونكە كاردەكان، بە بۆچوونى كەسەكان دەگۆرەن.. كەسانىك ھەن بۆ بەدەستەينانى سەرەوت ئەو كاردەكەو كەسانىكى تىرىش ھەن، تەنھا بۆخۆشى بىيىن ئەو كاردەكەن!

لەرەو بۆمان دەرەكەو پەي كە ھىچ شەك مەحال نىيەو دەتوانىيەت بەدى بەيىنرەيت، ئەگەر بولگار تەوانىيەت، لەو نەزموونە سەرکەوتو بىيىت؛ ئەو كارىكى ئاسان دەيىت، ئەگەر بىيىت ئىمەش لەرووى پەروردەمەيەو بەرە بە تەوانى مندالەكانمان بەدەين، بەمەرچى مەرۆف زۆر لە خۆي بىكات بۆ بەدەيىنەننى ئامانجەكەي، ھەولەدانى بەردەوام لەو يارەدا، بەيىي دەرەنجام بەراورد دەكات لەنىوان كەسەكان، لەكاتىكدا بۆماو تەنھا بەشكى كەم لە زىرەكى لىھاتوويى مەرۆفەكان بەھرەمەند دەكات، زانايان دەلەن، ئەووت خۆش بوپت كە دەيەكەيت؛ تا ئەو دەكەيت كە خۆشت دەو، خۆشەويستىت بۆ كارو بەرۆشى ھەولەدان دووبالى سەرکەوتن، دەتگەيەن بە ئامانجە مەزەنەكان.

لە تەمەنى ۹ سالىدا، تەوانىي
پالەوانىيى نىويۆرك لە ۱۹۸۶
بەدەست بەيىنەيت، دواتر لە ھەوت
رىكەريدا سەرکەوت، لە يەكەيكاندا
بەرامبەر بوو، لە تەمەنى ۱۱ سالىدا،
نازناوى «مامۇستاي جىھانى» بۆ
شەترەنج پى بەخشا كە ئەو كات
تەمەنى زۆر بچووكتر بوو. لە
كاسباروف دواي ئەووى تەمەنى
گەيشتە ۱۲ سال، خالەكانى
زىاتر بوونو لە تەمەنى ۱۵ سالىدا
نازناوى «گراند ماستەر» و دواتر
«مۆزارت»ى پىبەخشا

ساتە سەختەكان

رەبە زانا سید گول

ھاودل ھاوخەممان بىن، با ھەمىشە لەبىرمان بىت كە ھەموو بارودۆخەكان تى دەپەرن ۋەك لەم چىرۆكەدا ديارە:

(دەولەمەندترین پياوى شار لە ئۆتۆمبىلە مۇدىل بەرزەكەى دابەزىو لەسەر دىوارىكى ديارى شار ئەو ۋەتەى تۇخ كىردەو كە نووسرايو: (ئەمەش تىدەپەرىت)، ئەم رەفتارى زۆر سەرنجراگىش بوو، لىيان پىرسى كە جى دەكات، ۋتى كاتى خۆى ھەزاربووم، لاى ئەم دىوارە شتەم دەفرۆشت، لەسەر دىوارەكە ئەو پىستەيم نووسى كە (ئەمەش تىدەپەرىت)، ئىستاش ھاتووم تا تۆخى بىكەمەووە لەبىرم نەجىت، كە ئەمەش تىدەپەرىت).

بەرىزان، لەساتە سەختەكانو ناوجەرگەى گىرەتەكاندا، پىوئىستە چەند خالىك بھىننە بەرجاوى خۇمان؛ تاوگو بتوانىن زال ببىن بىسەر گىرەتەكانداو تىيان بېرىنن لەوانەش:-

۱. لەگەل ئەو ھەموو ساتە سەختەكانى لەمباردودا بىسەرماندا ھاتوون، ئىستاش ژيانمان بەردەوامو تىمان پەرانودون، بىر لەوە بىكەمەو كە ھەتە، نەك لەوەى لەدەست داو.

۲. بزانە سەركەوتن لە كۆبوونەو كۆمەلىك شىكستەو دەپتو ئەو كەسەى تووشى سەختى زۆر بېيت، لەسەرگەوتن نىزىكتەرەو ۋەك دەرفەتلىك بۆ ئەزموون ۋەرگرتن بۆ كىشەكان پىروانە.

۳. لەگىرەتەكان رامەكە؛ چونكە تەنھا دواخستنى پرووبەروبوونەو كەيە، نەك چارەسەر، تواناكانت بەكار بھىنەو بىرت بىت بۆ كۆزانەو ناگر، دەبىت لى نىزىك بىيەو دەپت ۋا نەبىت كىشەكان بەرەو گەورەبوون ۋا ئۆزبوون دەپت، بەلكو كەشپىن بە بەو نىزىك نە كۆتايى.

۴. ژيان بەردەوام لەگۆراندایەو رەنگە بەيانى ھەموو ئەوە بگۆرىت، كە تۆى نىگەرەن كىردووەو ژيانى سەخت كىردوويت، ھەموو كۆتايەك سەرمەتايەكى تازە، بىرارى پىش ۋەخت، لە پىش پىشەتەكانەو مەدە، رەنگە لەدەستدانى كارەكت، بېيت بە ھۆى دەستگەوتنى كارىكى شياوترو باشتەر.

۵. ئەگەر ناتوانىن كۆنترۆلى ژيان بىكەن؛ خۆ دەتوانىن كۆنترۆلى خۇمان لەدەست نەدەين.

بە ھىواى سەركەوتنتان لە ساتە سەختەكاندا.

مىروف لەرىدەو ژياندا، بە يەك شىوازو ئاراستە ئارواتو لە ھەموو بوارەكانى ژياندا، پرووبەرووى چەندىن ساتى سەختو دىوار دەبىتەو دەبىت نامادەسازى دەروونى بۆ بىكاتو تووشى شەزانو تاسانىك نەبىت، كە ئەتوانىت بەردەوامى بە ژيانى بدات، دەبىت لەبىرمان بىت، كە كۆمەلىك ساتى سەخت ھەيە، بىسەر ھەر كەسەىكاندا دىتو خۆ لى لادانى ئەستەمە، بەلام دەبىت نامادەسازى بۆ ساتە سەختەكانو دەروونى خۇمان بەھىز بىكەن ۋە ناگاو ۋىيارىن لەوەى كە ئەم بارودۆخانەش تى دەپەرىن. ۋەك دەلەين: (بلى، بەو كەسەى كە خەفەتبارە. بىردەوام نابىت ئەو حالو بارە. چون لەدەو زىستان، نۆرى بەھارە... لەناو سەختىدا، سەركەوتن ديارە).

بىگومان ئىستا ھەر كەسەمان ئەگەر بىرىك لە رابوردومان بىكەنەو چەندىن ساتى سەخت دىتەو يادمان كەبەسەرماندا تىپەرىون، ۋەك شىكستەمان لە خۆنەندىن، پان كارىكى بازىرگىنى، پان زۆرىبوونمان لە ھاوئىيەكەمان، پان داپىرمانمان لە كەسوكارو خۆشەويستەمان، پان گىرەتەرىبوونمان بەنەخۆشەيىكى پى نازار، كە ئەمانە ھەموو، گىشارىكى دەروونىمان بۆ دروست دەكەن ۋە پىوئىستە زىرى خۇمان لەدەست نەدەين ۋە ھۆشيارانە مامەلە بىكەن ۋە ئەو لەدەستەلاتى ئىمەدايە، بۆ چارەسەر بىگەرىن ۋە لەو شتەشدا كە لە سەرووى وىستى خۇمانەو مە رازىيىن بەو بەشەى پەروەردگار بۆى ديارى كىردووين لەبىرمان بىت، كە دروستەكەرى بوونەو پىمان رادەگەيەنەتو دەفرەموت: ﴿إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا﴾ الشرح: ۶-۵ واتە: (بىگومان لەگەل ناخۆشدا خۆشى ھەيەو بەدلىيەيەو لەگەل ناخۆشدا خۆشى دىت). ناخۆشەيەكان تىدەپەرىن، تەنھا ئىمە پىوئىستەمان بە ۋەى بەرزو خۆپارگى ئارامگرتن ۋان بەخۆدارگرتن بەردەوامى ھەيە.

نازىزان، ئەوەى پىوئىستە لەسەر ئىمە، ئەوەيە كە لەھىچ ساتىكدا كۆنترۆلى خۇمان لەدەست نەدەين ۋە لەساتە سەختەكاندا نەرووخىن ۋە خۆشەيەكاندا لووتبەرزو لەخۆبايى نەبىن ۋە خۇمان لەبىرەكەين ۋە خەرىكى كۆكردنەو زەخىرەيىن بۆ ساتە سەختەكان، بەھاوکارى دەستگرتن ۋە شداركردنى كەسانى تر لە خۆشەيەكانماندا، تا لە ساتە سەختەكانماندا ھاوکارو پىشتىوان

له‌سه‌رو هه‌موو زانایه‌که‌وه زاناتر هه‌یه

هه‌بای خاس گوتی: له وه‌لامدا پیم گوت، چهند سالیکه لیره دادوموری ده‌که‌م له نیوان خه‌لکید.

شایه‌تمه‌که وتی، جه‌نابی قازی نایا دمتوانی پیم بلتی، چهند دار له بنمیچی نهم ژووردایه که به‌پرتان دهمیک ساله تیایدا دانیشتونو رۆژانه جه‌ندین کیشی دادومریتان له جوارچیوهی نهم ژووردا چارسه‌ر کردووه؟ نایا ژماری داره‌کانی بنمیچی نهم ژووره ده‌زان؟

هه‌بای ده‌لێت: زانیم مه‌به‌ستی پرسیاره‌که‌ی جیه، به‌لام به‌داخه‌وه نه‌مزانی وه‌لامی پرسیاره‌که‌ی بده‌مه‌وه، شایه‌ته‌که مه‌به‌ستی نه‌مه‌بوو که من جه‌ند ساله له‌م ژووردا دانیشتووم، به‌لام نازانم ژماری داره‌کانی بنمیچی نه‌و ژووره جه‌نده که رۆژانه له ژیریدا دادنیشم! ئیتر نه‌و چۆن بزانیته ژماری دره‌خته‌کانی نه‌و بیستانه بزانیته جه‌نده، له کاتیکیدا بیستانه‌که زۆر گه‌ورمترو فراوانتره له ژووره‌که‌ی من؟

هه‌بای خاس ده‌لێت: راشکاوانه پیم گوت: ببوره نه‌خیر نازانم ژماری داره‌کانی بنمیچی دادگا جه‌نده.. ئیدی رینگه‌م دا شایه‌تییه‌که‌ی بداتو هه‌روه‌ها شایه‌تییه‌که‌یم په‌سه‌ند کرد!

نهم به‌سه‌ر هاته‌ش هه‌مووان فیرده‌کات که به زانستو زانیارییه‌که‌مان نه‌نازین، با وا نه‌زانین که زانستی ئیهم له‌سه‌رو هه‌موو که‌سه‌وه‌یه، به‌پچه‌وانه‌وه، هه‌میشه که‌سی زیره‌کترو به تواناتر هه‌یه، نه‌م‌رۆ، یان سه‌به‌ی تووشی ده‌بیته. له‌به‌ره‌وه‌هیج کات به زانسته‌که‌ت مه‌نازه‌و له خۆت بایی مه‌به، بێگومان له‌سه‌رو هه‌موو زانایه‌که‌وه زاناتر هه‌یه!

هه‌رجه‌نده هه‌بای خاس په‌که‌یکه له‌و که‌سانه‌ی به‌ نمونه‌ی زیره‌کی لێهاتوو‌ییو بیرتیژی ده‌هێرتیه‌وه، خاومنی یادگه‌یه‌کی به‌هێزو بیرکی تیز بووه، به‌لام به‌ دلنیاپییه‌وه له‌سه‌رو هه‌موو زانایه‌که‌وه زاناتر هه‌یه، له‌ چیرۆکی نه‌مجاردا یاس له‌ زیره‌کی که‌سیک ده‌که‌مین که زاناو بلیمه‌تیکی وه‌کو هه‌بای خاس شایه‌تی لێهاتوو‌ییو زیره‌کی بۆ ده‌دات، هه‌بای خاس خۆی ده‌لێت: هه‌رگیز هیچ که‌س نه‌یتوانیوه به‌سه‌رمدا سه‌ربه‌که‌وێت، که‌س نه‌یتوانیوه له وه‌لامه‌کانم ده‌رباز به‌یته، به‌لام رۆژیکیان که‌سیکم توش هات، له‌ من زیره‌کترو لێهاتوو تر بوو.. وه‌لامه‌که‌ی له پرسیاره‌که‌ی من به‌هێزتر بوو.. به‌شیوه‌یه‌که‌ وه‌لامیکم بۆ پرسیاره‌کانی نه‌و پینه‌بوو..

هه‌بای خاس له‌و باره‌یه‌وه به‌مشویه‌ ده‌دوێت: رۆژیکیان له دادگای شاری به‌سه‌ر دانیشتووم، پیاویک هاته ژوورده بۆ لامو وتی: من هاتووم بۆنه‌وه‌ی شایه‌تی بده‌م، که فلانه بیستان مولکی فلانه که‌سه، هه‌بای له‌ درێژی هه‌سه‌کانیدا ده‌لێت: خۆ نه‌گه‌ر دادومریم بکرده‌یه له‌ نیوانیاندا نه‌وا نه‌و بیستانه‌م هه‌ر ده‌گه‌رپه‌یه‌وه بۆ خاومنه‌که‌ی که‌ فلان که‌سه، به‌لام ویستم نهم کابرایه‌ی که هاتوووه شایه‌تی له‌سه‌ر نه‌و بیستانه‌ بدات تاه‌ی بکه‌مه‌وه، رووم کرده کابراو وتم: نه‌گه‌ر تۆ نه‌ومنده دلنای که‌مه‌و بیستانه‌ هی فلانه که‌سه، که تۆ شایه‌تی بۆ ده‌ده‌یت که بیستانه‌که‌ هی نه‌وه، نایا دمتوانیت پیم بلتی که نه‌و بیستانه جه‌ند دره‌ختی تیایه؟ شایه‌ته‌که که‌میک بێده‌نگ بوو، پاشان وتی: جه‌نابی قازی جه‌نابتان جه‌ند ساله له‌م دادگایه‌دا دادومری ده‌که‌م؟

پىغەمبەر مۇھەممەد

گەرەتەرىن مەرۇف لە مىژوۋدا ۵۷۱ - ۶۳۲ زاینى

بانگەوازى نەئىنى:-

دوای دابەزىنى سوورمىتى «المدر»، بانگەوازى نەئىنى دەستى پىگىرد، پىغەمبەر ﷺ ماۋى سى سالى بانگەوازى زۆر بەنەئىنى دەست پىگىرد، سەرەتا لە مالى نەرقەمى كۆرى نەبى نەرقەم، لەگەل موسولمانەكاندا كۆدەبىۋىيەمۇ باسى لە گەورەمى تالوتەنەئىيە دەسەلاتى پەرۋەردگار بۇ دەكرىن، لە ماۋى نەو سى سالدە، تەنە ۲۰ كەس موسولمان بوون، تا دواجار پالەۋانى شارى مەككە، عومەرى كۆرى خەتتاب، چوۋ بۇ خەمەتى لە مالى نەرقەمۇ موسولمان بوو، باش موسولمانىۋونى عومەر، بانگەواز ئاشكرا كراۋ موسولمانان بە دوو رىز، كە پانزە يەكەم عومەرى كۆرى خەتتاب سەرگرداپەتتى دەكرىن پانزە دوۋمىش جەمەتى كۆرى عەبدولموتەلىپ، بە دەنگى بەرز، بەناشكرا، بەرمۇ كەعبە پىرۋز بە «الله اكبر- لا اله الا الله» مەككەيان ھەزاند. نەمەش بوو بە سەرەتەي بانگەوازى ئاشكرا.

بانگەوازى ئاشكرا:-

ھەرچەندە لەم ماۋىيەدا، موسولمانەكان ژمارەيان زىادى كىرد، بەلام بۇ بەرەنگارىۋونەمۇ رىگەگرتن لە بىلۋىۋونەمۇ ئايىنى ئىسلام، لەلەيەن دەسەلاتدارانى مەككەمۇ، ئازارى زۆر دەدران سووكايتيان پىگىرد. سەرەتا بۇ رىگارىۋون لەم ھالەتە، پىغەمبەر ﷺ ھەرمانى كىرد بەشك لە موسولمانان، كۆچ بۇ ۋلاتى جەمەشە بىكەن؛ چونكە لەۋى پادشاھىكى دابەۋەمى مەسجى لىيە سەم لە كەس ناكاتو پىشتى جەۋساۋەكان دەكرىت، نەۋمىۋو بەشك لە موسولمانان، چوۋن بۇ جەمەشە لەۋى لەلەيەن پاشا نەجاشىيەۋە پىشۋازى گەرميان لىكراۋ نەمانيان پىگىرد، ھەرچەندە ھۆرەش وىستيان بىلگىرەنەمۇ ھەناعت بە نەجاشى بىكەن، كە رىگەيان نەدا، لە جەمەشە بىمىنەمۇ، بەلام ھەۋلەكانيان شىكىتى ھىنا.

رۇز لە دوای رۇز، پىباۋەرانى ھۆرەش زىاتەر ئازارى موسولمانانان دەدا، تا ۋاى لى ھات، ئابلۋەقى نابلۋورى كۆمەلەيتى تەنەت كرىنۋ فرۆشتنۋ قەسەكرىنۋ ھەمۇ نەۋانەيان لەسەر موسولمانان دانا، موسولمانان لە شىۋىنىكدا، كە پىنى دەگوترا؛ شىۋى نەبوتالىپ زىانيان دەگوزەران، نەم بارۋدۇخەش، ماۋى سى سالى خاياند، دوای نەۋەش دوۋان لە خۆشەۋىستىرۋ نەزىزەتەن كەسەكانى پىغەمبەر ﷺ كۆچى دوایيان كىردو بۇ ھەمىشە مالاۋايان لىكرد، نەۋىش خاتۋو خەدىجە خىزانى نەبوتالىپى مامى بوو، گارسەتە ھىندە قورسۇ گەۋرە گران بوو، كە نەو سالى ناۋنا، سالى ماتەمىنى!

پاش تىپەرىۋونى سى سالى بەسەر ئابلۋەقى ھۆرەشۋەكان، دواجار بە وىستى خودا، پاشان بە ھەۋلى كەسانى دىسۆز، ئابلۋەكە كۆتاپى ھات، ھاۋكات دوای ھەلگرتنى ئابلۋەكەش،

ھۆرەشۋەكان رۇز لەدوای رۇز زىاتەر ئازارى پىغەمبەرۋ موسولمانانان دەدا، بەتايىمەت دوای كۆچى دوایى نەبوتالىپ، لەبەرەنەۋە پىغەمبەر ﷺ بىرى لە رىچارمەك كىردەۋ؛ تا گىانى موسولمانان بىرۋىزىت، سەرەتا شارى تائىفى ھەلۋاردو بەرمۇ تائىف بەرۋى كەوت، نەو كات تائىف لەلەيەن سى براۋە بەرۋە دەبرا، كاتىك پەيامبەر چاۋى پىيان كەوتو مەبەستى ھاتەكەى بۇ ۋون كىردەۋ، زۆر بە توندىۋ ناشىرىنى داۋاكەيان رەت كىردەۋ پىيان گوت؛ بىرۋە دەرمۇ لە شارمەكان، ھەر نەۋەندەش نا، بەلكو نەۋامۇ كۆيلەۋ مىندالەكانيان لى ھاندان، تا بەردبارانان بىكەن لە شار ۋەدەريان بىنن، بەمەش تائىف مىژوۋىيەكى رەشى بۇ خۆى تۆمار كىرد، كە بەدرۋىزى مىژوۋىيەكى دەدەن.

پاشان گەراپەۋە شارى مەككەۋ بىرى لە رىچارمەكى دىكە كىردەۋ، كات ۋەرزى جەج بوو، پىغەمبەر ﷺ لەۋ كاتانەدا خەلگى بانگ دەكرىد بۇ بىرواھىيان بەخۇداى تاكوتەنەۋاۋ ۋازەينان لە بىتەرستى ھاۋەلدانان بۇ خودا، نەو كات سالى يازدەى پىغەمبەرۋەتتى بوو، پىغەمبەر ﷺ لە عەقەبە، گەپىشت بە شەش كەس لە خەلگى يەسرىپ، كە لە ھۆزى خەزرج بوون، بە مەبەستى جەج كىردن ھاتىۋون بۇ مەككە، بانگىكرىن بۇ ئىسلام ۋاۋەرىنەن بە خوداى تاكوتەنەۋاۋ بەدەسەلات، خەزرجەبىيەكەيان بانگەۋازمەكەيان قەبۋول كىردو ۋاۋەريان ھىنا.

عەقەبەى يەكەم:-

بۇ سالى دواتر.. ۋاتە؛ سالى ۱۲ پىغەمبەرۋەتتى، ۱۲ كەس لە ھەر دوۋتەرى نەۋسۇ خەزرج، كە پىنجيان لەۋ شەش كەسە بوون كە سالى رابوردوۋ ۋاۋەريان ھىناۋو، لەگەل ھەۋت كەسى دىكە، كە دۋانان لە ھۆزى (نەۋس) بوون، ھاتەۋە بۇ مەككە، لە عەقەبە بەيەتەيان بە پىغەمبەر ﷺ دا، داۋايان لىكرد كە كەسك لەگەلىاندان بىرۋىت؛ تا شارمەيان بىكات لە ئايىنى ئىسلام، پىغەمبەر ﷺ مۇسەببى كۆرى عومەرى نارد لەگەلىاندان، نەۋەش ناۋنا پەيمانى عەقەبەى يەكەم.

عەقەبەى دوۋەم:-

سالى داھاتۋوتر.. ۋاتە؛ سالى سىانزەھەمى پىغەمبەرۋەتتى، ۷۲ پىۋو دوۋ نافرەت بوون، لە خەلگى شارى يەسرىپ ۋاۋەريان ھىناۋو، ھاتن بۇ شارى مەككە، دوۋبارە لە عەقەبە لەگەل پىغەمبەر ﷺ كۆ بوۋنەۋە بەيەتەيان پىگىرد، نەمجارەيان بانگەشۋەتەيان كىرد بۇ شارى مەدەنە، تا خۆى موسولمانان بىرۋن بۇ شارى مەدەنە لە دەست نەشكەنەۋە ئازاردانى ھۆرەشۋەكان رىگارەيان بىتت، پىغەمبەر ﷺ داۋاكەى قەبۋول كىردن.

كۆچكردن بۇ مەدینە:

سەرەتا موسولمانەكان، بەنەپنى كۆچيان كىرد بۇ شارى مەدینە، دواتر پىغەمبەر ﷺ «بە ھاۋرىيەتى ئەبۇبەكرى صدىق، پلانىيان دانا بۇ كۆچكردن بۇ شارى مەدینە پىرۇز، ھەرچەندە قورمىش ويستيان رېگە لى بگرن و پىگە نەمدن بىروات بۇ مەدینە بۇ ئەو مەبەستەش ۱۰ گەنجى بەھىزىيان ھەلبىزارد، كە ھەر يەكەيان لە تىرمەك بوون؛ تا پىش ئەۋەى بىروات، بىكوزن، بەلام پىلانەكەيان شكىستى ھىناۋ نەپانتوانى رېگە لى بگرن.. لەبەرئەۋەى پەيامبەر ﷺ» بە فەرمانى خودا، كۆچى كىرد بۇ شارى مەدینە.. سەرەراى ئەو ھەموو گەپان و بەدۋادچوۋنەى ئەبۇجەھلو سوپاكەى، كە بەشۋىنىياندا رۆيشتن، بەلام نەپانتوانى زىانىيان پى بگەيەنن، تەننەت نەپانتوانى شوپن پىشيان ھەلبىگرن، كۆتا ھەول، بىپارىيان دا ھەركەس بەمەردوۋىى، يان بەزىندوۋىى بىيانگىرپىتەۋە بۇ مەككە، سەد خوشترى بە دىارى پى بدن، قورمىشپىيەكان لەم ھەولەشيان شكىستيان ھىنا، دواچار پىغەمبەر ﷺ» و ئەبۇبەكرى صدىق بەسەلامەتى گەپشتە شارى مەدینە پىرۇز!

پىشۋازى دانىشتۋانى مەدینە:

لەلايەن دانىشتۋانى شارى مەدینەۋە، پىشۋازىيەكى بىۋىنەيان لى كرا، ئەۋان بە ھاتنى پەيامبەر ﷺ» بۇ شارەكەيان، لە خوشىدا شاگەشكەبوون، ھىندە خوشحال بوون، كە نەپاندەتۋانى گوزارشت لە ھەموو خوشپىيە بگەن..

ھەموان لە ھەولى ئەۋەدەبوون، چۆن بتۋان خزمەتلىك پىشكەش بگەن، خەلىكى مەدینە پەيمانىيان دا بە پىغەمبەر ﷺ» كە لە خوشى ناخۇشىدا لەگەلىدا بن، بەلىنىيان دا كە گوپراپەلى فەرمانەكانى بن، بەلىنىيان دا بىپارىزنو بە گىيانى خۇيان بەرگىرى لى بگەن.

دەپلىكل لە كىتەبى (الخالدون المنة) دەلىت: كۆچى پىغەمبەر ﷺ» بۇ شارى مەدینە پىرۇز، خالى وەرچەرخانى ژيانى پىغەمبەر ﷺ» بوو؛ چونكە ژمارەى ئەو كەسانەى لە مەككە بىروايان پى ھىناۋ شوپنى كەۋتن، زۆر كەم بوون، بەلام ژمارەى ئەو كەسانەى لە مەدینە بىروايان پى ھىناۋ شوپنى كەۋتن زۆر بوون. پىغەمبەر ﷺ» تۋانى لە ماۋىيەكى كەمدا بەھىزترىنو قوۋلترىن كارىگەرى لە دلى خەلىكىدا درووست بكات.

ھەروەھا دەلىت: بۇ يەكەمجار لە مىزۋودا پىغەمبەر ﷺ» تۋانى خەلىكى نىۋە دورگەى غەرب پەكىخاتو دلىان پى بكات لە باۋىرو پىنمۋونىيان بكات بۇ پەرىستىنى خودايەكى تالكو تەنھاۋ بەدەسەلات، ھەر ئەمەش بوو بەھۋى ئەۋەى سوپاى موسولمانان - ئەگەرچى ژمارەشيان كەم بوو - بەلام تۋانىيان لە مىزۋوى مرقۇفەتەدا، گەۋرەترىن سەرگەۋتن تۆمار بگەن.

كەسايەتى پىغەمبەر موحەممەد ﷺ:-

پىغەمبەر موحەممەد ﷺ» لە ھەموان بەخشندەتر بوۋە، لە ھەموان زامانپارۋىرو راستگۇتر بوۋە، بە سروۋشتى خۇى، كەستىكى نەرمۋنىيان بوۋە، لە ھەموان رېزدار تىربوۋە، قورننى پىرۇز شاپەتى ناكاربەرزى و پەشتۋاننى بۇ دەداتو دىفەرموۋىت: ﴿وَإِنَّكَ لَعَلَّ خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾ القلم، ھەروەھا لە ھەموان ئازاتر بوۋە، لە ھەموانىش لىبوردەتر بوۋە، لە ھەموانىش بەشەرمتر بوۋە.

دىارى قەبۋول كىردوۋە، بەلام زەكاتى قەبۋول نەكردوۋە لىشى نەخواردوۋە، ھەرگىز لەبەر خۇى توۋرە نەبوۋە، بەلكو لەبەر خودا توۋرە بوۋە، ھەر شىتلىك لەسەر سىفرە بوۋايە؛ دىخواردو

عەبىۋىعارى لە خواردن نەدەگىرت، ھەرگىز بە پاكشەنەۋە بەپىۋە خواردننى نەخواردوۋە، ھەژارىى زۆرى بىنىۋە، چار ھەبوۋە سى مانگ تىپەرىپوۋە، ناگر لە مائەكانىدا نەكراۋەتەۋە، واتە: جگە لە خورماۋ ناۋ، چىشت لە مائەكانىدا لى نەنراۋە، حمزى بە دانىشتن لە كۆرۈ كۆمەلى ھەژاراندا كىردوۋە، سەردانى نەخۇشى كىردوۋە لەگەل جەنازەدا دەرۋىشتە گۇرستان.

سوعبەتى دەگىرد، بەلام جگە لە ھەق شىتلىكى دىكەى نەدەگوت، پىدەكەنى بەپى قاقا، لە كاروبارى مائەۋەدا، ھاۋكارى خىزانەكانى دەگىرد، لەۋ بارىپوۋە دىفەرموۋىت: باشترىنتان باشترىنتانە بۇ خىزانەكانى، من لە ھەمۋتان باشترم بۇ خىزانەكانم.

ئەنەسى كۆرى مالك دەلىت: دە سال لە خزمەتى پىغەمبەر موحەممەد ﷺ» بوۋم، ھەر كارىكەم كىردىت، ھەرگىز پى نەۋتوۋم بۇ ئەو كارەت كىردوۋە.

دەۋلەتى مەدینە:

ئىدى لىرۋە دەۋلەتى ئىسلام درووست بوو بە سەرگىردايەتى پىغەمبەر ﷺ».. لە گرنگترىن كاردكانى پىغەمبەر ﷺ»، لە ماۋى ۱۰ سالى ژيانى لە شارى مەدینە پىرۇز:-

سالى يەكەم:-

يەكەم كار كە پىشكەشيان كىرد، درووستكرى مەگەۋىتىك بوو، بەناۋى «قوبا»، پاشان دەستۋورى مەدینەى بۇ دانانو كۆتايى بەشەرى نىۋان ھەر دوو تىرەى ئەۋس و خەزرج ھىناۋ براپەتى لە نىۋان كۆچكردوۋەكانى شارى مەككەۋ پىشۋاننى شارى مەدینە درووست كىرد، پەيمانى لەگەل جوۋلەكەكانى شارى مەدینە بەست، كە ھەموان پارىزگارى لە خاك و نىشتەمانى مەدینە بگەن.. بەگشتى بىنەماكانى دەۋلەتى، لە مەدینە دامەزەند، ھەر لەۋ سالەدا، زەكات فەرز كرا.

سالى دوۋەم:-

لە سالى دوۋەمدا، شەرى گەۋرەى بەدىريان كىرد، كە تىپىدا موسولمانان سەرگەۋتن بەسەر سوپاى قورمىشدا، ھەرچەندە ژمارەى موسولمانان ۳۱۴ كەس بوو، لە بەرامبەردا سوپاى قورمىش نىزىكەى ۱۰۰۰ كەس بوون. جەنگەكە لە ۱۷ رەمەزاندا روۋى دا، قورمىشپىيەكان ۷۰ كەسىيان لى كۆزۋا ۷۰ كەسىشيان لى بەدىل گىرا، ئىدى بەدىرژاىى ئەۋ سالە، مەدینە نارام بوو، موسولمانان سەرھالى كاروبارى خۇيان بوون.

سالى سىيەم:-

شەرى ئۈخود روۋى دا، لەم جەنگەدا سوپاى موسولمانەكان شكىستيان ھىناۋ سوپاى بىباۋەران سەرگەۋتن، لەبەرئەۋەى تىرەۋىزەكان فەرمانەكەى پىغەمبەر ﷺ» يان شكاند؛ چونكە لە كاتى دەستپىكرىنى شەردا، موسولمانان لە سەرگەۋتندا بوون، پىغەمبەر ﷺ» ۵۰ لە تىرەۋىزەكانى لەسەر گىردەكە دانانو پىتى فەرموۋن: ئىمە سەر بگەۋىن، يان شكىست بەپىنن، نىۋە ئەم شوپنە چۆن نەكەن، بەلام كاتلىك بىنىيان سوپاى بىباۋەران شكىستى ھىناۋە لە مەيدانو موسولمانان دوايان كەۋتوون، گوپتىان: مانەۋەى ئىمە لىرەدا پىۋىست نىيە؛ چونكە سوپاكەى ئىمە سەرگەۋت، ژمارىيەكى كەمىيان نەپىت ھەموۋىيان گىردەكەيان چۆل كىرد، خالىدى كۆرى ۋەلىدىش كە ئەۋ كات بىباۋەر بوو، ئەۋ دەرۋەتەى قۇستەۋە جوۋە سەرگىردەكەۋ پىشتى لە موسولمانان گىرت، بانگى سوپاى بىباۋەرانى كىرد، ئەۋانىش كە زانىيان ئەۋە خالىدە، پىشتى سوپاى موسولمانانى گىرتوۋە، گەپانەۋە موسولمانانىان ئابلۋقە دا، بەۋەش سوپاى موسولمانان، شكىستى ھىنا!

وشتىر

زىيانبەخشە يان....؟

وشتىر گىيانەمورىكى گەورەمۇ بەھىزە، دەتوانىت ماومىيەكى درىژ بېرىت، بەرگەمى گەرماسو تىنوتىسىو كەمخۇراكىي بىبابان دەگرىت، بەناسانى بەسەر لىدا پى دەكات، بۇيە بە كەشتىي بىبابان ناوى دەبەن، لە كۇندا بۇ بارەلگرتىو گواستەنەمۇ كەلوپەل سوودى لىيۇمىرگىراو، وشتىر لە توانايدايە خۇراكى زىادە، بەشتىيەمۇ جەمورى ھەلگىرىت لە كۇپارەكانىدا، لەگەل بېرىكى زۇرى ناو. لە سەردەمى ئىستاشدا بەتابىت بۇ نەمۇ جىگانەمۇ رىگەمى شىاوى نىيەو بىبابان كەمناو، سوودى لىيۇمىرگىرىت، ھەرومە بۇ خەلگى ناوچە بىبابانىيەكان، سوودى زۇرە. وشتىر دووچۇرى ھەيە، وشتىرى يەك كۇپارە (dromedary) كە بەوشىرى عەرمىش ناو دەمىرىت، لەناوچەمۇ عەرمىستاندا زۇرە، وشتىرى جىوت كۇپارە (Bactrian) لە ناوۋەستى ئاسيا (مەنگۇليا) زۇرە، لە نەنجامى لىكىدانى نەم دووچۇرە وشتىر، جۇرە وشتىرىكى نوى درووست بوو، كە يەك كۇپارەمۇ گەورەمۇ ھەيە، ھەرومە گەورەمۇ بەھىزە لە باوانى، لەناسىدا سوودى لىيۇمىر دەگرىن.

زانايان لەو بېروايەدان، نىزىكى (چەل مىليۇن سال) پىش ئىستى، واتە: پىش چاخى سەھۇلەندەن، وشتىر لە نەمىرىكى باكووردا زىادە، بەلام بەرەمۇ پۇژناو كىشومىرەكە كۇچى كىرەمۇ لە ئەلاساكە بەرەمۇ ئاسيا ھاتوون، نەم دووچۇرىمى لىيۇمىرگىرىت، ھەرىچى نەمۇ جۇرمىانە، كە بېجىوكتىر بوون بەرەمۇ باشوورى كىشومىرەكە كۇچىمى كىرەمۇ، پىرويان كىرەمۇ نەمىرىكى باشوور، ئىستى لەخىزانى وشتىر، جۇرەمۇ لە نەمىرىكى باشوور دەمىن، 1-guanacos، 2-llamas، 3-vicunas، 4-alpacas، لەپاش دۇزىنەمۇ نەمىرىكى باكوور، ھىچ وشتىرىكى تىدا نەبىنى، تا ئىستاش زانايان نازان بۇچى وشتىرە رەسەنەكان لەناو چوون!

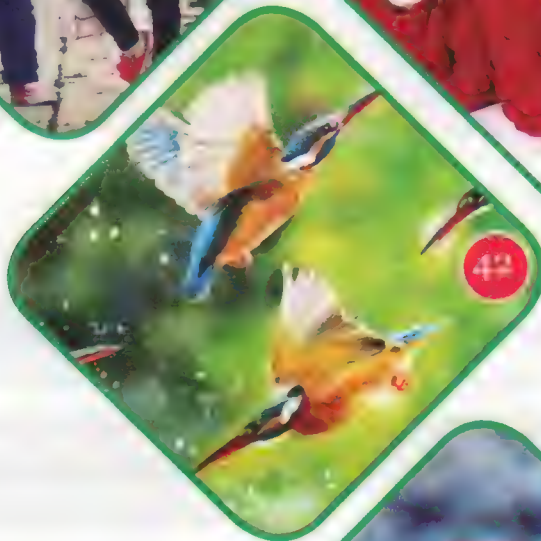
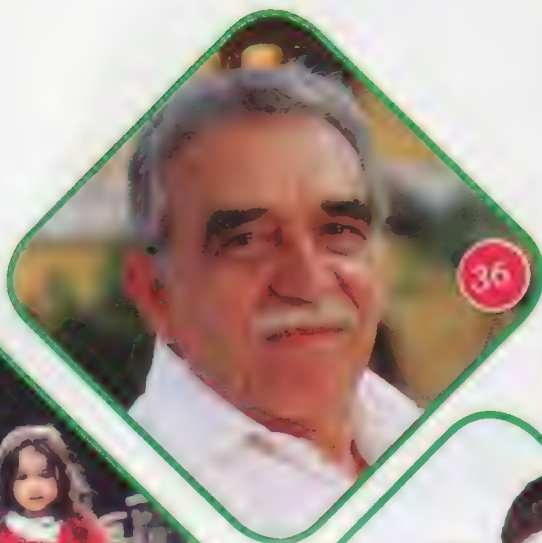
پاش دۇزىنەمۇ ئىستىراليا، بىنىيان بەشىكى زۇرى بىبابانە، بۇگەمۇ دۇزىنەمۇ زىاتىر، پىيۇستىيان بەھىيەكى گواستەنەمۇ ھەبوو، وشتىر باشىرىن ھۇكاربوو، بەلام لە كىشومىرى ئىستىراليا ھىچ وشتىرىكى لىيۇمىر، ناچار بىرىيان لە ھاورەمىرىنى كىرەمۇ، لە سالى (۱۸۴۰) دا، يەكەم كاروانى ھاورەمىرىنى وشتىر بۇ ئىستىراليا دەستى پىيۇمىر، جۇرى وشتىرەكان يەك كۇپارە بوون، يەكەمىن گرووبى دۇزىنەمۇ، لەماو ھەشت پۇژدا (۲۲۰) دووسەدو بىست مىليان بېرى، ھىچ ناويان نەمۇ بە وشتىرەكانىيان، پاشان بەرەمۇ باشوور پۇشنىو بېرى (۳۳۵) سى سەدو بىستو پىنج مىليان بېرى، لە ماو ھەفدە پۇژدا، لە پۇژى دوازدەمىمە تەنھا يەك (جەمۇنە) ناويان دا بە وشتىرەكانىيان، گەشتى سالى (۱۸۹۱) لەلەپەن (لەندىساي وىلن)و، كە بېرى (۵۱۰) پىنج سەدو دە مىلى گىرەمۇ، لە ماو ۲۴) پۇژدا، تەنھا (چوون) گالۇن ناويان دا بە وشتىرەكانىيان.

گىرنگى وشتىر بۇ دۇزىنەمۇكانىيان، واى كىرە بىر لە درووستىرىنى شىوئىك بىكەنەمۇ، بۇ بەخىوكرىنى وشتىر، لە سالى (۱۸۶۶) لەلەپەن (Thomas Elder) وىستىگە (بىللىتانا) لە باشوورى ئىستىراليا دامەزىراند، ماو ۵۰) پىنج سالى، وشتىرى باشى تىدا پەرومىرەمىر، بو بەھىيە بىلابوونەمۇ وشتىر لە تەماوى ئىستىراليا. تاسالى (۱۹۰۷)

ھاورەمىرىنى وشتىر لە (پاكىستان ۋە ھىند)مۇ بەرەمۇ بوو، بە نىزىكى ھەرزان، بەجۇرىك لە نىوان سالى (۱۸۶۶ - ۱۹۰۷) نىزىكى (۱۰۰۰۰ - ۱۲۰۰۰) وشتىر ھاورە كىران، بۇ مەبەستى سوارى بارى، ھەر كاروانىك لە نىزىكى ھەفتا وشتىر پىك دەمەت، چوون كەسى ئەفغانى لەگەلدا بوو، نىزىكى (۲۰ - ۲۵) مىليان دەمىرى لە پۇژىكدا، لە ناوچە بىبابانىيەكاندا، نىزىكى (۱۶-۲۰) تەن بارىيان پىيۇمىر، وشتىرى نىزىكى (۶۰۰) كىلوى ھەلدەگىر، بېجىوگەكانىش (۳۰۰ - ۴۰۰) كىلوى لىيۇمىر بار دەگرە، وشتىرەكان بەمىر دەمەت لە درووستىرىنى ھىلى تەلەگىر، گواستەنەمۇ پارچە بۇرى ناو، بۇ كەنەكانى زىيۇر، شەمەكە خۇراك بۇ كەمىو شارەكان، گواستەنەمۇ خورى لە كىلگەمۇ بۇ ھىلەكانى ناسىن، وشتىر تاكە ھوى گواستەنەمۇ بوو لە ناوچە وشتىرەكانى ئىستىراليا.

لەماوى سالىكە (۱۸۲۰)مۇ، بەھىيە پىشكەوتى ھىيەكانى گواستەنەمۇ، درووستىرىنى ھىلى ناسىن لە پۇژىلەت بۇ پۇژناو، پۇژىكە سوودىمىرگىرىن لە وشتىر بەسەرچوون، ژمارەمىكى زۇر وشتىر بەرەلا كىران، بەناوچە وشتىر بىرەكەكانى ئىستىراليا بىلابوونەمۇ، نەم وشتىرە لەگەل ئىنگە نۆيەكەمىيان رەھەتبوون، ئىنگەمىكى لەمباربوو بۇيان، ھىچ گىيانەمورىكى دىرەنە نەبوو، تا ژمارەمىيان كەم بىكەتەمۇ، بەرەمۇ لە زىادىبووندا بوون، بەجۇرىك نىزىك بوونەمۇ لەشارەكان، زىانايان بە كىشتوكال گەيانە، خەلگى ئىستىرالياش دانىشتووانە نۆيەكەمى، كە بەزۇرى نەرووبى بوون، ھەرومە دانىشتووانە رەسەنەكەشى لەگەل خوارىنى گۇشتو شىرى وشتىر رەھەتوون سوودى لىيۇمىرگىرىن، بەلام نەوانەمۇ وشتىر گىيانەمورىكى كىيوى زىانبەخشە، بە ھىلىكۇپتەر لەناويان دەمىن بەھەكارى سوپا، ھاشىيەمۇ گىيانەمورىكى تىرى ۋەك: كەروپىشك، پىيۇ، بۇق، مار، گاكىيوى بالىندە.

مىرۇف بەرەمۇ ھەسەنگى ئىنگىمى تىك دەمەت، گىرنگ ئومىيە كارمەكى خۇ جىيەجى بىكات، كىشەكە بەجى دەھىلىت بۇ نەمەكانى دواى خۇ. (ۋىستىرەكان بەشاربوون لە ناوۋەستىرەكانى ئىستىراليا، ئىستىرەكانىيان لەناوۋەستىرەكانى، بەپىنەمۇ سوودىيان لىيۇمىرگىرىت، دەللىن: كىيوى زىانبەخشە...).

پیکر و رسو

گابرىل گارسىا

۱۹۲۷ — ۲۰۱۴

نەزىك پايەختى كۆلۇمبىيا دەكات. پاش ھەفتەيەك مانەۋە لە قووتابخانەكە ۋاز لە خويىندىن دىنىۋ بۇ مالىۋەد دەگەرتەۋە. سەرمەتاي داھىئانە ئەدەبىيەكانى دەگەرتەۋە بۇ سالى ۱۹۴۶ كە ئەۋ كات لاۋىكى تازە يېگەشتوۋ بوۋ، تەمەنى ۱۹ سال بوۋ، يەكەمجار لە رۇژنامەي (ئىلسىيكتادور) كۆلۇمبىي چىرۇكىكى بەناۋىشانى (دەست لەكاركىشانەۋە) بىلاۋكردەۋە، سەرنوۋسەرى رۇژنامەكە بە كەسىكى عەبقرەرى ۋەسقى كىردو بە نوۋسىنەكەي زۇر سەرسام بوۋ، ئەمەش بوۋە سەرمەتاي قۇناغى داھىئانۋ دەرگەۋتى گابرىل گارسىا، دۋاي ئەۋە رۇژنامەكە دىيان چىرۇكى گابرىل گارسىايان بىلاۋكردەۋە، پاشان رۇژانە ۋتارى دىنوۋسى بۇ رۇژنامەي (يونىقىرسال)..

پاشان گابرىل گارسىا پەيۋەندى كىرد بە زانكۆۋە لە بەشى ياسا دەستى بەخويىندىن كىرد، بەلام لە سالى ۱۹۵۰ دوۋبارە دەست لە خويىندىن ھەلدەگىرتىۋ خۇي تەرخان دەكات بە خەۋنۋ ئاۋاتە كەۋرەكەيەۋە كە نوۋسىنە!

گابرىل گارسىا زىدى خۇي جىدەھىيەت:

گابرىل گارسىا روۋ دەكاتە ئەۋرۋپا، بەلام ژيانىكى كۈللە مەرگىۋ پىر لە ناسۆرى دەبىت لە ئەۋرۋپا، تەنەنات بۇ بەدەستەيئانى بىرۋى ژيانى شۈشەبەتال كۆدەكاتەۋە دىيانفرۇشتەۋە، دۋاتىر بىرپار دەدات بەردو ھەنزۋىلا بىروات، لە ھەنزۋىلا جارىكى دىكە دەست دەكاتەۋە بە كارى رۇژنامەنوۋسى،

گابرىل گارسىا ماركىز رۇماننوۋسۋ رۇژنامەۋانۋ نوۋسەرى بەناۋبانگو سىياسەتەمدارىكى ۋلاتى كۆلۇمبىيا بوۋ.

گابرىل گارسىا لە ۱۹۲۷/۲/۶ لە گۈندى ئاراكاتاكا لە كۆلۇمبىيا لە دايك بوۋە، خىزانى گارسىا بەھۋى ھەژارىۋ نەدارىيەۋە نەركى بەخىۋكردىن گەۋرەكردىن گارسىاي مىندال، بەباۋەگەۋرەي دەسپىرن، ئەۋ ماۋەي لەلەي باپىرى بوۋ گابرىلى مىندال ھەۋو رۇژنىك بۇ ماۋەي چەند كاتزىمىرتىك گۈيى لەحىكايەتۋ چىرۇكەكانى باۋەگەۋرەي دەگىرتىۋ ئەۋ بابەتە ھىندە كارىگەرى لەسەر گابرىل دادەنەت، كەناۋبراۋ دۋاتىر دىنوۋسى ھەست دەكەم سەرجەمى نوۋسراۋەكانەم دىربارى ئەزمۈۋنەكانەم لەباۋەگەۋرەي رابىردوۋەكانى باۋو باپىرانمەۋەيە.

دۋاتىر گابرىل لە ھەشت سالىدا باۋەگەۋرەي لەدەست دەداتۋ دايە گەۋرەشى بەھۋى پىرىۋ پەككەۋتۋويى چاۋەكانى لەدەست دەدات. ھەر بۇيە گابرا گارسىا بۇ جارىكىتر بۇ لاي خىزانەكەي دەگەرتەۋەۋە بەشۋەي ۋەرمى دەست بەخويىندىن لە قووتابخانەكان دەكات. گابرىل لە خويىندىنگە سەرمەتايەكەي شارى "سۈكرى" بەنوۋسىنى شىيەرو كىشانى كارىكاتىر ناۋبانگ دىردەكاتۋ بەھۋى بىدەنگىۋوۋن سەرقالبوۋن بەكارەكانى لەقووتابخانە بە «گابرىلى پىرە پياۋ» دىناسىرت، سالى ۱۹۴۰ ۋە تەمەنى ۱۲ سالىدا كورسى خويىندىن بۇ خويىندىكارانى زىرەك ۋەردەگىرتى، روۋ لە قووتابخانەيەكى سەر بەكەنىسە لەشارى زىپاكىۋراي

لە سالى ۱۹۵۸ دەگەرتەو بۇ زىدى خۇى بۇ كۆلۈمۇمىيا، لەگەل (خاتو مرسىدس) ھاوسەرگىرى دىكاتو دووبىارە دەگەرتەو بۇ فەنزويلا، بەلام جىاوازتر لە جارن، چونكە گابرىل گارسىا بوومتە خاومنى ھاوسەر و ھاوكات بوومتە باوك، پاش ماومىيەك بىرپار دىكات دىست لەكارگىشانەو خۇى لە رۇژنامەى فەنزويلا رابگەيەنيت، لەبەرئەو بۇ ژنامەكە لايەنگرىو خۇشەويستى بۇ ويلايەتە يەگرتەو دىكاتى ئەمريكا ھەبوو.

دواتر گابرىل گارسىا لە نازانسى ھوالى كوبا دىست بەكاركردن دىكات، لەو ماومىيەدا دىبىتە كىسىكى نىكو ھاوپىنى سەرۈكى كوبا (فىدل كاسترو)، بەلام كاركردى گابرىل گارسىا لەم نازانسىدا تا سەر نابىت، بەلكو بىرپارى وازەيتان دىكات، لەبەرئەو بۇ زۆرىك لە بىرو بۇچوونەكانى پارتى شيوعى دىسەلاتدارى و لات پازى نابىت.

دىيارترىن بەرھەمەكانى گابرىل گارسىا:

* لە دىيارترىن و بەناوبانگىرىن بەرھەمەكانى گابرىل گارسىا رۇمانى (سەد سال لە تەنپايى)، كە لە سالى ۱۹۶۷ نووسىويەتتى، ئەم رۇمانە بە يەككى لە شاكارە ئەدەبىيەكانى ئەم رۇماننووسە دادەنرىتو زياتر لە ۲۰ مىليۇن نوسخەى لى دەفرۇشيتو بۇ جەننىن زمانى زىندووى جىهان و مردەگىردىتو چوار خەلات بەدەست دەيتىن، لەوانە لە سالى ۱۹۸۲ خەلاتى نۇبلى ئەدەبىي و مردەگىرىت، تا ئىستاش بە يەككى لە رۇمانە بەناوبانگەكانى جىهان دادەنرىت، ھاوكات ئەم رۇمانە رىگەخۇشكەرىبو بۇ ئەو بۇ گابرىل گارسىا بە گەرە نووسەرى سەدەى بىستەم دابىرىت.

* دىريوانە خىكاوگە، يەككى دىكە لە بەرھەمەكانى ئەم نووسەرە ناودارمە، چىرۈكى دىريوانە خىكاوگە باس لە چىرۈكىكى راستەقىنەى كەشتىيەكى نىقۇمبوى كۆلۈمبى دىكات، لە سالى ۱۹۵۵، كە لەبەر قورسى بارەكەى زىادەرىو پىكردى لە ھەلگرتى كىشى زىاد لە تواناى كەشتىيەكە، نىقۇم دىبىت، ھاوكات حكومەتى كۆلۈمبى ھەلەدەت پاستىيەك بشارىتەو بانگەشى ئەو بۇ دىكە كە كەشتىيەكەيان بە ھۇى زىيانەو نىقۇم بوو). ئەو بۇ لەبەرئەو بوو كە خەلكى كۆلۈمبىا ھەست بە ئەمان بىكەن، لەبەرئەو لە نوسىنەكەى گابرىل پازى نەبوون، ھەر ئەو بۇ بوو ھۇى ئەو بۇ كە گابرىل گارسىا ھان بىدات دىست بە كارىكى دىكە بىكاتو وىكو پەيامنير كار بىكات. گابرىل گارسىا وىكو پەيامنير لە ھەر يەك لە شارەكانى رۇما، پارىس، بەرھەلۈنەو نىۋرك كارى كىردو.

* رۇمانى سەد سال لە تەنپايى و دىريوانە خىكاوگە، دوا بەرھەمى نابىت، بەلكو دواىدەو ئەم بەرھەمە سەرگەوتووانە، جەننىن رۇمانى دىكە دىنوسىت، كە سەرجمەى رۇمانەكان ناوبانگى گەرەى جىهانى بۇ خۇيان دىستەبەر دىكەن. لەوانە (خۇشەويستى لە زەمەنى كۆلنرا، تۇفانە گەرەكەو كاتىمىرى شوومو چەندان بەرھەمى تر كە وىرگىردارەنە سەر زۆرىيە زمانەكانى جىهان).

لەگەل ئەو بۇ زۆرىيە رۇمانەكانى گابرىل گارسىا باسكردن بوون لە ژيان لە ئەمريكاى لاتىندا، بەلام بىرگەدەو ئەم گەرە نووسەرى جىهان بۇ مەرفايەتى بوو. رۇماننووس وىليام كەنەدى لەسەر نوسىنەكانى ماركىز دىلەيت، پىويستە ھەموو كەسىك بىانخوئىنيتەو.

ھەندىك لە رەسەتەكانى گابرىل گارسىا:

- زۆرتان لى ھىرېووم ئەى مەرف، ھەمووان دىيانەوئىت لەلوتكەى جىا ژيان بىكەن، بەلام پازى خۇشەختى ھەلگەپانە بەسەر جىادا، ئەك خۇدى لوتكەى جىاكە كە خەونى پىتو دىبىن.

- پىنگە ئەو نەلەم كەبىرى لىدەكەمەو، بەلام بەدلىنپەو بىر لەو دىكەمەو كە دىلەيم.

- كەم دىخەوومو خەو زۆر دىبىن، دىبىت ناگامان لەو بىت كاتىك خولەكەك چا لىك دىنپىن، واتە لەدەست چوونى «۶۰جىرگە» لە رۇشايى.

- دىرۈم و پىدەكەم لە كاتىكا ئەوانى تر وىستان، بىدار دىبىم كاتىك ئەوانى دىكە لەخەودان، گوى دىگرم كاتىك ئەوانى دىكە قىسە دىكەن.

- ئەى مەرف زۆر لە نىومو ھىرېووم، ھىرېووم كاتىك مىندالىكى ساوا بۇ يەكەم چار دىستى بۇ باوكى دىرژ دىكات، ئەوا مانا ئەو بۇ دىبەوئىت بۇ ھەمىشە دىستى لەدەستى بەرەنەدات. - ھەمىشە ئەو بۇ كە ھەستى پى دىكەيتو ئەو بىكە كە بىرى لى دىكەيتەو.

- ھەمىشە سىبەينىيەك ھەيە، ژيان دىرەفەتەمان دىكاتى تا باشتىر بىزىن.

- ھەمىشە بە ھاوپىو دۇستو نىزىكانتان بلىن: كە ئەوان جەندە بۇ نىو ىرگىن.

مالاۋايى ھەمىشەى گابرىل گارسىا:

گابرىل گارسىا ماركىز سالى ۱۹۹۹ تووشى نەخۇشى شىرپەنچە دىبىو تا دوايىن ساتەكانى ژيانى لەزىر چاودىرى پىزىشكا بوو. دواچار نووسەرى رۇمانى بەناوبانگى جىهانى (سەد سال لە تەنپايى)، گابرىل گارسىا ماركىز پاش مىلانپىيەكى زۆرو سەخت لەگەل نەخۇشى شىرپەنچەدا سەرەنچام بۇ ھەمىشە مالاۋايى لە جىهان و لەدەبىيات كىردو جىهانى ئەدەبى ھەتو و خىستەو. گابرىل گارسىا ماركىز ئەستىرە پىرەنگدارەكەى ئاسمانى ئەدەبى جىهان لە تەمەنى ۸۷ سالىدا رۇژى پىنچەمە ۱۷ نىسانى ۲۰۱۴ كىيانى لەدەست دا.

ماركىز جىگە لە ھاوسەرمەكەى مىرسىدس، دوو كورى لەپاش جىماو و پۇدىرگۇ، گۇنزالو.

سەرچاۋە:

عظماء بلا مدارس

www.dengiamerika.com

<http://www.thaqafaonline.com>

تۆچ جۆره باوگېڭىت؟

ن: دكتور مستهفا ئەبوسەعد و: خالىد موخەممەد

بەكەيت بۇ گىرگىدان بە خۇدى خۇت (تەندروستىت، ھەوانەمەد) ۈك لەۋى ھەموو كاتەكانت بۇ ئەۋان تەرخان بەكەيت.

• بىروراكانت دەگۈرپىن لەۋ كاتەۋى دەستت كىردۈۋە بە خۇتندىنەۋە، ئەۋ كات دەيىپىنى تەننەت بەيى مانەۋوۋوونو تاقىكرىنەۋە، كىردارت لەگەل مەندالەكانت زۇر ناسانو باشتر بوۋە. نەيىيەكە لە شىۋازى دەرپرېن داپە..

بۇچى شىتى بچوۋكى ۈك ئەمە، جىۋاۋى زۇر گىرگى لى دەكەۋىتەۋە لە دەرمنجامدا؟

نەيىيەكە لە شىۋازى كاركرىنى ژىرى مەۋفدا خۇى دەيىيەۋە، گەر كەسىك يەك مىلۇن دىنارت پىن بىداتو داۋات لى بىكات بۇ ماۋى دوو خولەك بىر لە مەيموۋى شىن نەكەيتەۋە، تۆ ناتوانىت (ئىستە تاقى بەكرەۋە، گەر باۋەرمان پىن ناكەيت!) گەر بە مەندالمان گوت؛ (نەكەۋىتە خۋارەۋە لەسەر دارەكە)، ئەۋ كاتە ئەۋ بىر لە دوو شت دەكەۋە؛ (نە) لەگەل (كەۋىتە خۋارەۋە لەسەر دارەكە)؛ لەبەرئەۋى ئىمە ئەم وشانەمان بەكار ھىنا، ئەم ۋىنەيە بە ئۆتوماتىكى درووست كىرد، ئەۋى كە بىرىشى لى دەكەينەۋە بەشۋىمەكى ئۆتوماتىكى دوۋبارە دەكەينەۋە، (بىر لە قاشىك لىمۇ بەكرەۋە، كە دانى پىدا دەننىتو گازى لى دەگرىت، جا ئىستە ھالى ناۋدەمتەم بۇ باس بەك!) بزانە چۇن ۋەلامى ئەم بىركرىنەۋىمەمان داپەۋە! بەۋ شىۋە ئەۋ مەندالە ۋا دىزانى، يان ۋا بىر دەكەۋە، كە لەدارەكە دەكەۋىتە خۋارەۋە، بەرەۋ ئەۋە دەرۋات، كە ئەۋە بىكات، لەبەر ئەۋە باشتر ۋاپە وشەۋ شىۋازى ئەرىتى بەكار بەيىن، (باش خۇت بە دارەكەۋە بگرە) (بىرلەۋە بەكرەۋە، كە ئەنجامى دەمەيت)!

دەيان ھەل لە بەردەستدان؛ بۇئەۋى ئەمە بەكەيت بەشۋىمەكى راست، لە برى ئەۋى بلىيت؛ (لەبەردەم ئۆتۈمبىلەكانەۋە مەرۋ) زۇر ناسانترۋ باشترە بلىيت؛ (لەسەر شۋىستەكەۋە لە نىزىكەۋە بىرۋ) بەم شىۋىمەش، مەندال دىزانىت (دەيى چى بىكات)، نەك ئەۋى كە (نابى بىكات).

تۆ وزە كەلەكەبوۋەكان خالى دەكەيتەۋە:

ھۆكارەكانى ئەمە ۋوون، كاتىك ۋوۋبەرۋى گۇشار دەيىنەۋە بە ھەر ۋىگەيەك بىت، توۋشى شىپرەۋى جەستەيىمان دەكاتو ئەمەش پىۋىستى بە خالىكرىنەۋە ھەيە.

• لەم ھالەتەدا، بەراستى ھەست بەباشى دەكەين، كاتىك بەتۈندى ھىرش بەرىن بۇ كەسىك، جا بە وشە بىت، يان بە كىردەۋە. • مەندالانىش زىاتر لە ھەموو كەسىك بەدەست ئەمەۋە دەنالىن؛ لەبەرئەۋى ۋىشتى جامى توۋرەۋى بەسەر ئەۋاندا ناسانترە، ۈك لەۋى ۋوۋبەرۋى ھاۋسەر، يان بەرۋىبەرى كارەكەت، يان ھەرەكەسىكى تر بىيەۋە، زۇر گىرگە بىر بەكەيتەۋە؛ مەن ھەست بە شەۋزانو گۇشار دەكە! بەراستى مەن لە كى توۋرەم؟ ئەۋ ھەۋانەۋىيە كە لە دەرمنجامى ھىرشبىردەكەۋە بۆت درووست دەيىت، زۇر گوتە؛ لەبەرئەۋى مەندالەكەت لە دەرمنجامى ئەمەدا، ۋىگەيەكى خراپتر دەگرىتە بەر، گەر باسەكەش بەم جۆرە بىت؛ كەۋاتە؛ پىۋىستە بگەرىت بىدۋى ۋىگەيەكى سەلامەت بۇ بەتالكرىنەۋى جامى توۋرەيىت.

دەتۋانى بارگرۋى شەرزەۋى بە دوو ۋىگە لەناۋ بەرىت؛

۱- لەۋىگە ئەنجامدانى كارىكى بەھىزەۋە، ۈك بەتۈندى بەمفەرشداكىشان ۋاكرىنەۋى لە تەپۋتۇز، يان ئەنجامدانى كارىكى دىارىكراۋ، يان ۋىشتى خىرا، ئەمەش كارىكى كەۋو بچوۋك نىيە، ژىانى زۇرۋىك لە مەندالان ۋىگار كراۋە لەۋىگە بەندكرىنى لە ۋوۋرى نوۋستەكەيدا، لە كاتىكدا باۋكى ھەلچوۋ ماۋىيەكى دوۋرۋىز دەرپرېت؛ بۇئەۋى نارام بىيەۋە.

۲- لەناۋبىردى بارگرۋى لەۋىگە قەكرىن لەگەل ھاۋىكەتەۋە، يان لەۋىگە بەئەنجامگەيانىنى جالاكىيەكى دىارىكراۋە، ۈك، ۋىرۋىش، يان شىلان بۇ ۋىگاركرىنى جەستەم لەۋ بارگرۋىيە.

• لە كۇتايىدا ئەۋى لەسەرەتە، ئەۋىيە؛ گىرگى بە خۇت بەدەيت، بە ھىندە گىرگىدانىت بە مەندالەكانت، لە راستىدا تۆ زىاتر خزمەتى مەندالەكانت دەكەيت، گەر ۋۇزانە كاتىك دىارى

سەرت ھەلپەر، دىزانىم يەكەم رۇز سەختىرىنە، يەكەم ھەنگاۋ، يەكەم بوۋىرى، يەكەم كار، يەكەم لەخۇبوردىنە. دىزانىم ھىچ كات ۋا بىرت نەدەردەدە، دۋاى زانكۇ، بىيىت بە دەستگىر، دىزانىم ھىشتا دىزايىنى جەلەكانى زانكۇت تىك نەجوۋە، ھىشتا خۇبەگرىگ زاننىو شەرمەت بېسىنۋورە، دىزانىم لەناخى دلەۋە ناتوانىت، بەلام بېروا بىكە ھەردەمىت بىتوانىت، ئىمە پىۋىستىمان بە پارمىيە، لەبىرى بىكە، كاتىك ھاورپىكانت دەمىنىت، جەند شەرمەزار دەمىت، ھەرنىستە بىر بىكەردە، تۇ دەبىت شىكىكى باش بىرۋىشەيت، سەبى زوۋ لەخەۋ ھەستە، ھىۋادارم شوپىنىكى باش لە بازار بىدۇزىتەۋە، كەلۈپەلەكانتى لى دابىنىتو نىزى زىادەردىنى رۇزى بىخۋىنە.

سەرت بلىند بىكە، ھىچ كاتىك شەرم نىيە، تۇ كە ھەموو سنوۋرەكانى رەۋىشت پاراستوۋە، كاتىك رېگە نادەيت چاۋەكانت شىكۋى ھىچ خاتوونىك بىكىنىت، ھىچ شىكۋى جىگەى شەرم نىيە.

رۇزەكە تەۋاۋ بوۋ، دەمىنى ھىچ نەفرۋىشتوۋە، ھەردەمزانى، مەن لەھىچ شىكىكا باش نەبوۋم. نا، ۋا مەل، ئەمە يەكەم سەركەۋىتە، بوۋىرى يەكەم ھەنگاۋى سەركەۋىتە، بەردەۋام بە، تۇ دەتوانىت بىيىت بە ھىچكارىك، كە جىگەى رېزى بازارو مەمانەى خەلگى بىت، دەتوانىت سامانىك كۇ بىكەيتەۋە، كە ھىچ كات بىرت لى نەكەردوۋەتەۋە، بەلام ھەمىشە لەبىرت بىت، پلانى سەرنىچاكتىش دابىنى بۇ كار، بۇ ھىۋىشتىن. بوۋىستە، سەبى كە چوۋىتە دەردە، كىتەبەكەت بىر نەجىت، نەك ۋەك نەمىرۇ ھىچ شىكىك نەفرۋىشەيت، چار چار بىخۋىنەردە، با دوۋ ۋەشە فىر بىيىت، لەبىرت بىت، تەمانەت نەگەر بىيىت بە خاۋىنى زۇرتىرىن سامان، ھىشتا پىۋىستىت بە زانستە، دىزانىت، ئىمە لە ۋلاتىكداين،

ئەۋەى زانستى ھەيە، پارەى نىيە، ئەۋەشى پارەى ھەيە، زانستى نىيە، تۇ ھەۋل بىدەۋ ھەردوۋىكان بەدەست بەيىنە، ئىمە پىۋىستىمان بە ھەردوۋىكانە؛ تا بىيىنە خاۋىنى بېرىار.

خەم مەخۇ؛ قەيرانەكان كۇتايى دىت، مەن ۋا بىر دەكەمەۋە، ھەر ۋلاتىك خەلگەكەى رۇشنىبىر بىت، قەيران، باشتىرىن ھۇكارە بۇ داھىيان؛ چۈنكە ھەموۋ، بىر لەجۇرى تازەى كاركرىن دەكەنەۋە، نەك ۋەستان. مەبەستەم ئەۋەپە تۇ دەتوانىت، ھەستى قەيران لە خۇتدا توۋشى شىرپەنچە بىكەيت، دواتر ۋازى لى بەيىنە، ئاگادار بە دەمرانى نەكەيت، خۇى دەمرىت، شىرپەنچەى قەيرانەكانى ئىمە، ھىۋاۋ نىزايە، بەردەۋام بەكارىيان بەيىنە. ئىستەش سەبىرى شتەكانت بىكە، جەند دانەت فرۋىشتوۋە، دە دانە، دە كىلۇ، دە دەرزەن، نا، ھەزارانت فرۋىشتوۋە، دەمىنى، ھەۋلەكانت، سنوۋرى قەيرانىيان شكاند.

ئىستە كە دەلىيت؛ چىز لە مامەلەكرىن لەگەل خەلگىدا دەمىنە، دەلىلى كارەكەم خۇش دەۋىت، بىر لە يەكەم رۇزىت بىكەردە، پىنچ سال بىش ئىستە، ئەۋ كات ھەموۋ لە گەرمەى قەيراندا بوۋىن، تۇ شەرمەت دەكرىد لە ھاورپىكانت، بوۋىرى كاركرىن نەبوۋ، دىزانى ئەۋ ھاورپىكانى كە شەرمەت لى دەكرىن، ئىستەش تا نىۋىرۇ دەخەۋن، ئەۋەنە راھاتوۋن بە شىكىست، ھەستى سەركەۋىتىيان بىر چوۋەتەۋە. دەمىنى بوۋىرىيەكەت چ موعجىزەمەكى لى دەرجوۋە، دىزانىت ئەۋ ھەستەى، كە لەۋپەرى شىكىستدا، بەدۋاى باشتىرىنەۋەپە، لە ھەموۋ كەسىكدا ھەيە، ئەى كەۋاتە؛ بۇ خەلگى ناتوانى، يەكەمەۋ باشتىرىن بىن؟ بەرپىزىم، زۇر سادەۋ بىگومان؛ چۈنكە چاۋىيان لە خەلگىيەۋ بوۋىر نىن.

بوۋىر بە

سايە سەرگەتى

نىگار كىشى بەخشندە

جاران گۆشتيان بۇ نانپىرېت، كاتىك پىرسىپارىيان لە ھۆكارەكەى
كرد، گوتى: نىگار كىشە بەتەمەنەكە ھەموو مانگىك پىرېك
پارەى بۇ دەناردىم؛ بۇئەۋەى گۆشت بەخۇرايى بىتىرم بۇ مالە
ھەزارەكان، ئەو مردو كارد خىرەكەشى ومستا!

خەلكى گوندەكە توۋشى شۆك بوون، ئىنجا زانىيان چ
ستەمىكىيان لە كابراى نىگار كىش كىردوۋە، بەتايەتەى ئەو
كاتەى كە نەخۇش بوو، ئەمان تەننەت نامادە نەبوون
سەردانىكىشى بىكەن، بەھۇى نەزانىو پىپاردانىكى ھەلەۋە،
بەھۇى پىروپاگەندەيەكى بىيەنەماۋە!

ھەندىك كەس گومانى خراب دەيەن، ۋەھەندىكى
تريش گومانى باش، بەلام ھەموو ئەمانە، نە سوود، نە
زىيان ناگەيەن گىرنگ خودى راستەقىنەى كەسەكەو ئەۋەى
خوداى گەۋرە لەبارەى دەيزانىت.

مەبەست لەم چىرۆكە ئەۋەيە پىپارمەدە بەسەرەكەسدا
بەھۇى ئەۋەى تۆ لىي دەيىنى، لەۋانەيە چەندىن شتى تر
ھەيىت، لە ژيانىدا تۆ لىي بەناگا نەبىت، ئەگەر بىپازانىت،
لە پىپارەكەت پەشىمان دەيىتەۋە.

سەرچاۋە topstories لە instagram

نىگار كىشىكى بەتەمەنى دەستەنگىن لە گوندىكە دەرزا،
ۋىنەى زۆر جوانى دەكىشاۋ بە پارەيەكى باش دەيفرۇشتەنەۋە،
رۆژىك لە رۆژان ھەزارىك كە لە ھەمان گوند دەرزا، ھات
بۇ لاي و پىي گوت: تۆ بەھۇى فرۇشتەنەۋەى نىگارەكانت
پارەيەكى زۆرت دەست دەكەۋىت، بۇچى پارەيتى ھەزارانى
ھاۋگوندەكەى خۇت نادەيت؟ سەپىرى گۆشتفرۇشەكە بىكە،
ھەرچەند كەسكى دەۋلەمەند نىيە، لەگەل ئەۋەشدا ھەموو
رۆژىك گۆشت بەسەر ھەزارانى گوندەكەمان دابەش دەكات،
نىگار كىشەكە زەردەخەنەيەكى كردو ھىچى نەگوت، پىاۋە
ھەزارەكە بەتۋورەيەۋە نىگار كىشەكەى بەچى ھىشتو لە
گوندەكەدا پىروپاگەندەى ئەۋەى كرد، نىگار كىشەكە پىاۋىكى
دەۋلەمەندەو لەگەل ئەۋەشدا پىزىلەو پارەيتى ھىچ
كەسكى ھەزار نادەت، خەلكەكەش نەفەرتيان لى دەكردو
لۆمەيان دەكرد.

باش ماۋىيەك كابراى نىگار كىش نەخۇش كەۋت، ھىچ
كەسكى گىرنگى پى نەدەداۋ تەننەت نامادە نەبوون سەردانىشى
بىكەن، ھەر بەتەنىابوو، تا مرد... چەندىن رۆژ تىپەپىرى
خەلكى گوندەكە تىپىنى ئەۋەيان كرد، گۆشتفرۇشەكە ۋەك

ۋ. بىگەرد فارس

و: کارزان محمود

دایکی من له دایکی تۆ دوله مەندتره!

منداله ههزاره كەش له وهلامی هاورێكەیدا گوتی: دایکی من بەدەستە رەنگینەكانی خۆی، باشتەری خۆشتەری و بەتامترین خواردنمان بۆ درووست دەكاتو نامادەى دەكات.. هەر خۆشی چاودێری و ناگاداریمان دەكات، كاتێك نەخۆش و بێزار دەبین، خۆی پێداچوونەوهی وانهكانی قوتابخانەمان پێ دەكات.. خۆشەویستییهكەى ئەوپەڕى دولەمەندییه بۆمان بەسماه.. دایكى من.. ئەو خواردنەى لەئێمه زیاد دەبێت، دەبخوات، دواى ئەوهى دەزانیت كەئێمه تێربووین! نانی تازە دەداتە ئێمه و خۆى نانی كۆن دەخوات! كاتێكیش كە نەخۆش دەكهوین، خۆى چارەمان دەكات.. خۆى بەرگی كۆنە دەپۆشێت.. بەلام بەرگی نوێ بۆ ئێمه دەكرێت! كەواتە، بـیـوـورە هاورێم دایكى من، له دایكى تۆ دولەمەندتره!

خواطر وحكم وعبر / احمد الشقيري

مندالێكى دایكو باوك دولەمەند، لەقوتابخانە لەگەڵ هاورێ ههزاره كەیدا، كەوتە گفتووگۆو بەهاورێكەى گوت: دایكم خزمەتكارێكى نوێ بۆگرتووین، تاجاودێریمان بكات، كاتێك دایكم لەسەر كارەو لەمال نییه... دایكم تازمەتازە چێشتلێنەرێكى نوێ بۆ بەكرێ گرتووین؛ بۆنەوهى خۆشتەری و بەتامترین خواردنمان بۆ نامادە بكات.. لەبەرئەوه دایكى من، له دایكى تۆ دولەمەندتره! دایكم پەرستارێكى بۆ گرتووین؛ تا كاتێك نەخۆش دەكهوین، چاودێریمان بكاتو ناگادارى تەندرووستیمان بێت.. ديسانەوه بۆیه دایكى من، له دایكى تۆ دولەمەندتره! دایكم مامۆستایهكى نوێى بۆ گرتووین؛ تا ئەو وانانەى كە فێرى نەبووین، بۆمانى شىكار بكاتو تێمان بگهیهنیت.. كەواتە: دایكى من، له دایكى تۆ دولەمەندتره!

تا کوتایى ئارام بگره، پهنگه دواستى
چاوه روانى موعجيزه درووست بکات

و.له فارسيه وه: زريان محمود

توی؟!

دواى ماويمهك پيدمڼگى، مهنسور گوټى: تازه
ومرگير اوپت؟!

ژاله به ناماژی بهئی، سهری راوشاند.

مهنسوورو ژاله دواى چهند سالتك، چهند خوله كيكيان
پنكهوه به سمر بردو قسه يان كرد، نهوش كونه درمختى
هاورپه تياني ژياندموه.

له وړوڅه به دواوه، ژاله له کوليزه گه ی مهنسور دهیځونډ،
جاربوار له گڼل مهنسور په کتريان د مېنۍ و به ديداري
په گدی، خه مه گانيان د مړه ويېه وه، ساته گانی منداليان
به بېر دهاته وه، له ناخه وه حمزيان ده گرد، دووبارو له
گه ورمېووندا له په کتر نزيك بېنه وه، هاوشيوه ی مندالی،
به لام هم جاره له دوو مالدا نا، به لکو له ژير سي بهری مائیکي
خنجیلانده ا..

مه‌نسور ورده ورده له رۆژدگانی کۆتایی زانکۆ نزیك دهبوووه، له‌بەر ئەمەش زۆر نارەحمت بوو؛ چونکه نێتر نه‌یده‌توانی وەكو جارێ، ژاله ببینیت. له‌بەرئەوه هەر که زانکۆی ته‌واو کرد، پێشنیاری هاوسەرگیری دا به ژاله. ژاله‌ش به‌ی جێهێندوچوون داواکه‌ی قه‌بوول کرد. له‌ ماوه‌ی پێنج

زآلهو مهنسوور ههشت سالى تمههنى منداليان پښكوه بهسمر بردبوو. ئهوان دراوسينى ديواربهديوارى پهكترى بوون، بهلام بههؤى مايهپووچبوونى باوكى زآلهو، مالى زآله لهو شاره نهامان و باوكى بؤ دانهوى ههزمكانى، خانوومكانى فرؤشتو گهرايهوه بؤ شارمكهى خؤيان.

دواى پويشتنى مالى زاله، مهنسوور زور بيتاهمت بوو،
ئاخر نهو باشتريه هاوړي ياريكردنى لهدمست دابوو.
چمند ساليك بمسمر نهو وودوداونهدا تيپهري كرد،
مهنسوور له كولنزي پاسا ورمگيرا.

دووسې پوځو، که بارانيکی ژور دمباری. مهنسور له
که ناری پهنجره که دا ومستانوو، سهیری نه ووتابیانای
دمکرد، که لهبر بارانه که به خیرایی دهاتن، بولای دمرگای
هاتنه ژور ووهی زانکو. مهنسور که هر بهر د وام بوو
له سهیر کردن له ناکاوا وشک بوو. باومړی نه دمکرد، تو بلایی
نه وه ژاله بیت، که دهاته ناو زانکو وه.

مەنسۇر بەختىرايى خۇي گەياندە لاي دەرگاي ھاتتە
ژورومۇي زانكۆۋ سلاۋى لە ژالە گرد، پىش ئومۇي بە
تەۋاۋىيىتە ژورومۇ.

ژاله بهدمنگی بهرز گوتی: نهی خودایه گیان، مهنسوور نهوه

مانگدا ھەموو ئامادەسازىيەك بۇ مەراسىمى ھاسەرگىرى تەۋاۋ بوو، پۇشتىنە ناۋ ھەفەسى زىپىنى ھاسەرپىتيەۋە. ژيانىكى خەۋنئاسايان ھەبوو، ژيانىك كە ھەموو دەۋرۋەريان ھەسرەتيان بۇ دەخواست. پارە، ئۆتۈمبىلى ئاخىرىن مۇدىل، مالى جوان، كارى باش، پەقتارى جوانو لىكتىگەشتىن ۋە ھەموۋشى گىرگىر عىشقىكى گەۋرە، كە مالى ئەم دوو ھاسەرە خۇشەختەى گەرمتەر دەكرد. بەلام خۇشەختىن ئەم دوو ھاسەرەى زۇرى نەخپاندا، لە پۇژىكى گەرمى ھاۋىندا، ژالە تايەكى زۇر توندى گرت. مەنسور، ژالەى بۇ چەندىن نەخۇشخانەى جياۋاز بىرد، بەلام ھەموو پىزىشكەكان لە ئاست چارەسەرگىرندىدا دەستەۋسان بوون. ئاخىر نەخۇشپىيەكەى ژالە، زۇر نامۇ بوو. دۋاى ماۋىيەك تايەكەى ژالە تەۋاۋبوو پۇشت، بەلام لەگەل خۇيدا زمانو چاۋەكانى ژالەى بىردو ژالەى كۆپرو لال كىرد... مەنسور چەندجار ژالەى بىردە دەروەى ۋلات، بە مەبەستى چارەسەر، بەلام ھەر بى ئەنجام بوو. دۋاى ئەو پۈۋدۈۋە، مەنسور ھەۋلى دەدا ھەموو كاتى پشوو، بىكارىيەكانى تايەت بىكات بە ژالەۋە. چەندىن كاتىمىر كىتىپى بۇ دەخۇندەۋە، قسەى بۇ دەكرد لەبارەى ناپندەى گەشو ئەو كاتەى كە دەبىتە دايك. بەلام دۋاى چەند مانگىك پەقتارى مەنسور گۇرراۋ تاقەتى ئەو ژيانە بىدەنگو كۆپردى نەما، لەبەرئەۋە ۋرە ۋرە بىرى تەلاقدانى ژالە لە مىشكىدا چەكەرى دەكرد!!! سەرەتا مەنسور بەرھەستى ئەم بىرگىرەنەۋىيەى كىرد، بەلام دۋاى ماۋىيەك خۇى دا بەدەستەۋەۋە بىپارى دا، كە ژالە تەلاق بدات. ھەلبەتە لەم نىۋانەدا، لە ھاندانى مەنسور بۇ تەلاقدانى ژالە، دايكو خوشكەكانى مەنسورپىش پۇلىكى زۇريان ھەبوو. نىتر مەنسور گىرنگى بە ژالە نەدەداۋ دۋاى ھاتنەۋەى لە كار راستەۋخۇ دەچوۋ بۇ ژوۋرەكەى. تەننەت جارى ۋا ھەبوو، دوو ھەتا سى پۇژ، لەگەل ژالەدا قسەى نەدەكرد! شەۋىكىان كە مەنسور ژالە خەرىكى نانخاردن بوون، مەنسور دۋاى ئەملاۋ ئەملاۋ پىشەكپىيەك گوتى: ژالە من دەمەۋىت شىكت بى بلىم. ژالە دەستى لە خواردن ھەلگىرتو چاۋمىروان بوو، كە مەنسور قسەكەى بىكات... مەنسور گوتى: من نىتر نامەۋىت درىژە بەم ژيانە بىدم، واتە: باشتر ۋايە بلىم: نىتر ناتوانم. دەمەۋىت تەلاقت بىدمو مەرمىيەكەت... لەم كاتەدا ژالە پەنجەى بە نىشانەى سكوت خستە سەر لىۋى بە نامازەى سەر پىشنىازى تەلاھەكەى قەبۈل كىرد. دۋاى چەند پۇژىك ژالەۋ مەنسور بەمەبەستى جىابوۋنەۋە لە يەكترى، لەو دادگايە بوون كە ماۋىيەكى كەم

لەۋەۋ پىش، ھەر لەۋى بوون بە ھەلال ۋە مەھرەمى يەكترى. مەنسور ژالە لە دادگا ھاتنە دەروەۋە لە پۈۋى ياساپىيەۋە لە يەكترى جىابوۋنەۋە. ھەرلەۋى مەنسور پالى دا بەدەختىكەۋەۋە ھەناسەيەكى قوۋلى ھەلگىشا. كاتىك ژالە دەۋىست بىروات، لىتى پۇشتە پىشەۋەۋە دۋاى لىكرد كە ھەتا مالى دايكى بىگەيەنەت. بەلام بەشۋەمىيەكى چاۋمىروانەكرەۋ ژالە گوتى: پىۋىست ناكات خۇم دەپۇم. دواتر گالۇكى ناپىنايى فرىداۋ پۇشت. مەنسور بە ھەپەساۋىيەۋە، ھەر سەپرى ژالەى دەكرد. ژالە ھەم قسەى دەكرد ھەم دەپىنى. مەنسور سەرى لى شىۋابوۋ، نەيدىزانى كە بۇچى ژالە ئەم يارىيەى لەگەلدا كىردوۋە. بەدەنگى بەرز ھاۋارى كىردو گوتى: خۇ من عاشقت بووم، بۇچى يارىت لەگەلدا كىردم؟! مەنسور بەتۈۋەپىيەۋە سۋارى ئۆتۈمبىلەكەى بوو، پۇشت بۇ لاي پىزىشكەكەى ژالە. كاتىك گەشتە كلىنكەكەى، راستەۋخۇ پۇشتە ژوۋرەۋە يەخەى پىزىشكەكەى گرتو گوتى: پىۋاى ناپاك، من ج زىيانىك بە تۇ گەياندبوو؟ پىزىشكەكە لە كاتىكدا كە ھەۋلى دەدا دەستى مەنسور بە يەخەكەيەۋە لاپبات، دۋاى لە مەنسور كىرد، كەمىك نارام بىيتەۋە. دۋاى ئەۋەى كە مەنسور نارام بوۋەۋە، پىزىشكەكە دۋاى لە مەنسور كىرد. كە بۇى باس بىكات. كاتىك مەنسور ھەموو بەسەرھاتى جىابوۋنەۋەى لەگەل ژالەدا گىرپايەۋە، پىزىشكەكە سەرى پەژارەى راۋەشانىدو گوتى: ھاسەرەكەى تۇ بەراستى كۆپرو لال بوۋبوو. بەلام مانگىك لەمەۋ پىش ۋرە ۋرە خەرىك بوو تۋاناي بىنايىۋ قسەكرەنى بەدەست دەپنايەۋە. سى پۇژ پىش نىستا، بەتەۋاۋى چاكبوۋىيەۋەۋە ۋەكوۋ پىشتىرى لىتاتەۋە. ھەر بەو شىۋەمىيە كە نىمە، بۇ نەخۇشپىيەكەى ھىچ قسەيەكەم پى نەبوو، بۇ چاكبوۋنەۋەۋەۋە دىسانەۋە ھىچ قسەيەكەم نىيە. چاكبوۋنەۋەى ئەو موعجىزەمىك بوو. مەنسور پەرىيە ناۋ قسەى پىزىشكەكەۋەۋە گوتى: ئەى بۇچى ھىچى بە من نەگوت؟ پىزىشكەكە گوتى: ئەو دەۋىست سالىرپۇژى لەدايكبوۋنەكەت ئەو ھەۋالە خۇشەت پى بلىت. مەنسور دەستەكانى گرتن بە پوخسارىيەۋەۋە بەپىدەنگى دەستى كىرد بە ئەشك پۇژاندن، ئاخىر پۇژى دواتر، سالىرپۇژى لەدايكبوۋنەكەى بوو... لەبەر خۇيەۋە گوتى... خۇزگە تا كۇتايى نارامم بىگرتايە، بەدلىنايىيەۋە بە ئەنجامى باش دەگەيشتەم، ئەۋەتا كۇتا ساتى چاۋمىروانى موعجىزەى كىرد...

ئىسماعىل ھەممە

جەلىل مۇھەممەد رىياخ

مروڭچىك لىۋانلىقو لە نەزاھەتو مەردايەتى

لە رېڭاي نىۋان تەۋرىز پەزايە، لە گارساتىكى نەخۋازراۋى ئۆتۈمۈبىلدا ھاورى لەگەل دۆستىكى خۇشەۋىستى، بەناۋى (خوسىن سەلىم رەسول) دانىشتوۋى رانىە لە كوردستانى باشۋور گيان لەدەست دەدەن.

ئەمما ئەۋەدى سەرنجى مەنى پاكىشاۋ ھانى دام لەۋ چەند پەيغەدا شتىك بلىم، نە جوانى پوۋكارى، نە زامانپاراۋى، نە بىرونامەۋ، نەقەدو قىياقەى نىيە، بەلكو كۆمەللىك پەفتارو ھەلۋىستى ھىندە ھەستىزۋىنۋ خەندەنامىزىن، كەلەم رۇڭگارى خۇبەرستىۋ بوۋدەلەيىدە، دەگمەنەۋ جىي لەسەر ۋەستانە!!

جەلىلى مۇھەممەدىان مىراتىكى ھىندە گەۋرەى لە مروڭدۆستى جىيەشتوۋە، لەنىۋ دۆستو ناسياۋانى سنوۋرى

جەلىل مەلا ئەھمەد ناسراۋ بە (جەلىلى مۇھەممەدىان) لە سالى ۱۹۶۶ لە ئاۋايى (ۋاۋان) نىزىك لە شارى سەردەشت لە خۇرەھەلاتى كوردستان، لە باۋەشى خىزانىكى زەھمەتكىشۋ ئايىنپەرۋەر، چاۋى گەشى بەم دونىايە ھەلۋىناۋە، تاقانەيىۋ كۇچى زوۋۋادەى باۋكىۋ نەركى ژيانى پەرسۋى خىزانەگەى، ھەر زوۋ بەھارى ژيانى قاقەر دىكەنۋ لە نىۋمىرپى سەۋادخۋازىدا، پەرسى لى دەپىرۋ دەپىن بە رېڭر لە تەۋاۋكردنى قۇناغەكانى خۋىندىدا.

دواتر لە تەمەننىكى ھەرىكىدا، شانى مەردايەتى دەداتە بەر زەھمەتو نارەھەتتەيەكانى ژيانۋ سەربەرزانە بۇ ژيان ۋەپى دىكەۋى، لە نىۋ شىرىتى ژيانىشى، زۇر بىدەنگانە موعجىزە دەخولقېنىت، دواتر لە ئىۋارەى رۇزى (۲۰۱۵/۱۲/۲۷)

ھەردوو شارى سەردەشتو پىرانشار، بىگرە ئەولاتىش، نىشتىمانى پىاۋەتى ئەو خۇي پىئ نەگىراۋەدە لە نىو ھاۋرپىيانو خىزمانى باشووريش، ۋەك مانگى جۋاردە، بە ئاسمانەۋە درەۋشاۋەتمەۋە پەنجەي بۇ راكىشراۋە!

پىاۋىكى ھىندە بىزە لەسەر لىئو، لىۋانلىو لە ھىۋا، پىراۋپ لە مشوور، لە پىاۋەتى، بالا ئالا! چۈنكە زۇر رەقى لە گرگىنى ۋەزەمى بوو، نىۋانى لەگەل بوۋدەلەيىو چىروۋكى خۇش نەبوو، بە بىنىنى نەشئە دەگىرتى ۋەلەدەپراپەۋەدە بىلاۋت دەكرد، بىزانىيە نىگەرانى خۇي لە گىلى نەدەداۋ نەدەبوو بەكەپەي شەربەت، ۋەك دەروونناسىك دەستى دەگىرتى پىاسەيەكى پىادە، ياخود بەسۋارى ئۇتۇمبىلە مۈتەۋازىيەكەي شوپىنىكى دىگىر بىگرە ھاتەم!

لە دىۋەخانەكەشى كاتو زەمانى بۇ نەبوو، مېۋاندارى ئىبىراھىمىيەنە بوو، ئەم كەلەمەردە، لە كاتى سەرقالىشدا زەنگە بۇ لىدەبا، بۇ ھەر كارىك، يان كىشەيەك، ھەرگىز نەبوۋەدە نەگىتۋە كارم ھەيە، بەگىرەفانپىرى بە باخەلخالى، نەبوۋەدە نەمبىنىۋە بىل نىيە، ئايىندە پاشەپۇۋو لەسەرپەكەدانان لاي ئەو بوۋنى نەبوو، لە يارمەتى دەستبارگىرتى خەلگى نىزىك دوور، صالحو تالىج، كوردو عەجەم، بە شەۋ، بە پۇۋ، ۋەختى كارو كاتى پىشوو، نەخىرو نا، لاي ئەو نەبوو، لە رى، لە خىيابان، ھىندەي گەۋرە سىلاۋيان لى دەكرد زۇر پىتر مىندالان، كاڭ جەلىل كاڭ جەلىليان بوو! ھىندەي پىاۋە سادەكان ماجىيان دەكرد، بارتەقا زىاتىر ۋەزىفەدارەكان دەستيان بۇ بەسىنگەۋە دەگىرت!

ئەم زاتە ناۋازەيە لە ساتەۋەختى كۆرەۋەكەدا، دىيان مالى كوردى باشوورى گىرتە ئەستۋو ھەمۋانى ھەۋاندەۋە! جىگەي سەرنجە، لە ئىۋارەيەكى درەنگۈەختدا لە خىزمەت دىكتۇر عەبدولقادرى مامۇستاي گوند، بەدەم نانخوردن لەگەل ھەقىكانىدا، ھەمۋوى ئەم گوندە يەكسانە بەكاڭ جەلىل، ۋا چاكە لە جىياتى (ۋاۋان) بىگوتىرەت جەلىلئاۋا!!

ئەم پىاۋە دەگەنە، خاكىش شانازى پىۋە دەكرد، ھەر خەرىكى سەۋزىكرەن چاندن بوو، بۇ خەلگ بۇ خۇيش، بۇ خوشكانى، لە ھەلچىنىنى ھەۋزى گوندىش سۈپەرمان بوو! زۇر لەشسۈۋك بوو، ۋەك ھەلۋوك، ۋەك بروسك، ھاجىك لە گوند بۇ زىانكرەن، ھەۋت ھەنگاۋىش نىزىك لە بىمارستانەكان لە رەزايە لە تاران، بۇ نەخۇش ۋەكەسەسەكان! ھۇ پىاۋە مەردەكە، ئەي كۈرە جەربەزەكە، زىتەلە، سىنساۋەكە! تۇ بۇ ئەۋەندە خۇشەۋىست بوۋى! لە بىرتە پىم گوتى: توۋبى خودا ھەلە نەكەي، دونيا كارت تى نەكا! رۋوت تىكرەدم سوور ھەلگەرايت، گوتت: مەگەر شىتىك بوۋە! گوتم: نەخىر، بەلام بەخودا زۇر خۇش دەۋىتت، زۇر دىلم پىۋەي زۇر! تۇ زۇر باشت ھىناۋەدە زۇر گەۋرەي لام، ھىندەي ھەزى يەققوب بۇ يوسىفەكەي، ھەزم لىتە،

ھىندەي لىۋى وشك بۇ ناۋ، سۈيەم بۇتە، ھىندەي بەھار بۇ نىرگىز، ھەۋدالەم، جەنابى پىاۋ، ھوتت بىدەم ئۇقرە نابەم، توخودا نەرووشىتت، نەكەي بىدۇرپىت! ئاخىر بۇ نا؟ تۇ لە سىنەتدا دلى مىنداللىكى بەرىت لى رۋاۋە، لە نىۋ تۇپە گولى كەللەي سەرى موبارەكت، ئەشكى عەشق تىك تىك دىلۋە دەكا، خەمى ھەزار، گولەگەنەم بۇ نەداران، بۇ برسسىيەكان قامەت دەكا! ئاخىر بۇ نا؟ خۇ تۇ بوغزەت لە ئەۋىن مارە دەكرد! بە باقەۋ باۋەش، كەرامەتى دىزراۋى ئافرىتە تەسلىم دەكرەدەۋ! ئاخىر ئەۋ كاتەي گەج بۇنى ئاردى دەداۋ تامى گۇشتىش لەبىر كرابوو، نەتەشتت ھەمە مەلەي بىكەس پەكى بىكەۋىتە لەناۋ جەرگەي مالىكەت كىرتە باپىرەي بىكەۋەكانت، لە سەرمەي بىنازى ۋەۋورى ھىراقى عەزىزانى قوتارت كىرد، ۋام زانى خالۋتە! گوتت: ھەرق ناكا، مەۋف مەۋفە!!

ھۇ پىاۋە ئالتوۋنىيەكە، ھەي مەردۋە ناۋازەكە، ئەي نەۋنەي نەۋنەكان، ئىمە ھەمۋومان ھەرزدارى تۇين، بە كۈچى تۇ ھەمۋانت ھەتتو، خامۇش خامۇش، ۋەك بەفرەكەي سەرگۈرەكەت، مالى تازەكەت كىشومات، دەست لەسەر سىنگ، رۋو لە ئاسمان ۋاقۇرماۋىن، تىرپاماۋىن!

لە ئىستادا دەفرەكەي مىن بى جەلىلەۋ چاۋ دەگىرپىن كەسى تامى كاڭ جەلىل بىدا، زۇر سۈيەمانەۋ چاۋ دەگىرپىن بۇ جەلىل، بەلام ئەي دۇست، بە خودا نە فرمىسك دەرقەتت دىۋ نە گىريان پەكى پى دەكەۋى! كۆپىيەكەت جارى ۋنەۋ چاۋەپىن خوداى جەلىل جەبىبار، خوداى پىمىھرو رەھمان، سىپوۋرى تەسەللامان بىدات! ئىۋەش ئەي ناۋايى ۋاۋان، نەلاس، رەبەت، ئەي ھەمۋو گوندو لادىكانى باۋەش رەنگىنى سەردەشتو پىرانشار، ئىۋە سەربەرزىن بە چەندىن نەۋنەي جەلىلەكان، ئەرى گەلۇ...

رۇشنىفكران ۋە ئۇستادەكان، زاناۋ مېزەپەفرىنەكان، ھۇ لاۋە خۈنىگەرمەكان، رىگە نەدەن ھەتىۋىبار بىن، سىروۋشى جۋانى ئىۋە، شەپۇلى پىرىلەۋ مەرىفەي ئىۋە، كارخانەي ھەۋل ھىمەتتى ئىۋە، توخى مىسەدان جەلىلى ھەلگىرتوۋە، دەخىل نەكەن، ماتەم بىن، ۋلات ئەمانەتى ئىۋەپەۋ زۇر نازدارە نازى مەخەن، گەر ئىۋە ھەبىن، ئاسمان ھەم خۇرى ھەلگىرتوۋە ھەم ناۋى ھەياتى پىيە!

دۋاجار ئەي دۇستانى خودا، عاشقانى رىبازەكەي پەيامبەر، ھاۋرپىيانى جەلىلى مۈھەممەدىيان؟! پىتان رادەگەيەنەم لە ئىستادا ئەدرەسەكەي كاڭە جەلىل گۇراۋە، جاران كە لە سەنتەرى ناۋايى لە خىزمەتتەندابوو، ئىستا لە دەروازەي گوند، لەبىن داربەپروۋەكە، نىزىك بە جادەكە، لەسەر لاي راست راكشاۋە دەست لەسەر سىنگ، دوور دەروانىۋ ئىستاش ھەر خۇشەۋىستى پەخش دەكاۋ چاۋەروانى نىزى پاك ۋە سەلامى دارە ھەۋمى مۈمىنەكەي ئىۋە دەكاتا!!

ھاۋدەمى رۇح

كەرىمانى

ئىدى رۇح بۇ ھەمىشە ئاۋىزنى دەپتە!

شەۋ دەكشىم شەۋنخونى بىخەۋى

رۇز دەكشىم دەردى داخى بىلەۋى مېمن

بە ھاۋدەمى ئەۋ، دەگەيتە ئۆزۈڭنى دۇنيانى سەۋادەتو

ھەمىشەبەھارى تەمەن!

لەۋىر سابىتى مېھرى ئەۋدا، شەۋى شەۋى بەھەشت،

گۈلۈپۈرۈڭنى رۇحت دەكاتو بە ئاۋازى فريشتەناسا، گەتوگۇ

لەگەل ناخدا دەكات.

ئەۋىن دەك شىلە ھەنگۈيىن، لە ھەۋو پىتەكانى زارى

دەكتى.....

لە حەۋۋى ئەۋدا بۇنى فېرەدوس دەگىت!

قەت بە بۇنى زولفى تۇ، نابى گۈللەۋە ياسەمەن

عەترى تۈپرى تۇ، ئەۋەك عودە، ئە مىسلى عەنەبەرە - ئەھمەد موختار -

لەۋىدا ھەست بە جىھاننىكى جىۋاۋز دەكەيت؛ چۈنكە تۇ

لەسەر زەۋىدا، مەۋىكى بەھەشتى دەپتە!

ئەۋ كاتەى دەگەيتە ھاۋدەمى رۇحت، ئىدى گەۋرەترىن

تاۋانە، قەرامۇشى بىكەيت!

چىركەيەك لىى دۈۋر بىكەۋىتەۋە، ھەناسەيەك بى ئەۋ

ھەلەمىزى، چىركەيەك بىفەرمانى بىكەى، لە پىناۋى گەشتىن

بەۋدا سەرومال بىبەخشە؛ چۈنكە ھاۋدەمى رۇح، ھاۋسەفەرە بۇ

بەھەشتى نەپراۋە.

دەستى گىرەۋى بۇ دەفەرى نۈۋرو سەرجاۋەى ئەۋىن

نىشمانى مەۋفا!

قەرموۋ، تەشرىف بېنە گۈلبەى عاشىقت ئەمشەۋ بەناز

خازرە بۇ بەردەبازى رېگەيى تۇ ئەم سەرە - ئەھمەد موختار -

تۇ تەنھا مەۋىكى ئاسايى نىت، ھىندە رۇح پىت ئاشنايە،

بە دۈۋرگەۋىتەۋەت دەگەمە ئانى سەكەرات!

دەفەرى دىل، پىش نىگەى دىدەم، ھەۋو ساتى چاۋەروانى

ھەلەتنى خۇرى رۇخسارى تۇيە، ئەۋ ھاۋدەمى رۇح!

كەنارى چاۋى ھەردەم، شانشىنى عاشىقى رۈۋتە.

بەللى دەك سۈرمە وايە، ھەرجى سۈۋتاۋى تەجەللا بى - ۋەقايى -

مەۋىكى لە زمانى گۈل ۋە ھەستى پەۋۋەلەۋ خەندەى باران

نىگەى مانگەشەۋ تى بگات!

كەسەك بە بەستەى ئاۋرىشم رۇحت پلاۋىتەۋە،

كەسەك بە ھىنانى ناۋى لە زارتدا، ھەست بە تامى شەھد

بىكەيتو لەسەر لىۋت شەۋنى گۈلۈ ببارى!

كەسەك تابلۇيەك پىت لە جۋانىيەكى سەرمەدى،

ئىدى رۇح، بى ئەۋ ھاۋدەمە، چۈن ناتۋىتەۋە؟

لەگەل مەخزى خەيالى، دىل بە جارى بۈتە كىۋى تۈۋر

لە كن ۋەسفى جەمالى، لىۋى واسىف گۈل بە دامانە - مەۋى -

ھاۋدەمەك دەست بگىت، دەك ئەۋ دايكەى كە دارەدارە بە

مىندالەكەى دەكاتو دەپەۋىت لەسەر پىيەكانى خۇى بۈستىتو

ھىدى ھىدى ھەنگاۋ بىت!

ھاۋپازىك كەۋا دىزانىت، لە ئامىزى ئەۋدا گەۋرە بۈۋىتو لە

خۇلى ئەۋ دۈۋست بۈۋى.....

مەۋىكى كە دەللى تەنھا ھەر ئەۋ دەناسىتو بەتەننى ئەۋىش

تۇ دەناسىت!

لە دۋارترىن ساتەكانتدا، لەگەلت دەزىۋ لە بىدەنگىترىن

ئىۋارەدا رۇحت دەۋىتى!

ئىدى ناتۋانى خۇتى لى قوتار بىكەيتو لە ئەندىشەۋ خەيالى

ۋەدەرنىي!

ئازىم، شەبۇلىك لە دونياۋىستىو تەمى غەفلەتو لەيادچوونى
ئاخىرەت، دلو دەرۋونى مۇقەككىنى ودها داپۇشيو، كە سۇماى چاۋى
لېل كىرۋونو خەندى لىۋى لى دىۋونو خەمۇ پەۋارە، دەفەرى دلى
داگىر كىرۋون.

ئەم دونيا بىچكۈلەيەو ئەم دوو رۇۋە كورتەى تەمەن، چۇن گىرۋەى
كىرۋون، ئەگەر مۇۋف زىرو ئاۋەدار با؛ ھىندەى پووشىك، خەمى لەم
دنيا ھانىيە نەدەخواردا!

دراۋەردەم، زىۋوزە، چىيان وەسەر ئەم خەلگەدا ھىناۋە!

خۇ ئىمە لىرە، بۇ بەھەشتى ئەيەدى ناگەرېن!

بەتەمانىن تاسەر، لىرە دابىنىشىن.

ئەۋە بىياۋەرانن كە دەيانەۋىت، ھەمۇو بەناۋخۇشەيەگان، لەم يەك

دوو رۇۋەى دونيادا تاقى بىكەنەۋە!

ئەبۇھەييانى تەۋھىدى دەلئىت: «**اَللّٰهُمَّ جَنَّةَ الْكَافِرِ لَآ اَنَّهُ لَا يَلْحَقُ
مَعَادًا، وَلَا يَشْتَقِي نَوَابًا**».

دونيا بەھەشتى بىياۋەردە؛ چۈنكە ئەۋ، نە چاۋەرىي زىندوۋىۋونەۋە

دەكات، نە بەتاسەى پاداشتى خۇدايە.

ئىرەش بەشى ئەۋ ھەمۇو خۇزگەو ھەزو ئارموزۋانە ناكات؛ بۇيە
ئساۋا بە ھەر جوارلادا پەل دىكوتىۋ جگەلە تىر كىردىن ئارموزو، ھىچ
شتىكى دى لەبەرچاۋ ناگىر!

ھاۋكات ۋە نەبى، باۋەردار لە بەھەشتى دونيا بىيەش بىتو دونيا
جگە لە زىندان بۇ ئەۋ، ھىچى دى نەبىت! بەلگۈ ناخى باۋەردار،
بەھەشتىكى ھىندە ئاۋەدانە، كە لە دەرۋازەى ئەۋ بەھەشتەۋە، نىگى
بىرپەۋتە جەننەتولمەنۋاى ئەيەدى!

دونيا زىندانە بۇ باۋەردار؛ چۈنكە رۇخ دەيەۋىت لە قەقەزى ئەم
دونىايە، رىزگارى بىتو بىگاتە لىقاي ئىلاھى مەنۋاى ھەمىشەى!
عومەيرئاسا خواردىن جەندەنكە خورمايەك، بە تەمەنىكى دىرئ
دەزانى بۇ دۈكەۋتن لە بەھەشتىك كە ھراۋانترە لە ئاسمانەكانو زەۋى!
ئەۋ دەزانى، كە خۇخاۋانەن بە كارو كايەى ئەم دونيا، لە
خۇشتىن دىدار دۋاى دەخات!

ۋەلى مەخابن! ئىمە ھىندە خەرىكى ئەم خانۇچكە مىندالانەى دونياۋ
مالەباجىنەى ئىرىمىن! ھەر ئالىى بەتەماى بەھەشتىن!

باشە بۇچى لە خۇمان ناپرسىن، ئەۋەى ئىستا پىۋەى خەرىكىن،
دەمانگەيەنئىت بە بەھەشت!

كاتىك ئىمە، ئاۋا يەتۈندى، باۋەشمان كىرۋەتەۋە بۇ دونياۋ ھەرگىز

ھەز ناكەين، بەجىي بەيلىن، بەھەشت باۋەشمان بۇ دەكاتەۋە
ھىرشتەگان لە پىشۋازىدا دەلئىن:

﴿ **سَلِّمْ عَلَيْكُمْ يٰٓاَيُّهَا خَلِيلِيْنَ** ﴾ الزمر: ۷۲

دوۋ خۇشەۋىست لە يەك دلد، جىيان نابىتەۋە؟!

ناتىسى لەۋ كەسانە نەبىت، كە پىغەمبەر ﴿ **ﷺ** ﴾ دەفەرمۇيت:

«**يٰٓاَيُّهَا الدِّيَارُ وَغَيْدُ الدَّرْهَمِ**»؟! البخارى

چۈنكە دلىايە، خاۋەنى دىنارو درەم، كۇلۇ داماۋو سەرگەردانۋ

قۇرپەسەرە، با ھەمۇو دونياىى ھەبىت!

چۈنكە ئەمە نىزى پەيامبەرە، دەبىت ھەر خەمۇ پەۋارە دەردى

سەرى بەشى بىت!

ئەۋان ۋا دەزان، پارە بەختەۋەرى دروۋست دەكات؛ چۈنكە كەاتىك

پارەمان ھەبۇو؛ دەتۋانن ئەۋە بىكەين، ئەۋە بىرېن، ئەۋە بخۇين، ئەۋە

لەبەر بىكەين، ئەۋە تاقى بىكەينەۋە، ئەۋە بىن كە دەمانەۋىت!

بەلام ھەرگىز بەم شىۋەيە، بەختەۋەرى بەدەست نايەت!

بەختەۋەرىى دونيا، ئەگەر بە بەختەۋەرىى ئاخىرەتەۋە گىر!

نەدرابىت، ھىچ سوۋدىكى نىيە! دىكرىت بۇ جەند ساتىك شادمان بىت،

بەلام بۇ ھەمىشە، ھەرگىز بە سەرۋەتو سامانى دونيا، بەختەۋەرى

بەدەست ناھىتى!

ھەر لەنىۋ ئەۋ دونىايەى كە زىندانى باۋەردارە، بەراۋرد بە

گەيشتن بە فىردەۋس، بەھەشتىك ھەس، كە نە مالو نە سامانۋ نە

كورسۋ دەسەللاتو پلەۋپايەۋ نە كۇشكۋ تەلارى بەرزو بلىند، ناتۋانن

دروۋستى بىكەن!

ئەۋە فىردەۋسى رۇخ ۋ ئۇخۇنى دلو ئارامىى دەرۋونە!

لەۋىدا بەختەۋەرى، رەشمالى خۇى ھەلدەداتو باۋەردارى دلارام،

بە چاۋى بەسىرەت، رۋوۋو نەعىمى موقىم دەرۋان!

ئەۋە ئەۋ بەھەشتەيە، كە ھەر كەس تامى نەكردىن؛ تامى

فىردەۋس ناكات!

چۇن بىگەينە ئەۋ بەھەشتە شىرىنە؟ چۇن خەمۇ خەپالى دونيا،

دلو دەرۋونمان داگىر نەكاتو كورى ئاخىرەت بىن، نەك كورى دونيا؟!

ۋەلامى ئەم پىرسىيارانە، ھەلدەگرىن بۇ نامەى داھاتوۋ. كۇتايىش بەم

ۋتەيەى خولەيدى عەسرى دەھىنم، كە دەلئىت:

براكانم، كەس ھەيە، بەتاسەى دىدارى خۇشەۋىستەكەى نەبىت؟!

كەۋاتە: دەى خۇداتان خۇش بوئو ھىدى ھىدى بۇ دىدارى ئەۋ ھەنگاۋ بىن!

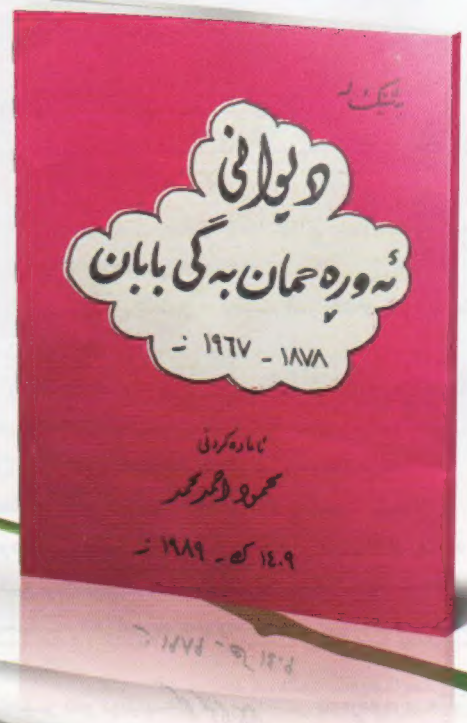
نامە نوورسەكان

نامەى پىرىنجا

نە دە بى كوردى

نە دە بى كوردى

شاعىردا

ئىتتىپاقى ھەر بى خۆت بى، قەت لى دوژمىن كۆ مەكە
فەرقى خەسمى خارىجى، يا خائىنى ناوخۇ مەكە

* * * * *

عارفى سەركۆلمە، يا ئاۋىگى سەر بەردى گولە؟
تەككى رشتە دورپو ياقوۋتە، گەردانەى ملە
پەرچەمە گەۋتۆتە سەر روخسارى ئالى پەنبەى
يا لى باخى ئەر خەۋانىدا، ۋەنەۋشەى سەرچلە؟
خەتتى تازەى دەۋرى لىۋە، يا لى گولزارى رۋا
ھەلقە ھەلقە دەۋرى غونچەى داۋە، دەستەى سونبولە؟
ئالەنالم ھاتە گول، پەرسىم لى شانە، پىۋى ۋەم؛
پەرچەمى ئەۋ شۆخە، نازانى، كە زىندانى دلە؟

* * * * *

من به حەفتا سالىۋە، گەۋتوۋمە داۋى ئاسكى
چاۋ غەزالى، ۋەدەخالى، بەزىن بالاناسكى
ئەۋ بە حەفتە سالىۋە، ۋەك دارگوللى تازەۋ تەرە
دلخېنە، دلستېنە، دلشكىنە، دولبەرە
من ۋەكۋو بەرگى خەزان، لىررۇك پەژموردە ھەزار
ئەۋ ۋەكۋو تۆپى گوللى تازەۋ تەرە ھەسلى بەھار
زولفى چىنچىنى رەشى پەخشە لىسەر ۋەفەھى بلوور
مەۋجىزەى شۆخى نەبى، چۆن جووت نەبى زولماتو نوور

شاعىر، ناۋى عەبدولرەھمانى كوردى ئەھمەد بەگى كوردى
خالىد بەگى كوردى سالىمان پاشاى كوردى برايم پاشاى بابانە.
سالى ۱۸۸۰، لى سالىمانى لىدايك بوۋە، لى مندالىيەۋە،
چوۋتە بەر خويندەۋ لى مەدرەسەى روشدىيە، خويندەى
ئەۋ كاتەى خويندەۋەۋ دۋاتىر دەستى بە ھەقتىيەتى كوردوۋە.
شاعىر، كەسكى ئەدىبو خويندەۋارو شارەزاۋ
كوردپەرۋەر بوۋە لى شۆرشى شىخ مەھمۇددا، نوۋنەرى
شىخ بوۋە، بۆ بالىۋزخانەكانى ئەۋروپاۋ ئەمىرىكا.
خاۋەنى شىعەرى جانو ناپايەۋ كۆمەلىك شىعەرى نىشتەمانى
بەرزىشى ھەن، كە گوزارشت لى ھەستى كورداپەتتى شاعىر دەكەن.
سالى ۱۹۶۷، كۆچى دۋايى دەكاتو لى گەردى مامەيارە دەنئىزرى.
ئەمەش نمونەيەك لى شىعەرىكانى:

ھەر لى بىجىر ھورسەۋە خاكى، ھەتا بەجىرى رەشە
نىشتەمانى مىللەتى كوردە، لى دونىا ئەم بەشە
رەۋزىيەكى جەننەتە لالەۋ گوللى دايم گەشە
پىر لى ئالتوۋنى سىياھو زىۋى صافو بىغەشە
نەمەتو خىرى، بەتالان ۋا بە دەست ئەغيارەۋە
من بە دل ھاۋار ئەكەم، كەس ناپە بەم ھاۋارەۋە
شاخى كوردوستان ھەمۋو ئىسكانى ئەجدادى مەنە
خاكى خۆلى، گۆشتو لاشەى قەۋمى ئازادى مەنە
لاۋى كورد، بۆ دايكى گەۋرەت شىۋەنۋو رۇرۇ مەكە
بۆ خۇرئاۋاۋ خۇرەھلات، قەت مەيلى ھاتوچۇ مەكە